

NA LICU MESTA: "KUMANOVSKA BITKA"

BIH 4 KM; Hrvatska 19 KN; Makedonija 150 DEN; Crna Gora 2.00 EUR; Slovenija 2.80 EUR; Austria, Greece 3.00 EUR; Germany 3.50 EUR; Switzerland 6.00 CHF

cena 200 DIN

01253

9 770353 802002

VREME

broj 1271
14. maj 2015.

INTERVJU: SLOBODAN ANTONIĆ

**POSLE VUČIĆA
SRBIJA ĆE BITI
OLUPINA**

AKCIJA

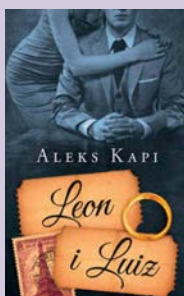
NEDELJNIKA **VREME** I IZDAVAČKE KUĆE **Laguna**

**Knjige za
299 dinara!**

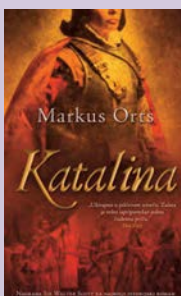
U SVIM KNJIŽARAMA „DELFI” U SRBIJI

Ponesite ovaj primerak „Vremena” u neku od knjižara „Delfi” i kupite jedan od deset naslova sa ovog spiska po specijalnoj ceni od 299 dinara.

Akcija traje od 17. aprila do 22. maja 2015.

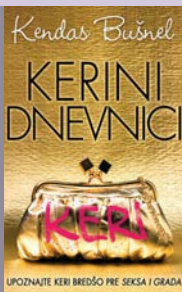
**Aleks Kapi
LEON I LUIZ**
Priča koja počinje u Prvom svetskom ratu a završava se osamdesetih godina XX veka, o ljubavi u veku ratova, o jednom paru koji se na bajkovit način suprotstavlja vremenu

**Markus Orts
KATALINA**
Intrigantna priča o devojci Katalini de Erauzo iz XVII veka koja da bi putovala i istražila svet počinje da se oblači i predstavlja kao muškarac. Pustolovni roman koji opisuje epohu evropske kolonijalizacije Latinske Amerike

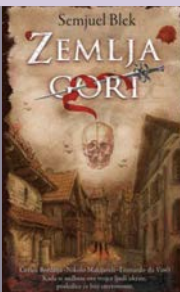

**Mark Levi
SVE ŠTO SMO PREČITALI**
Roman najčitanijeg savremenog francuskog autora u svetu, uzbudljivo, nežna i humorna priča o prvoj ljubavi i iskupljenju jednog oca koji je na vreme shvatio da se ogrešio o ćerku

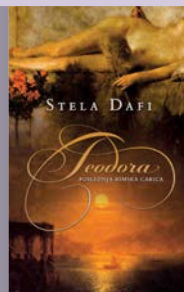

**Kendas Bušnel
KERINI DNEVNICI**
Knjiga autorkine romana po kojima je snimljena popularna televizijska serija „Seks i grad”. Roman priča o mladosti Keri Bredšo i njenom životu pre „Siksa i grada”, pre nego što je došla u Njujork

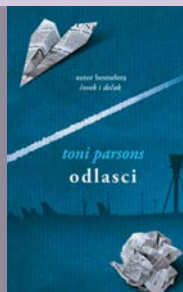
**Semjuel Blek
ZEMLJA GORI**
Istorijski triler čija se radnja odigrava 1502. godine u jednom italijanskom zamku gde se sreću Čezare Bordžija, Nikolo Makijaveli i Leonardo da Vinči. Roman o moći, politici, umetnosti i strasti

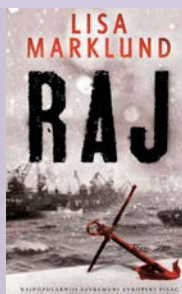
**Stela Dafi
TEODORA**
Istorijski roman o bludnici koja je postala supruga vizantijskog cara Justinijana. Izvršno rekonstruisani život carice Teodore, neobične žene i vladarke, njena epoha i prilike na vizantijskom dvoru

**Toni Parsons
ODLACI**
Sedam kratkih priča Tonija Parsonsa, zasnovanih na njegovom sedmodnevnom boravku na aerodromu Hitrou u svojstvu zvaničnog aerodromskog pisca

**Vule Žurić
NARODNJAKOVA SMRT**
Priča o Sokolu, pevaču setnih narodnjačkih refrena koji se poistovećuje sa Ivom Lolom Ribarom. Urnebesan i uzbudljiv „roman-narodnjak”, tarantinovski groteskna, duhovita i opora studija lokalnih naravi

**Lisa Marklund
RAJ**
Najbolji roman najpopularnije savremene evropske autorkine krimića, švedske spisateljice Lise Marklund, preveden na preko trideset jezika. Napeta atmosfera, precizan zaplet, kompleksni likovi i jedinstvena mesta radnje

**Sergej Grizunov,
Genadij Sisojev
BALKANSKI PROROK**
Knjiga dvojice poznatih ruskih novinara, koji su dugo izveštavali i službovali na Balkanu, baca novo svetlo na političko delovanje Milana Pantića u vreme jugoslovenskih sukoba i izolacije Srbije 90-ih godina prošlog veka

Spisak knjižara u kojima ovaj popust važi:

Delfi knjižare d.o.o. „Kod Vuka” (Bulevar kralja Aleksandra 92, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „SKC” (Kralja Milana 48, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Terazije” (Terazije 38, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Zemun” (Glavna br. 20, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Laguna” (Makedonska 12, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Laguna Kragujevac” (Kralja Petra I 12, Kragujevac)
Delfi knjižare d.o.o. „Laguna Niš” (Voždova 4, Niš)
Delfi knjižare d.o.o. „Super Vero” (Milutina Milankovića 86a, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Kalča” (TC Kalča, Imla E, lokal 11, Niš)
Delfi knjižare d.o.o. „Kod sata” (Kneza Miloša 33, Valjevo)
Delfi knjižare d.o.o. „Laguna Čačak” (Gradsko šetalište bb, Čačak)
Delfi knjižare d.o.o. „Laguna Novi Sad” (Kralja Aleksandra 3, Novi Sad)
Delfi knjižare d.o.o. „Laguna” (Omladinska 16/1, Kraljevo)
Delfi knjižare d.o.o. „Pančevo” (Miloša Obrenovića 12, Pančevo)

Delfi knjižare d.o.o. „Rodić” (TC Rodić, Sremska Mitrovica)
Delfi knjižare d.o.o. „Zira” (Ruzveltova 33, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „KNEZ” (Knez Mihailova 40, Beograd)
MNV Vemex d.o.o. „Bulevar” (Bulevar kralja Aleksandra 146, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Immo” (Gandijeva 21, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Subotica” (Korzo 8, Subotica)
Laguna Klub Čitalaca (Resavska 33, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Miljakovac” (Vareška 4, Miljakovac)
Delfi knjižare d.o.o. „Banovo Brdo” (Požeška 118 a, Banovo Brdo)
Delfi knjižare d.o.o. „27. mart” (Stanoja Glavaša 1, Beograd)
Knjižara Delfi NS (Big Shopping Center, Sentandrejski put 11, Novi Sad)
Knjižara Delfi Požarevac (Stari korzo 2, Požarevac)
Delfi knjižare d.o.o. „BIG” (Sentandrejski put 11, Novi Sad)
Delfi knjižare d.o.o. „Jagodina” (Vivo shopping park, Jagodina)

izdavač

NP "VREME" d.o.o.
Trg Republike 5, Beograd

direktor

Stevan Ristić

pomoćnik direktora

Vojislav Milošević

finansijski direktor

Daniela Vesić

glavni urednik

Dragoljub Žarković

odgovorni urednik

Filip Švarm

pomoćnici glavnog urednika

Jovana Gligorićević, Momir Turudić

sekretarijat

Ana Aleksić

redakcija

Aleksandar Anđić (foto),
Muharem Bazdulj, Dimitrije Boarov,
Slobodan Bubnjević, Sonja Čirić,
Zora Drčelić, Slobodan Georgijev,
Nebojša Grujić (kultura),
Andrej Ivanji (svet),
Jelena Jorgačević, Tatjana Jovanović,
Jasmina Lazić, Zoran Majdin,
Radmilo Marković, Saša Marković,
Ivana Milanović Hrašovec,
Milovan Milenković, Milan Milošević,
Teofil Pančić, Saša Rakezić,
Mirko Rudić, Tamara Skrozza,
Zoran Stanojević, Tatjana Tagirov,
Dragan Todorović, Tanja Topić,
Biljana Vasić, Miloš Vasić,
Marija Vidić, Ljubomir Živkov

dokumentacija

Dragoslav Grujić (arhiva)

Jelena Mrđa (foto)

tehnička redakcija

Ivan Hrašovec (ur.), Tanja Stanković,
Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić;

lektori: Katarina Pantić,

Živana Rašković, Ivana Smolović;

korektori: Nikola Dragomirović,

Marko Tasić, Stanica Milošević

internet izdanje

www.vreme.com

Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata

Nikola Čulafić, Milan Radović

računovodstvo

Slavica Spasojević

marketing

Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: redakcija@vreme.com

telefon redakcije: 011/3234-774

telefaks: 011/3238-662

štampa

Rotografika, Subotica

ISSN 0353-8028

COBISS.SR-ID 16907266

Ovo izdanje je odobreno
od strane ABC Srbija04 **Zoom:** Zakletve06 **Makedonija:** "Kumanovska bitka"12 **Intervju:** Slobodan Antonić18 **Nasilje i politika:**

Jezik batine, štangle i pesnice

21 **Nuspojave:** Čufte u sosu od fraza22 **Vojna bezbednost:** Pozadina jedne hajke24 **Tribina: 70 godina****od kraja Drugog svetskog rata**33 **Lisica i ždral:** Stvarno i moguće34 **Prenos Parade na Trgu Republike:**

Nigde Malog, nigde Velikog

36 **Dobra vladavina i korupcija:**

Širi plan, jasnija slika

38 **Lični stav:** Miroslav Milenković**KULTURA**40 **Urbanizam: U Ulici Zulfikara Džumhura**45 **Izložba:** "Umetnost kao otpor fašizmu"46 **Strip:** Porodica Tarana48 **Monografija:**

O pozorišnoj muzici Predraga Vraneševića

49 **Koncert:** Viva Vox51 **TV manijak:** 1000 i jedan Žika**SVET**52 **Velika Britanija posle izbora:****Pobeda u senci referendum****MOZAIK**56 **Tenis kao posao:** Novak Đoković59 **Navigator:** Postizborna tugovanka60 **Strip:** Čestitka62 **Vreme uživanja:** Zaljubljanje

Suočavanje sa prošlošću, nesuglasice oko uloge partizana i četnika u Drugom svetskom ratu, opasnost neofašizma u Evropi, primena nemačkog modela prevazilaženja prošlosti na druge narode koji sa sobom nose teret ratnih zločina neke su od tema o kojima je bilo reči na tribini koju su organizovali forum ZFD i nedeljnik "Vreme"

PIŠU: SANJA ŠOJIĆ I KATARINA STEVANOVIĆ

Beograd tridesetih godina prošlog veka je obeležio Džumhurovo detinjstvo, a odmah nakon Drugog svetskog rata Zuko će da postane jedan od simbola grada koji je upravo postajao svetska metropola

PIŠE: MUHAREM BAZDULJ

Rezultat je iznenadio sve, uključujući i premijera Dejvida Kameron, koji je osvojio apsolutnu većinu. Sa druge strane, Škotska nacionalna partija je oborila sve rekorde. Tako i u novom mandatu starog premijera ostaju otvorena dva ključna pitanja – ostanak Škotske u Velikoj Britaniji i ostanak Britanije u Evropskoj uniji

PIŠE: PETRA ŽIVIĆ

Na naslovnoj strani: Slobodan Antonić
Foto: M. Milenković

Zakletve: Ne dam Gazivode i druge priče kao uvod u ustavnu raspravu koja nema mnogo smisla ako ne stigne do Kosova

Aleksandar Vučić u očima glasača ostaje borac za našu stvar, što je u dogledno vreme dovoljno da se dobiju izbori, ali teško da bi prošao na referendumu, ma koliko velika šargarepa visila na kraju štapa

KRUPNA KARTA: EVO MENE, EVO PREAMBULE

Amerikanci, temeljno uživljeni u ulogu najveće sile, ali i zbog svog jada i svog interesa, imaju izoštrene radare za svaku vrstu ekstremizma koji oni sami nisu izazvali i finansirali. To ih može nagnati da podupru rešenja koja bi pacifikovala balkanske prilike i, ako politika Amerike krene u tom pravcu, Aleksandar Vučić postaje ozbiljan sagovornik Bele kuće.

Naravno, ovde se, po običaju, u svakom plemenskom ratovanju vide američki prsti, pa i u ovom najnovijem "kumanovskom ratovanju", ali niko još nije ponudio ubedljivu tezu, o dokazima i da ne govorimo, da su to zbilja neke američke službe organizovale i finansirale.

Ako je osnovni geostrateški cilj stabilizovanje i proširivanje južnog krila NATO snaga, nije jasno kako bi nemiri tome doprineli, tim pre što sve zapadne balkanske države, neke javno, neke u pola glasa, neke u potaji, optiraju ka tom vojnom savezu koji bi, ma šta mislili o njemu, cementirao jednu bezbednosnu strukturu univerzalnih standarda koji bi ograničili "višak suverenosti", obično obrnuto srazmeran veličini i značaju pojedinih zemalja.

Otuda Vučićeva najava da će tražiti od Amerikanaca podršku oko ubrzanja srpskih evropskih integracija ima ovaj put dobre izgleda, a Brisel, što je dokazano više puta, na nagovor velikog saveznika ume kandidatima da progleda kroz prste i neće da sitničari oko nekakvih manjkavosti koje se, uostalom, s druge strane Atlantika slabije vide nego iz evropskog dvorišta.

Pred susret s Džozefom Bajdenom, potpredsednikom SAD, srpski premijer je odigrao i krupnu kartu. U razgovoru za "Volstrit žurnal", izjavio je da ne bi odbacio mogućnost da zatraži od srpskih glasača da se izjasne o preambuli Ustava, usvojenog 2006. godine, u kojoj se kaže da je Kosovo integralni deo Srbije.

Vučić, koji je rekao da bi ustavne promene bilo neophodno sprovesti pre kraja 2017. godine, izjavio je da pokreće to pitanje "iako zna da to nije mnogo popularno ovde u našoj zemlji".

Najava ustavnih promena počela je od kozmetike – smanjenje broja poslanika sa 250 na 125 do 150 – i opšte konstatacije

da ustavna rešenja u nekim oblastima zaostaju za stvarnošću. A onda se grudva pokrenula i odjednom je ustavna materija izbila u prvi plan rasprava srpske političke javnosti. Tome je u prošlonedeljnom intervjuu za "Vreme" doprinosio i Tomislav Nikolić, predsednik Srbije, ukazujući na najmanje dve važne stvari; kao prvo, predsednička ovlašćenja nisu skladna s načinom izbora predsednika i, drugo, da vlada koja ne prođe na referendumu mora da padne.

KOČOPERNI PREMIJER: TEHNIKA UBLAŽAVANJA PADA

Da promena preambule koja se tiče bolne rane srpskog političkog bića, dakle Kosova, nije popularna, vidi se i po tome što Vučićevi trbuhozborci to i ne pominju, već su ostavili da ta Vučićeva opaska za američke novine nekako lebdi u vazduhu. Niko to ne uzima u usta, sve čekajući da neko drugi proba kakvog je ukusa, tvrdoće i može li se to uopšte svariti.

"Volstrit žurnal", kome je Vučić dao intervjuu uoči svoje prve posete Vašingtonu u svojstvu srpskog premijera, navodi kako je on u velikom naporu da svoju državu približi članstvu u Evropskoj uniji. Ovaj sastanak Vučić vidi kao priliku da konačno ubedi SAD da pomognu Srbiji u njenom putu ka članstvu u EU.

List ističe da je Vučić odigrao ključnu ulogu u približavanju Srbije ispunjenju jednog od glavnih zahteva koje je postavio Brisel – normalizaciji odnosa sa Kosovom, pokrajinom koja je proglasila nezavisnost 2008. godine, a koju zvanični Beograd ne priznaje.

Ukoliko uspe u tome, Vučićeva dostignuća mogla bi da oblikuju Srbiju u narednih nekoliko decenija, napominje list.

Ako Vašington proceni da bi to moglo stabilizovati i balkanske prilike, Vučić će dobiti masivnu podršku. Drugo je pitanje koliko bi bila masivna podrška na ustavnom referendumu u Srbiji. Ali, kao u onom olinjalom vicu: čuti i plivaj, daleko je 2017. godina.

I dok na sto velikih igrača stavlja preambulu, taj smokvin

Foto: FoNet

list kosovskog zaveta, na domaći teren izlazi kao neka goropad i grmi: "Ne dam Gazivode!" Podržavanje te vrste kočopernosti više je mentalitetska stvar, nego predmet neke objektivne analize i sa dovoljnim brojem ponavljanja te izjave o Gazivodama – kao i o svemu drugom što neće da dâ – Vučić u očima glasača ostaje borac za našu stvar, što je u dogledno vreme dovoljno da se dobiju izbori, ali teško da bi prošao na referendumu, ma koliko velika šargarepa visila na kraju štapa.

KOME JE BILO NEPRIJATNO:

GLUPA, A DOBRA IDEJA

Ta matrica goropađenja vidljiva je bila i u pregovorima sa MMF-om. Ministar privrede Željko Sertić, ovlašćen je bio da nam protumači kako je Vučić žestoko branio, gotovo do granice incidenta, srpski zahtev da struja ne poskupi. Na taj način maskirao je da se o gromoglasnoj najavi "povećanja" plata u javnom sektoru i penzija nije ni razgovaralo.

MMF-u nije bilo "neprijatno što nam ovako dobro ide" i rekao bih da su ostali pri tvrdim stavovima iz postignutog aranžmana, sve tražeći "dlaku u jajetu" kao, na primer, tvrdnjom da je finansijska konsolidacija postignuta znatnim delom i jedno-kratnom uplatom očekivanih profita javnih preduzeća. Pretpostavljam da i oni znaju da je taj novac obezbeđen tako što su javna preduzeća podizala komercijalne kredite da bi blagovremeno ispunila ovaj budžetski zahtev.

Kako piše Miša Brkić u Pešcaniku, za nešto više od dve nedelje, 31. maja, prestaje da važi zaštita od poverilaca više od 150 preduzeća u restrukturiranju, koje je prošle godine izmenjeni Zakon o privatizaciji štitio kao dužnike.

Analitičari ocenjuju da će taj prvi dan juna kad će sva ta preduzeća biti izložena prinudnoj naplati biti veći test reformskog opredeljenja Vlade nego pregovori s MMF-om. Ukoliko se Zakon bude poštovao i ako padne zaštita, državni i komercijalni poverioci navalice da naplate svoja višegodišnja potraživanja. To su sume u milijardama evra (samo za struju i gas, a gde su komunalne usluge, sirovine, repromaterijal, usluge...)

i taj stampedo nestrpljivih poverilaca mogao bi već u prvom naletu da zbrise "s lica zemlje" sve te firme u kojima radi pedesetak hiljada ljudi.

Iz straha da bi to loše uticalo na rejting vlasti, Ministarstvo privrede i Agencija za privatizaciju predložili su pre dva meseca da se 25 preduzeća na dve godine izuzme iz odredbi o zaštiti od poverilaca zbog "višeg državnog interesa". Teško je, gotovo nemoguće, zamisliti da su Ministarstvo i Agencija takav predlog za Misiju Međunarodnog monetarnog fonda napravili na svoju ruku, bez saglasnosti premijera, i još o tom predlogu razgovarali s predstavnicima beogradske kancelarije Fonda.

A kad je Misija MMF-a stigla u Beograd, premijer je već na prvom sastanku rekao (Tanjug, 6. maj) da je dalja zaštita 25 preduzeća od poverilaca – glupa ideja. I da neće da moli MMF za tu dozvolu.

A onda je promenio mišljenje i odlučio da RTB Bor i rudnik uglja Resavica stavi na spisak firmi koje će godinu dana biti zaštićene od naplate poverilaca (Tanjug, 11. maj).

Ministar privrede potvrdio je (Tanjug, 11. maj) da je od MMF-a ipak "traženo da Srbija dobije razumne rokove kada je reč o odlaganju roka za godinu dana za 16-17 preduzeća kojima ističe rok zaštite od naplate potraživanja poverilaca" i otkrio zašto su pregovori s MMF-om bili "incidentni": "MMF smatra da je privatizacija sporija nego što se očekivalo".

Sva busanja u grudi imaju jasan politički cilj: održanje rejtinga Aleksandra Vučića. Rekao bih da mu to uspeva bez obzira na neka istraživanja koja ukazuju na blagi pad. Ali, protivrečnosti se umnožavaju. Ovde se, na primer, kao dokaz uspešnosti uzima mogućnost da rast društvenog proizvoda na kraju godine bude nula, dakle društveni proizvod bio bi jednak prošlogodišnjem koji je bio osakaćen grdnom poplavom. Prevedeno na normalan jezik to znači da smo u godini bez poplave jednako nadrljali. Još "prevedenije" da smo radili lošije nego lani.

I meni je neprijatno što nam tako ide.

Obračun u Divljem

Ubijeni policajci su sahranjeni, njihove porodice će dobiti finansijsku pomoć, a njihove kolege koje su preživele visoke novčane nagrade. Stanovnici Divljeg naselja, kojima domovi nisu oštećeni vratili su se kućama. “Kumanovska bitka” je završena, ali se o njenoj pozadini malo toga zna. Sada Makedonija sa zebnjom iščekuje veliki miting narodnog nezadovoljstva zakazan za nedelju u Skoplju

Za “Vreme” iz Skoplja

Grad u kojem je 1941. pukla prva partizanska puška probudili su 9. maja, kada je trebalo da se proslavlja sedamdesetogodišnjica pobeđe nad fašizmom, detonacije i rafali. I nekada “crveno Kumanovo”, danas, treći po veličini grad u državi, i cela Makedonija bili su iznenađeni i šokirani prvim vestima iz grada da

brojne policijske snage, uz korišćenje bornih vozila, napadaju grupu naoružanih lica, uglavnom nekadašnjih gerilaca učk sa Kosova, koji su se zabarikadirali u delu multietničkog grada zvanom Divlje naselje.

A možda i nije bilo mesta tolikom iznenađenju, jer “najlabilnija zemlja Evrope” (kako su pisale neke nemačke novine)

mesecima preživljava najdublju političku krizu u makedonskom političkom bloku od sticanja nezavisnosti. Još od “crnog ponedeljka”, 24. decembra 2012. i izbacivanja novinara iz parlamenta da ne bi videli kako skupštinsko obezbeđenje, po naređenju predsednika parlamenta Trajka Veljanovskog i uz osmehe ministra finansija Zorana Stavreskog, brutalno

naselju

KUMANOVO: Dan posle obračuna makedonske policije i naoružane albanske grupe
fotografije AP Photo

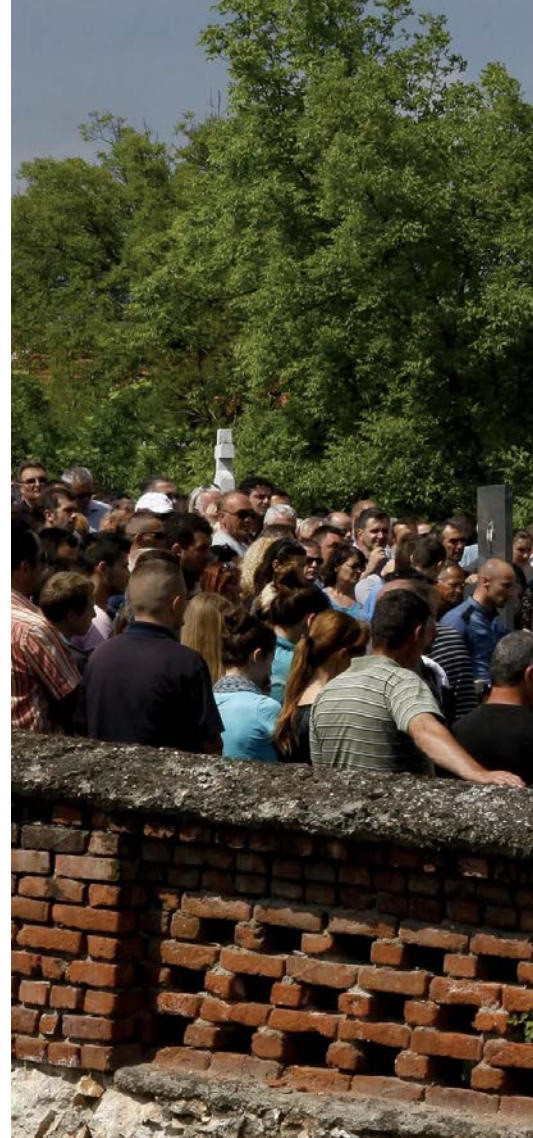
odstranjuje iz sale opozicione poslanike da bi se obezbedila jednoglasna podrška novom, još rasipničijem budžetu, Makedonija propada u sve dublji antagonizam dve najjače makedonske stranke: vladajućeg VMRO-DPMNE-a premijera Nikole Gruevskog i opozicionog SDSM-a Zorana Zaeva. I dok se albanske partije u tom sukobu uglavnom drže po strani (vladajuća

DUI, nekadašnjeg lidera ONA, Alija Ahmetija je i dalje čvrst stub "tender-koalicije" sa VMRO-DPMNE-om, a opozicioni DPA Menduha Tačija, permanentno kritikujući DUI i sve braneći interese Albanaca, neprekidno namiguje makedonskom delu vlasti da je spreman da uskoči, ako DUI napusti vladu ili ako Gruevski poželi da smanji pritisak političkih ucena dugogodišnjeg partnera),

Makedonija mesecima živi na ulici gde se odvijaju multietnički marševi i protesti.

ULIČNI PROTESTI

Mirne demonstracije desetak hiljada studenata su se iz Skoplja proširile i na ostale gradove. Protestuju "stečajci", ali i nezaposleni građani koji preživljavaju od honorara, a kojima je novim zakonom »

DAN ŽALOSTI: Zastave na pola koplja u Skoplju; sahrana makedonskog policajca u selu Zubovci kraj Gostivara

dodeljena uloga da pune sve prazniji budžet visokim dažbinama... Srednjoškolci bojkotuju nastavu i već dve nedelje "kampuju" pred zgradom Ministarstva obrazovanja i nauke, jer ne žele da budu žrtve "loših reformi". Na ulicama su demonstranti protiv policijske brutalnosti (posle otkrivanja pokušaja zataškavanja ubistva dvadesetdvođodišnjeg mladića Martina Neškovskog od strane policijskog specijalca i zabašurene istrage o krajnje kontroverznoj "saobraćajki" u kojoj je život izgubio jedan od najpoznatijih makedonskih novinara Nikola Mladenov), ali i građani koji protestuju zbog sadržine takozvanih "bombi" – tajno snimljenih razgovora državnih čelnika koji pored vulgarnog rečnika neprimerenog narodnim predstavnicima, nipodaštavanja i pretnji političkim neistomišljenicima ("komunjare koje trebaju završiti u jendeku"), obiluju i dokazima o korupciji, o zloupotrebama vlasti i moći, o drastičnom nameštanju izbora, o partizaciji državnih institucija...

U takvoj situaciji, samo nekoliko dana posle razbijanja demonstracija ispred

Vlade u kojima je bilo tridesetak povređenih policajaca (učesnici protesta tvrde da su kamenje i metalne cevi ka policajcima bacali maskirani vandali ubačeni u masu) i još toliko uhapšenih demonstranata, desio se Divlji zapad u kumanovskom Divljem naselju. Samo nedelju dana pre zakanog velikog protesta opozicije u nedelju 17. maja, koji prema SDSM-u, ali i prema desetinama građanskih organizacija koje su se pridružile protestu, treba da označi konačan pad vlade Gruevskog.

NAJAVA KUMANOVSKOG SCENARIJA

Scenario za događaj sličan kumanovskom najavio je još 4. aprila bivši policijski general Stojanče Angelov, veteran iz konflikta 2001. i lider partije "Dostojanstvo", čije je članstvo i jedan deo aktuelnih i bivših pripadnika bezbednosnih snaga, (strpljivo i uporno gradeći krajnje polarizovanu šemu makedonskog društva, aktuelna vlast je pored kontra-mitingaša, koji se za pivo&sendvič i dnevnicu od po 3,5 evra organizovano dovoze u Skoplje autobusima, stvarala i

paralelna udruženja – novinara, sindikalaca, pa i "branitelja" iz 2001). Na jednom od mitinga za "oslobođanje" nacionalne makedonske televizije od partijskih stepa, on je izjavio da ima informacije da je iz Makedonije "plaćeno dva miliona evra kriminalcima sa Kosova, etničkim Albancima, koji nisu pripadnici učk, ali treba to da odglume i da počine ubistva policajaca i vojnika, da bi izazvali međuetnički sukob u Makedoniji". Slične informacije je u medijima tada plasirao i bivši obaveštajac i profesor, dr Ivan Babanovski. Demantija i reakcija nije bilo.

Samo jedan mesec kasnije, posle dva dana ispunjena eksplozijama i rafalima, koje je premijer Gruevski nazvao "najtežim u njegovom životu", posle vikenda tokom kojeg je zburnjena makedonska javnost tražila odgovore od privremeno iščezlih predstavnika vlasti, razbijena je naoružana grupa koju su vlasti nazvale terorističkom. Ali, plaćena je previsoka cena. Osmorica pripadnika bezbednosnih snaga, mladih ljudi, očeva porodica, ubijeno je u puškaranju. U akciji je prema

dosadašnjim podacima poginulo i 14 pripadnika grupe, uhapšeno je 28 etničkih Albanaca (16 sa Kosova, po jedan sa nemačkim i sa albanskim državljanstvom i makedonski državljani iz Kumanova, Tetova i Aračinova). Do utorka, kada ovaj broj "Vremena" odlazi u štampu, iako nije bilo vesti o civilnim žrtvama, nije bilo ni zvanične potvrde da nema "kolateralne štete" među stanovnicima naselja, koji su tokom akcije bili evakuisani policijskim vozilima. Deo Divljeg naselja na fotografijama i video-snimcima brojnih ekipa iz Makedonije i iz celog regiona nalikuje na "onaj" Vukovar.

OPTUŽBE NA RAČUN ZAPADA

I dok se makedonska javnost oporavlja od šoka, zdravstveno stanje ranjenih policajaca se stabilizuje, a uhapšenim licima je određen pritvor, čini se da je najmanje iznenađen bio predsednik Makedonije Đorđe Ivanov. On je prekinuo devetomajsku posetu Moskvi, sazvao nacionalni savet bezbednosti u proširenom sastavu, na kojem su, pored premijera,

predsednika Sobraňa i ministara odbrane, spoljnih i unutrašnjih poslova, ovoga puta prisustvovali i lider opozicije Zaev, (koga vlasti optužuju za zaveru, saradnju sa stranim službama i pokušaj puča), kao i predstavnici lidera i vladajuće i opozicione albanske partije, koji ne priznaju legitimitet Ivanova.

Legitiman ili ne, inače ćutljivi Ivanov, koji već drugi mandat odraduje neprijetno u debeloj senci vlade i optužujući s vremena na vreme opoziciju, posle sednice Saveta obratio se makedonskoj javnosti i osuo drvlje i kamenje po međunarodnoj zajednici, EU i NATO-u, jer nema ju sluha za makedonske probleme sa blokiranim evroatlantskim integracijama. I to netom, po što se vratio iz Moskve... A, slučajno ili ne, rusko ministarstvo inostranih poslova je još u prvom saopštenju u subotu, kada se zbog ćutanja makedonskih zvaničnika još nije znalo ni ko pije, ni ko plaća u Kumanovu, pružilo podršku vlastima u Makedoniji, pozivajući sve političke snage na konstruktivni dijalog. Ruski MIP je izrazio i zabrinutost "zbog

antivladinih protesta minulih dana, čiju su eskalaciju sprečile bezbednosne snage i kompetentne vlasti u zemlji".

I dok su se Rusi odmah izjasnili, osim kratke konferencije za medije portparola MUP-a, na kojoj je samo saopšteno da se u Kumanovu odvija policijska akcija, makedonske vlasti su prvih osamnaest sati akcije ćutale kao zalivene, a nacionalni TV servis i provladine privatne televizije su emitovale turske serije i "Zvezde Granda". To je samo pojačalo tenzije na terenu i na društvenim mrežama, na kojima se spekulisalo o žrtvama i ranjenima, dok nikakvih zvaničnih informacija nije bilo. A kada je i Ambasada SAD izrazila u saopštenju "duboko žaljenje zbog izgubljenih ljudskih života u vezi s akcijama u i oko Kumanova i izrazila saučešće porodicama poginulih policajaca i građana", postalo je jasno da se na terenu u Divljem naselju odvija događaj koji prevazilazi makedonske okvire.

HEROJSKA AKCIJA

Na konferenciji za novinare u subotu uveče ministarka unutrašnjih poslova

VANREDNO STANJE: Makedonski specijalci u Kumanovu

Odšteta i novčane nagrade

Vlada je u ponedjeljak uveče odlučila da se stoprocentno obeštete građani čiji su domovi oštećeni ili uništeni, da se porodicama ubijenih policajaca isplati po 70.000, a ranjenim policajcima između 15.000 i 40.000 evra. Sa po jednom mesečnom platom biće nagrađeni i svi lekari i medicinsko osoblje iz Skoplja i Kumanova koji su zbrinjavali i lečili ranjenike, kao i ekipe hitne pomoći iz još tri grada. Ipak, svojevrsan presedan je odluka vlade da se sa po 10.000 evra nagrade svi pripadnici Jedinice za specijalne operacije, Jedinice za brze intervencije i helikopterske jedinice, a sa po 5000 evra svi pripadnici Posebne jedinice MUP-a koji su učestvovali u akciji.

Gordana Jankulovska je obelodanila podatke o petorici (do tada) ubijenih policajaca, koje je nazvala herojima i istakla njihov patriotizam i hrabrost. Na pitanje o njenoj odgovornosti za akciju u kojoj je bilo žrtava među policajcima, ona je odgovorila da je "najlakše da čovek izbegne odgovornost, umesto da se s njome suoči", da je policijska akcija bila dobro planirana i izvedena, da nije mogla da bude odložena zbog procena o eskalaciji situacije i da su teroristi koristili bombe, ručne bacače, automatsko oružje i snajpere.

Sutradan se u javnosti konačno pojavio i premijer Gruevski, koji je izjavio da je makedonska policija organizovala do sada najsloženiju, najtežu i najkomplikovaniju "herojsku i patriotsku" akciju, koja je bila profesionalno izvedena i vođena. Gruevski je izrazio žaljenje zbog osam izgubljenih života, ali je istakao da su njihovom hrabrošću sprečena ubistva "možda 8000 ljudi". Premijer je u obraćanju javnosti, u svom stilu, ponovo prozivao i političare i "samozvane novinare" da ne zloupotrebljavaju aktuelnu tragediju u političke svrhe, ali i zapretio svima "koji žele zlo Makedoniji, da će izvršiti kao ova grupacija".

PITANJA BEZ ODGOVORA

Ipak, ostala su brojna neodgovorena pitanja, o licu i naličju "kumanovske bitke". Makedonski MUP je saopštio da su

EVAKUACIJA: Divlje naselje u Kumanovu

terorističku grupu predvodili uhapšeni Muhamed Krasnići – Komandant Mališeva, Sami Ukšini – Sokoli, Beg Riza – Vojniku, Dem Šehu i Mirsad Ndrecaj – Komandant NATO, za koga još nije zvanično objavljeno da li je među poginulima. Svi su poznati policiji kao osnivači paravojsnih struktura, neki od njih su bili pripadnici 113. brigade učk. Istaknuto je i da deo terorista ima i ratna iskustva iz Sirije, a da je njihov plan navodno bio napad na institucije u Makedoniji, na Kameni most u Skoplju i na policijske stanice u etnički mešovitim sredinama u Makedoniji...

Predsednik Ivanov je pak saopštio da je sa aktivnostima naoružane grupe bio upoznat još početkom godine, posle čega je pismeno obavestio partnerske službe bezbednosti čak sedamnaest država EU i NATO-a, ali da to nije imalo nikakvog efekta. I pored sveg razočaranja u partnerske službe – ako se znalo da je deo iste grupe napao i nekadašnju karaulu u Gošincima, gde su zarobljena, tučena pa puštena četvorica policajaca i odakle je ukradeno više komada oružja, ostaje nejasno šta je proteklih meseci radila makedonska tajna služba i zašto policijski specijalci nisu reagovali ranije? Kako je pedesetak dobro naoružanih i uniformisanih lica prešlo granicu, iznajmilo kuće i utvrdilo se u centru Kumanova? Zašto su makedonski i kosovski ministri unutrašnjih poslova davali izjave o uspešnoj saradnji, kada se naoružana banda tako

lako ušetala preko makedonsko-kosovske granice? Zašto nisu prihvaćene informacije i upozorenja srpske vojne obavestajne službe? Zašto je dozvoljeno utvrđivanje grupe u gusto naseljeni deo grada sa tesnim ulicama i visokim zidovima oko kuća, uz mogućnost držanja talaca...?

Zbog mnogih nejasnoća, dok generalni sekretar NATO-a Jens Stoltenberg poziva "Makedoniju da se smiri", nisu retki ni oni koji smatraju da je napad u Kumanovu pokušaj da se inscenira međuetnički sukob – kojim bi vlada skrenula pažnju javnosti sa političkih i socijalnih protesta koji su je doveli u tešku situaciju. Profesor Stevo Pendarovski, kandidat opozicije na poslednjim predsedničkim izborima, izjavio je jednoj bugarskoj agenciji da je "incident u Kumanovu fabrikovala vlast, konkretno makedonska partija u vladajućoj koaliciji premijera Gruevskog". On smatra da je "inscenirani" incident trebalo da spreči najavljeni miting opozicije 17. maja u Skoplju i da nije optimista u pogledu bliske budućnosti: "Nažalost, Makedonija je još daleko od kraja krize, Gruevski ni u jednoj varijanti neće podneti ostavku, jer nema osećaja za odgovornost. To je jasno svim građanima Makedonije."

Slično o Makedoniji piše "Noje cirher cajtung": "Tajna služba, na čijem čelu se nalazi jedan rođak premijera Gruevskog, (Sašo Mijalkov – prim. aut.), u stanju je da učini tako nešto. A i u regionu ne

nedostaje mladih ljudi koji se na to mogu podstaći sa nešto novca... Vlada premijera Gruevskog je priterana leđima uza zid. Opozicija već mesecima objavljuje protokole prisluškivanih razgovora koji pokazuju koliko je korumpirana i cinična devetogodišnja vladavina VMRO-DPMNE i njenih albanskih partnera. U Skoplju se održavaju protesti koji su prvi put u istoriji ove zemlje multietnički."

I bivši ambasador EU u Makedoniji Ervan Fuere je u izjavi za portal Faktor istakao da se "makedonska vlada ponaša krajnje neodgovorno i potcenjuje situaciju u zemlji". Prema Fuereu, vlada se igra vatrom, umesto da postavi interese zemlje i svog naroda iznad partijskih interesa. To isto je mnogo jednostavnijim rečnikom jedan Albanac iz Divljeg naselja u Kumanovu saopštio direktno u kameru skopske TV 24 Vesti. Dok je pozivao i albanske i makedonske političare da dođu u Kumanovo da vide kako se zlopati "običan" narod, zagrio ga je stariji komšija, Makedonac. Video koji je na svoj Fejsbuk profil postavio jedan makedonski novinar, za samo 24 časa je imao preko 500.000 pregleda i 28.000 lajkova.

"Nema pravde – nema mira!", "Dosta je bilo ćutanja!", "Zajedno smo jači!"... odjekuje već mesecima na makedonskim ulicama. Valjda će taj odjek nadjačati zvuk rafala i detonacija.

SINIŠA STANKOVIĆ

Posle Vučića Srbija

Imamo samo jednog vođu i jednu partiju, sve ostalo samo su kulise. Ali, kad nestane te jedne ličnosti, tog vođe, pa stranka doživi raspad, u Srbiji neće ostati ništa sem zgarišta – i institucija i političkih ličnosti. To je ono što je najstrašnije kada gledamo perspektivu Srbije. Moramo, dakle, da se pripremimo za jednu uništenu zemlju, kao i na to da ćemo u velikom delu našeg političkog, društvenog i ekonomskog sistema morati da startujemo od nule. Jer, kada razorite institucije i jedan normativni sistem – pravila funkcionisanja javnosti, medija, međuljudskih odnosa u državnoj upravi, kulturi i tako dalje – sve što ostaje jesu moć, arbitrarnost i nasilje

Srbija je zemlja najava. Uz Beograd na vodi, rekonstrukciju vlade, najveće plate i penzije ikad, bolji život koliko krajem godine, stiglo se i do promjene Ustava. Propitivanja o realizaciji prethodnih najava kao i kritičke i trezvene ocjene stvarnih rezultata trogodišnje vlasti Aleksandra Vučića, gurnute su na medijsku i društvenu marginu. Čini se da je aktualni premijer potpuno ispunio cjelokupnu političku scenu tako da intervju sa profesorom na Filozofskom fakultetu i urednikom Nove srpske političke misli Slobodanom Antićem mora započeti pitanjem što, u stvari, stoji iza najavljivanja ustavnih promjena?

„Imidž, propaganda. On je sav od imidža, cela njegova politika je izborna kulisa i politički marketing, a u njoj je najvažniji privid akcije. Vučićeva priča je: 'Radim, ali mi ne daju.' Ti koji ne daju su ili 'žuta hobotnica', ili tajkuni, ili 'mentalitet', ili 'desnica'. Na taj način objašnjavaju se neuspesi, pa se posle svakog neuspeha prelazi na nešto novo da bi to novo zatrpalo staro i neuspešno. U ovom trenutku, promenom Ustava verovatno treba zatrpiti neuspeh u 'otvaranju poglavlja' u pregovorima sa Evropskom unijom“, kaže za „Vreme“ Slobodan Antić.

„VREME“: Kakve se ustavne promjene mogu očekivati?

SLOBODAN ANTIĆ: Vučić je direktno pomenuo da će se menjati preambula i broj poslanika. Najavljuje čak i ustavni referendum, što znači da će da se menja

samo jezgro Ustava. Praktično je sve u igri i jedini problem za Vučića je – što zbog opsesivne želje za sveukupnom kontrolom – nema dovoljno vremena da se njime ozbiljno pozabavi. Sve je, dakle, potpuno otvoreno: to što je za promenu Ustava trenutno zadužen Zoran Babić, kao Vučićev relej, pokazuje da ideje i uputstva šta treba menjati u Ustavu tek treba da dođu.

Za Srpsku naprednu stranku pitanje je samo kako marketinški upakovati ono što treba da prođe, da se referendum ne bi nekako okrenuo protiv njih... Mada, referendum za SNS uopšte nije strašan: za promenu Ustava treba da glasa većina birača koji su izašli na izbore, a ne većina upisanih, kao prošli put, 2006. godine. Ipak, svaki rezultat ispod 80 odsto u odnosu na 20 odsto za promenu Ustava, biće udarac za SNS i njenog vođu.

Što će biti srž tih uputstava?

Mislim da će glavna marketinška priča biti „realizam“ i „po želji naroda“. Srbija ne kontroliše Kosovo – dakle, dajte da u Ustav stavimo kako jeste; Srbija, dalje, hoće u Evropsku uniju – hajde i to u Ustav; takođe, narod želi jeftinu Skupštinu – neka onda bude 125 poslanika.

Sve što ne bude moglo da se podvede pod ove dve formule – „realizma“ i „po želji naroda“ najverovatnije neće ni biti predloženo. Recimo, smatram da se neće menjati način promene Ustava, da se neće izbaciti referendum. Jer, nije lako reći: „Narod želi da se više ništa ne pita u vezi s promenom Ustava“, mada i to može

da se podvede pod: „Narod hoće štednju, a referendum je skup“. Ali, takvih, problematičnih stvari ne sme da bude mnogo.

Da li se može očekivati da se promjeni preambula?

Obavezno, to je gotova stvar.

Zašto?

Stvar je gotova u tehničkom smislu kad postoje politička volja i rešenost. Imajući u vidu da su promenjena pravila referenduma – za uspeh vam treba prosta većina birača koji su izašli na izbore – oni lako mogu da promene bilo šta, uključujući i preambulu. Vučić je, uostalom, najavio i njenu promenu. Njemu, naravno, ne treba mnogo verovati, ali je moguće da u vezi s tim govori istinu, pošto je to rekao u Vašingtonu. Takođe, Vučić gotovo da može da računa na konsenzus kada je reč o parlamentarnim strankama, pa je sasvim sigurno da će imati dvotrećinsku većinu u Skupštini za promenu preambule. Posle toga ne vidim zašto im referendum sa argumentom „realizma“ ne bi uspeo. SNS je preživio Briselski sporazum i, za sada, smanjenje plata i penzija, tako da nema razloga da ne preživi i promenu preambule.

Kada govorimo o ustavnim promenama, kako tu vidite odnos između premijera i predsednika Srbije Tomislava Nikolića?

Vučić je Nikolića izolovao i neprekidno ga gađa preko tabloida, čekajući da politički iskrvari. Na drugoj strani, Nikolić se trudi da ostane na nogama, vrebajući šansu – recimo – da Vučić doživi nekakav

će biti olupina

Fotografije: M. Milenković

■ **Poslušnici poput Stefanovića izvršavaju ono što im se kaže, ali to nije nikakva predstava koja bi imala marketinški efekat; kod Vulina se poslušnost manifestuje na marketinški atraktivan način koji jača taj sam Vučićev sistem**

sлом, zdravstveni ili politički, svejedno.

Da bi se Ustav efikasno i što bezbolnije promenio, potreban je dogovor između njih dvojice. Taj dogovor će naravno biti ličan, a ne principijelan. Uostalom, i do sad su naši političari Ustav krojili po svojoj meri – tako je radio Milošević, tako su radili Koštunica i Tadić, tako će uraditi i Vučić i Nikolić.

Nikolić je najavio da će tražiti veća ovlašćenja za predsednika ili da se predsednik bira u parlamentu. Veća ovlašćenja za predsednika dobićemo samo ako sebe na tom mestu u budućnosti vidi Vučić. Ako se to mesto ostavi Nikoliću, lako je moguće da dobijemo kancelarski sistem, s jakim kancelarom i slabim predsednikom.

Kakva je tu uloga javnosti?

Ubedljiva većina javnosti je za promenu Ustava, tako da će referendum sigurno da prođe, osim ukoliko se ne upakuju dve ili više problematičnih stvari – na primer – istopolni brak, federalni regioni ili nešto slično, što je teško da prosečni SNS birač proguta.

Kao o smanjenju broja poslanika, špekulira se i o eventualnoj kombinaciji većinskog i proporcionalnog sistema. Što to sve znači za našu političku scenu?

Postoji jedno pravilo koje glasi: u

većinskom izbornom sistemu, više poslanika – više demokratije; smanjiti broj poslanika ima smisla samo u proporcionalnom sistemu gde se glasa za partijske liste. Međutim, istovremeno smanjiti broj poslanika i uvesti u igru većinski sistem znači smanjiti uticaj birača i dati dodatnu moć centrali najveće partije. A to zapravo znači Vučiću.

Promena ustava u propagandnom smislu je nova igračka za javnost dok se na drugoj strani odvija potpuno preuzimanje svih državnih i društvenih struktura. Svim je jasno da će nova institucionalna rešenja koja se tiču broja poslanika – ako njihov broj bude 125 – potpuno odgovarati najvećoj stranci. Moguće je da će i te promene Ustava da produže ostanak SNS-a na vlasti – to jest – ostanak Aleksandra Vučića. Ali, njihov ključni problem je što se čitava ta stranka bazira isključivo na Vučićevoj glavi, a ona teško može da se nosi i psihološki i ideološki i politički sa svim onim što treba da radi i pritiskom koji to izaziva. Eventualni slom u toj glavi srušio bi u potpunosti čitavu tu piramidu koja stoji na svom vrhu, a zove se SNS. Oni ne grade institucije, nego naprotiv – ruše ih i stoji naspram institucija. SNS bez Vučića nikakva institucionalna rešenja ne mogu da spasu i zato ne treba strahovati od ustavnih promena koje bi na nekoliko decenija

zapečatile sadašnji režim; u samoj prirodi ove stranke jeste da ona počiva ne na institucijama, nego na jednoj ličnosti.

Na kakav biste način opisali SNS?

Obično se kaže da su sve naše partije liderske. SNS ne samo da je takva partija nego je i rezultat čitave negativne evolucije u svim ostalim liderskim partijama: ona je pokupila sve najgore od Srpske radikalne stranke, Socijalističke partije Srbije, Demokratske stranke i drugih. S jedne strane, kod naprednjaka imate neograničenu vlast lidera; s druge strane, imate stalno insistiranje na imidžu i političkom marketingu kao glavnoj ideologiji čija je svrha da partiju predstavi kao pravu stranačku mašineriju, te najveće i najuspešnije političko preduzeće, pošto se na taj način najefikasnije pridobijaju glasači i pristalice... I, s treće strane, ova partija uvek maše nekim izazovima: nekad su to „neprijatelji“, a nekad ekonomska kriza ili poplave, kada se onda ona prikazuje kao neko ko ih uspešno rešava; uopšte nije važno da li je to tačno ili ne – važno je da se tako prikaže u javnosti. Ugrubo, SNS je stranka u kojoj se kombinuju lična vlast jednog vođe i politički marketing kao jedina istinska, stranačka ideologija.

Možemo li govoriti o ponovnom obnavljanju sultanizma?

Ne, nije to taj oblik autoritarizma

■ Vučić je Nikolića izolovao i neprekidno ga gađa preko tabloida, čekajući da politički iskrvari. Na drugoj strani, Nikolić se trudi da ostane na nogama, vrebajući šansu – recimo – da Vučić doživi nekakav slom, zdravstveni ili politički, svejedno

– kod nas je reč o autoritarnom populizmu baron-minahauzenovskog tipa. Režim počiva na ličnoj vlasti koja se legitimše agresivnim, neurotičnim i ošamućujućim marketingom. Javnost se najpre neprestano zasipa preko najvećih medija novim i sve neverovatnijim neistinama ili najavama – to je taj element neurotičnog. Istovremeno, s najvećim besom se eliminiše svaki pokušaj racionalne, kritičke analize tih nastupa i obećanja, poput autorke „Utiska nedelje“ ili ustanove zaštitnika građana – to su elementi agresivnog i represivnog.

Pošto je javnost stalno bombardovana svim tim fantastičnim slikama, a budući da nema kritičke protivteže, dobar deo javnost gubi orijentaciju, ostaje paralizovan, ošamućen, hipnotizovan brzim promenama slika, bujicom reči. To je politička tehnologija ovog režima.

Kako ocenjujete upravljački kapacitet sadašnje vlade?

Ovu vlast čine ljudi sa kupljenim diplomama, dakle lažni stručnjaci. Kad su takvi njihovi ministri, guverneri i gradonačelnici, onda je lako zamisliti kakvi su tek njihovi direktori, šefovi i službenici. Ponekad se ozbiljno zapitam kako ovde uopšte i dalje funkcioniše bilo šta, kako imamo struju, vodu, javni prevoz... U tim sistemima očigledno ima još

kompetentnih ljudi koji ih nekako održavaju. Ali, razmere današnjeg partijskog štetočinstva za našu državu, od uprave do kulture, nesumnjivo su biblijske. Slučaj „Helikopter“ ili slučaj „Poplava“ to uverljivo pokazuju.

Predsednik Nikolić je u prošlom broju „Vremena“ rekao da Vlada nije jedinstvena. Kako vama deluje – da li jeste ili nije?

Smatram da je potpuno nevažno da li je Vlada jedinstvena ili ne. Naravno, postoji unutar nje čitav niz sukoba – i ličnih i partijskih. Reč je o različitim partijama, ali i partijskim frakcijama, tako da se ne može očekivati potpuna jedinstvenost. Ali, to nije važno jer ova vlada neće da padne tako što će je neko iznutra srušiti. To je jedna od onih priča koje služe za odvratanje pažnje javnosti od ozbiljnih političkih pitanja.

Kao što je priča o rekonstrukciji?

Mislim da rekonstrukcija više nije omiljena rezervna igračka za skretanje pažnje javnosti – sada smo dobili promenu Ustava. To će nam biti igračka bar do kraja godine.

Što je za vas glavna karakteristika aktualne vlade u odnosu na prethodne?

Ako uporedimo sadašnju s vladama od 1990. godine, kada je obnovljen višestranački sistem, videćete da je ovo prva vlada u kojoj premijer potpuno dominira kao najjači politički akter. Tako nije bilo nikada.

A prva vlada Vojislava Koštunice?

To je trajalo svega tri meseca do izbora Borisa Tadića za predsednika Srbije, kada smo dobili kohabitaciju. Međutim, za razliku od prve Koštunićine vlade – inače koalicione koju je kao manjinsku podržavao sps – sadašnja vlada u potpunosti počiva na političkoj moći i dobroj volji Aleksandra Vučića. Zahvaljujući komotnoj većini u Skupštini, on može bez ikakvog problema da smeni svakog ministra bez obzira na njegovu stranačku pripadnost. Zato niko i ne dovodi u pitanje potpuni Vučićev primat, niti bilo šta od onog šta on kaže. To je Vučiću veoma bitno. On nema nikakvu potrebu da bilo šta menja ili da se posveti pravljenju efikasnog tima od vlade, pogotovo kada se uzme u obzir da troši mnogo energije da bi ispunio svoju ambiciju, da pokaže da se

za sve pita, u sve meša i da je svaki uspeh postignut zahvaljujući njemu. Stvarno ne razumem nastojanja da se vide nekakvi procepi i unutrašnji sukobi u Vladi. Oni – svakako – postoje, ali su politički potpuno irelevantni za stanje stvari u Srbiji i predviđanje budućih političkih procesa.

Jedan od simbola ove vlade je ministar unutrašnjih poslova Nebojša Stefanović, a drugi ministar rada Aleksandar Vulin. Kakva je njihova uloga u mehanizmu vlasti?

Nebojša Stefanović je simbol partijskog vojnika, odnosno vojnika koji služi vođi. S jedne strane, on je poslušan, a s druge – iako pravi brojne gafove – uživa podršku tog vođe. Na taj način Vučić pokazuje da će poslušnost biti nagrađena i da neće biti zaboravljena, iako Stefanović ne raspolaže ni sposobnostima ni kompetencijama za mesto na koje je postavljen; on je ujedno i poruka koju vođa šalje svim svojim stranačkim vojnicima i sledbenicima.

Slučaj s Vulinom je nešto drugačiji zato što nije reč o čoveku iz Vučićeve stranke. Međutim, Vulin je vođin saveznik i sledbenik koji pokazuje izuzetan talenat u demonstraciji lojalnosti. Poslušnici poput Stefanovića izvršavaju ono što im se kaže, ali to nije nikakva predstava koja bi imala marketinški efekat; kod Vulina se poslušnost manifestuje na marketinški atraktivan način koji jača taj sam Vučićev sistem. Baš zbog toga što ima veliki talenat za ispoljavanje divljenja vođi – veći nego što ima Zoran Babić – mislim da je Vulin neophodan Vučiću.

A što je s ministrima poput Kori Udovički ili Dušana Vujovića koji ne dolaze iz stranačkih struktura?

Tu vidim odnos miroljubive političke koegzistencije između dva projekta. Jedan je Vučićev, koji se tiče njegove lične vlasti i vlasti njegove partije; drugi je projekat međunarodnih struktura čiji je cilj da ekonomski preuzmu i pacifikuju Srbiju. Oni smatraju da mi još nismo dovoljno pacifikovani i da postoji opasnost da u jednom trenutku skliznemo prema Rusiji ili nekom modelu otpadničke države. Smatram da su to predrasude i neopravdani strah, a ne nešto što ima uporište u realnosti. Kori Udovički, Vujović i neki drugi u Vučićevoj vladi služe kao dodatna kontrola – neka vrsta osigurača koji

uvek mogu da iskoče ukoliko se nešto u ovom projektu međunarodnih struktura poremeti.

Cela Vlada je Aleksandar Vučić. I to ne samo u smislu da su svi ministri u njegovoj senci, nego i u činjenici da u svim poslovima koje Vlada rešava on pokazuje da je glavni, da je on taj koji najviše radi, najviše doprinosi... Ta vrsta preuzimanja odgovornosti i novih poslova delovala bi kao političko samoubistvo kada se ne bi imao u vidu marketinški aspekt tog uvek novog aktivizma, to jest mogućnosti da sebi uvek izabere nova po-

nadmudre strance, pre svega Vašington, pa i Brisel; mislili su da je svaki njihov prethodnik bio nevešt i naivan, da su oni mnogo sposobniji i lukaviji; druga – svako od njih je svom nasledniku na čelu države ostavljao zemlju slabiju u odnosu na Vašington i Brisel nego što je bila kada je došao na vlast. Srbija je sve slabija, sa sve manjim suverenitetom i sve više liči na koloniju. Samo se postavlja pitanje dokaće da stigne Vučić sa svojim režimom. Evidentno je da on na sednice Vlade zove ambasadora Evropske unije – ranije bar toga nije bilo. Ima i drugih manifestaci-

Miloševića i Tadića.

Kako će izgledati Srbija poslije naprednjaka?

Kada jednog dana naprednjaci odu sa vlasti, Srbija će izgledati kao olupina. To se može videti i po strankama na političkoj sceni. Osim SNS-a koji je jedina ozbiljna partija, sve ostale su samo senke onoga što su bile. Kao što je sistematski razarao stranke, Vučić sistematski razara i institucije da njegova vlast ne bi bila ograničena bilo čim. Slučaj zaštitnika građana Saše Jankovića ogledni je primer razaranja institucija, odnosno slike Srbije

■ Ovu vlast čine ljudi sa kupljenim diplomama, dakle lažni stručnjaci. Kad su takvi njihovi ministri, guverneri i gradonačelnici, onda je lako zamisliti kakvi su tek njihovi direktori, šefovi i službenici. Ponekad se ozbiljno zapitam kako ovde uopšte i dalje funkcioniše bilo šta, kako imamo struju, vodu, javni prevoz...

lja angažovanja.

Kako ocenjujete odnos izvršne i zakonodavne vlasti?

Dvestotinjak poslanika vladajuće većine predstavlja samo kulisu za Vučićeve istupe u Skupštini. Na šta liči naš parlamentarni život pokazuje i opozicija: kada imaju nešto protiv predsednice Skupštine Maje Gojković, traže od Vučića da je smeni. Dakle, reč je o jednoj potpuno neprirodnoj situaciji u kojoj zakonodavna vlast traži od izvršne da smeni predsednicu parlamenta. To najbolje pokazuje pravi karakter sistema. Čitav taj sistem započeo je još 1990. godine. Evoluirao je i menjao se, uvek se prilagođavajući nosiocima moći u Srbiji – od Slobodana Miloševića, preko Zorana Đinđića, Vojislava Koštunice i Borisa Tadića do Aleksandra Vučića, koji je do kraja sproveo tu nit – da jedna ličnost rešava sve, a ne institucije. Druga karakteristika sadašnjeg režima je ključna uloga vladajuće partije u svemu i svačemu, a treća je ono što je Boris Tadić doveo do vrhunca – da je politički marketing važniji i od ideologije i od same politike.

Nabrojali ste sve nosioce najviše političke moći u Srbiji u protekle dvije i po decenije. Ima li nešto što ih spaja?

Za sve njih zajedničke su dve stvari: prva – svi oni mislili su da mogu da

ja kolonijalne svesti: američki ambasador Majkl Kirbi daje savete koga bi Srbija trebalo da postavi za ambasadora u Vašingtonu. Morate priznati da je to jedinstven slučaj.

Nosioce najviše političke moći u Srbiji od 1990. godine spaja i ambivalentan odnos prema demokratiji: uvek su, naravno, postojali izgovori zašto se Srbija u potpunosti ne drži demokratskih principa. Pod Miloševićem to je bila borba za državu, kod Koštunice – Kosovo, a kod Vučića – evropske integracije. Međutim, uvek je ostajao problem sa izgradnjom demokratskih institucija...

Ako ni po čemu drugom, razlikovali su se po odnosu prema javnosti...

Milošević je u osnovi prezirao politički marketing kao političar starog socijalističko-komunističkog kova i smatrao je da je najvažnije manifestovati snagu i prikazati se kao zastupnik ideja koje podržava narod. Tadić je politički marketing stavio na prvo mesto, a ta tendencija je postojala i kod Đinđića. Koštunica – kada je u pitanju odnos prema javnosti – bio je bliži Miloševiću, s tim što je mislio da će istina i ideja da pobeđe bez obzira na medije i politički marketing. Vučić je sinteza Miloševićeve težnje da se demonstrira politička moć i Tadićeve ideje o značaju političkog marketinga. Ukratko – hibrid

pod SNS-om. Dakle, imamo samo jednog vođu i jednu partiju, sve ostalo samo su kulise. Ali, kad nestane te jedne ličnosti, tog vođe, pa stranka doživi raspad, u Srbiji neće ostati ništa sem zgarišta i olupina – i institucija i političkih ličnosti. To je ono što je najstrašnije kada gledamo perspektivu Srbije. Moramo, dakle da se pripremimo za jednu uništenu zemlju, kao i na to da ćemo u velikom delu našeg političkog, društvenog i ekonomskog sistema morati da startujemo od nule. Jer, kada razorite institucije i jedan normativni sistem – pravila funkcionisanja javnosti, medija, međuljudskih odnosa u državnoj upravi, kulturi i tako dalje – sve što ostaje jesu moć, arbitrarnost i nasilje; kad ispraznite društvo od institucija i normi, imate samo autoritarnost, nasilje i teške sukobe interesnih grupa od kojih nijedna neće moći da bude dominantna. Sve to u me potpunosti užasava.

Možemo li današnju Srbiju uporediti sa onom iz devedesetih pod Miloševićem?

Glavna paralela je uzurpacija i lažno predstavljanje. Uzurpator drži vlast a da nema legitimitet, najčešće na osnovu lažnog predstavljanja. Supstancijalno rečeno, socijalisti su se devedesetih lažno predstavljali kao nacionalisti, a naprednjaci danas kao evroreformatore. No,

uzurpator zna da njegova vlast počiva na neistini, pa zato zna i da je nesigurna. Otuda je i on nervozan, pa stalno viče da ga narod voli, da mu je rejting visok, da je opozicija pokvarena, da se protivnici ujedinjuju, da se ne boji izbora i tako dalje. Ta agresivnost je, nažalost, odlika našeg političkog života kako u devedesetim tako i danas. Jedino što su onda zvanične strukture u Vašingtonu i Briselu bile protiv vlasti, a danas je podržavaju, pa je zbog toga ovu vlast teže kritikovati.

U tom kontekstu – koliko i da li Vučić zaista ima problema sa društvenom elitom?

Odnos sa elitom je jedno od pitanja koje je sam Vučić pokrenuo. Da budemo realni: ako izuzmемо stotinjak najbogatijih ljudi u Srbiji, svakog pripadnika elite – sa i bez znakova navoda – lako možete kupiti za neku sinekuru od, recimo, hiljadu evra. Vučić to i radi, na primer u nekim kadrovskim rešenjima u kulturi. Ta pacifikacija veoma se dobro vidi: kada imate nekog ko je bio poznat kao kritičar i pobunjenik, a onda je začutao – jasno je da je usledilo imenovanje za neki upravni odbor ili na ambadorsko mesto... Mnogo je veći problem za Vučića to što ne može da namiri svoju naprednjačku vojsku jer nema dovoljno sinekura za sve. Taj odnos Vučića i društvene elite za

mene je vior od smeća. Ništa, dakle, ozbiljno, kada se ima u vidu da smo mi jedno siromašno društvo i da onaj ko kontroliše resurse, lako može da pacifikuje tu vrstu društvene elite.

Ali, zar se premijer stalno ne žali da on radi praktično sve što su ti njegovi kritičari iz elite, da tako kažem, tražili, a da ga oni i dalje ne vole, napadaju i bacaju mu klipove u točkove?

Mislim da je to stvar koja se više može objasniti njegovom psihologijom nego političkim interesom. Pravi Vučićev politički interes jeste da zadrži podršku biračkog tela i velikih igrača iz Vašingtona i Brisela. S druge strane, stičem utisak da je on jedan od onih ljudi koji od svojih kritičara vole da naprave saradnike i sledbenike zato što na taj način opravdavaju svoje ideološko i političko konvertitstvo: tako sledi da se svi menjaju, a ne samo on. Najbolji primer i ogledni slučaj za to je – Jelena Trivan. Ona je u Demokratskoj stranci bila najžešći kritičar Vučića, a sada je vidimo kao sastavni deo strukture te vlasti.

U tim strukturama participiraju i ljudi poput Vladimira Bebe Popovića, koji je pripadao dijelu one elite na čije se kritike Vučić sada žali...

S jedne strane, Vučić amortizuje nekoga ko mu može biti nezgodan protivnik tako što postaje njegov saveznik. S druge – Vučić je pokazao da ga privlači da sarađuje sa opasnim i uspešnim ljudima. To je njegova psihološka crta i on tako potvrđuje svoj primat i svoje mesto u hijerarhiji političkog predatorstva. Oni, naravno, nisu u istoj ligi, ali se simbolički uspostavlja veza političkih predatora čija je žrtva celo društvo. To će postati jasno tek kada na površinu izađu poslovi koje rade ti ljudi i njihovi instituti, odnosno kada budu vidljivi rezultati svih tih angažmana.

Ovdje se otvara i pitanje gdje se nalaze stvarni centri moći?

Na ovu vlast utiču dva centra – svojim novcem, medijima i ljudima. Jedan su, simbolički rečeno, ambasade SAD i EU, uključujući i ambasade Nemačke i Britanije, a donekle i Rusije. Taj uticaj se vidi i to vlast i ne krije. Drugi centar je skriven i odnosi se na ono što bih nazvao „regionalnom mafijom”. To su opasne strukture

crne ekonomije, kriminala, koje se penju do vrha nekih susednih država. Te strukture plaćaju koga treba, od političara i novinara do profesora univerziteta. Ali, ono zbog čega su opasne jeste ne samo sposobnost da organizuju medijski linč, već i da fizički zastraše protivnike. Neki od slučajeva prebijanja javnih ličnosti, bacanja molotovljevih koktela, pa i atentata, uveren sam da dolaze s te strane.

Da li je moguća efikasna opozicija aktualnom režimu i kakva?

Mi imamo partijsku pustoš. Ako je jedna velika partija poput Demokratske stranke doživela degradaciju, onda je jasno kakva je tek situacija sa ostalim. Kada je reč o formiranju opozicije Vučićevom režimu, tu bi, po mom mišljenju, trebalo krenuti od početka. Nažalost, najveći deo postojećih stranačkih struktura može se u to uključiti samo delimično, a ne u celini.

Da bi se formirala efikasna opozicija, izuzetno je važno da se postigne neka vrsta konsenzusa ili programskog dogovora oko osnovnih vrednosti naspram Vučića. Prve od tih vrednosti jesu demokratija i demokratske ustanove: mi možemo da se ne slažemo oko spoljne politike ili međunarodnih integracija, ali naš najvažniji interes je da se o svemu tome raspravlja u demokratskim institucijama. Drugu vrednost predstavlja konsenzus oko nečega što se zove naš nacionalni i državni interes – ako to postoji, onda se oko mnogih drugih stvari može uspostaviti saradnja koja će voditi ka tome da se uspostavi jasna alternativa sadašnjem režimu. To nije tako teško. Ako na jednoj strani imate lični režim kapriciozne i sujetne osobe koja želi da o svemu odlučuje, onda je alternativa skup normi i vrednosti koji isključuju svaku vrstu takvog političkog ponašanja. Naravno da postoji problem i oko ideja i oko ličnosti koje bi bile njihovi nosioci i oko prisutnosti u medijima... Ali, imajući u vidu naše iskustvo iz devedesetih i iskustvo 5. oktobra, nije nemoguće da se u društvu koje se progresivno urušava vrlo brzo formira jedna jaka društvena i politička alternativa sadašnjem režimu. Sporadični protesti i pobune znak su da ima ljudi koji su svesni da se institucije ubrzano raspadaju. Ti ljudi imaju potrebu da nešto preduzmu. ¶

FILIP ŠVARM

Jezik batine, štangle i

Svakodnevno smo zapljusnuti vikom i drekom premijera Srbije koji šikanira ministre, novinare i slučajne prolaznike na javnoj sceni. Na društvenim mrežama, bar 200-300 ljudi, sa zaštitnikom građana Sašom Jankovićem na čelu, svakodnevno dobija jezive pretnje, uvrede, kletve i poniženja. Pre ili kasnije, verbalno, medijsko i virtuelno nasilje materijalizuju se u metalnu palicu, a psovka se pretvori u dve kopče na glavi ili smrskanu jagodičnu kost

Vesti se u Srbiji smenjuju brzinom svetlosti, protrče, dignu halabuku, pa još brže padnu u duboki zaborav. Na dan kad ovaj broj "Vremena" stigne na kioske, teško da će više ikome biti važno to što je savetnik ministra prosvete za visoko obrazovanje Milovan Šuvakov napadnut i pretučen u četvrtak ujutru, 30. aprila, ispred svoje zgrade. Vest da je kragujevački profesor filozofije i nekadašnji narodni poslanik Saša Milenić takođe pretučen ispred Prve kragujevačke gimnazije 20. aprila već je pala u zaborav. Prebijanje ministra kulture Ivana Tasovca na Dorćolu, zatvoren je slučaj, jer ga je napao komšija s kojim je već godinama u sukobu. Do ostatka Srbije nije ni doprla vest da je poslanik Zajedno za Srbiju Blagoje Bradić pretučen u Nišu, 23. marta, nakon što je na proslavi Pokreta socijalista razgovarao sa liderom ove stranke Aleksandrom Vulinom. Bradića su napala trojica mladića, završio je sa više od 30 povreda na telu, licu i glavi. Ni mesec dana od napada, oni koji su ga pretukli nisu pronađeni.

NEMOJ PO GLAVI

Milovan Šuvakov krenuo je u četvrtak u 7.15 časova na posao. Ispred zgrade u

kojoj živi, dok je pakovao stvari u auto, presrela su ga dvojica napadača, izmlatili ga metalnim šipkama po glavi i pobjegli kolima. Mogućnost da je reč o pljački je isključena jer je Šuvakov imao kod sebe novčanik, dva telefona i laptop. Ostali su netaknuti. Završio je sa dve kopče, potresom mozga i nekoliko hematoma i proveo četiri dana u bolnici. Pušten je na kućno lečenje u ponedjeljak 11. maja. Napadači su i dalje nepoznati.

Saša Milenić je još u bolnici. Smrskana mu je jagodična kost i čeka ga nekoliko rekonstruktivnih operacija. Njegov napadač je odmah uhapšen, pošto ga je Milenić prepoznao. U javnosti je bilo pokušaja da se ovaj događaj predstavi kao napad lokalne lude. Sve i da je tako, napadač se Mileniću, bivšem predsedniku Skupštine Kragujevca, obratio rečima: "Dok ste ti i tvoji bili na vlasti..." Svedoci kažu da je Milenić pokušao da ga umiri i da razgovara s njim. Dolepotpisana lično poznaje Milenića i taj scenario je više nego uverljiv. I pristalice i protivnici Milenićeve političke opcije (Zajedno za Kragujevac) složile se da je taj čovek pre svega miroljubiv, pa onda sve ostalo. Otuda su uznemiravajući pokušaji da se ovaj

događaj predstavi kao tuča starih poznanika. Nema tuče ako jedan sve vreme leži na zemlji, a drugi ga nemilice šutira.

Hajde da na trenutak zanemarimo političke biografije Ivana Tasovca, Saše Milenića i Milovana Šuvakova. U ovoj zemlji, za petnaest dana napadnuti su jedan pijanista, jedan profesor filozofije i jedan vrhunski, svetski priznat fizičar. A onda, hajde da uključimo i njihove političke biografije – pretučeni su ministar kulture, bivši narodni poslanik kog, za razliku od većine u svim sastavima parlamenta u istoriji srpskog višestranačja, krasi visok nivo pristojnosti i kulture, političke i svake druge. Pretučen je savetnik ministra prosvete za visoko obrazovanje. Kao što vidimo, reč je o ljudima koji svojim profesionalnim i političkim delovanjem teško da mogu da se svrstaju među "mutne likove", ko zna s kim se druže, sklapaju dilove, imaju kockarske dugove, krađu tuđe žene ili se petljaju sa kriminalcima prerušenim u "investitore". Takođe, malo je verovatno da postoji neka filharmonijska, filozofska ili naučna mafija koja bi poslala batinaše na Tasovca, Milenića ili Šuvakova.

pesnice

**PRESRETNUTI
I PREBIJENI:**
Milovan Šuvakov,
Ivan Tasovac,
Saša Milenić

Fotografije:
FoNet, FoNet, Blic

NESNAĐENI

Slučajevi Tasovca i Milenića su rasvetljeni i sad je sve u rukama organa gonjenja. Od ova tri slučaja, najinteresantnije je, zapravo, prebijanje Milovana Šuvakova. I simbolički i doslovno, ovaj napad govori mnogo o tački na kojoj se Srbija danas nalazi civilizacijski, ali, iznenađujuće, ovaj slučaj još više govori o stanju u domaćem obrazovanju, to jest o onoj njegovoj pozadini koja retko kad zanimava javnost.

Milovan Šuvakov nema pojma zašto je pretučen i ko je nalogodavac, ali, po sopstvenom priznanju, ima dvocifren broj teorija. Pre godinu dana došao je u Vladu Srbije zajedno sa ministrom prosvete Srđanom Verbićem, sa, kako kaže, iskrenom verom i ambicijom da nešto u sistemu obrazovanja može da se promeni na bolje. Godinu dana kasnije, opšti je utisak da se kabinet ministra Verbića nalazi u situaciji koja se najbolje može opisati kao "našla se vila u čem' nije bila". Resor obrazovanja u Srbiji vode ljudi koji su cenjeni i priznati naučnici, eksperti za obrazovne prakse, ali ujedno i vanstranačke ličnosti. I tu možda leži najveći problem i najveća opasnost za kabinet ministra Verbića.

Ta ekipa ne samo da je vanstranačka već je toliko izvan bilo kakvog dodira sa realnom, prljavom i mutnom politikom u Srbiji da u ovakvom sistemu može samo da se praćaka i čudi da li je moguće da iznutra sve to funkcioniše onako kako funkcioniše. I da nespreno i nesmotreno reaguje na probleme koji je snađu, pa da prosvetare u štrajku kažnjava smanjenjem plata, ili da na Tviteru podseća kako je Ronald Regan rešio problem štrajka kontrolora leta – masovnim otpuštanjem. Da ne bude zabune, govorimo o poštenim i dobrim ljudima koji su zagrizli više nego što mogu da progutaju, koji se dobro snalaze među matematičkim, fizičkim i hemijskim formulama, čak i u obrazovnim strategijama, kad bi uslovi za to bili idealni, ali na teritoriji praktične politike – nemaju pojma. Da sve bude još gore po njih, krasi ih iskrena vera i entuzijazam da nešto stvarno mogu da promene. Zato i jesu laka meta. Otud, i ona flaša vode koja je završila na odelu ministra prosvete Srđana Verbića uopšte nije bila upućena njemu, već onom na kog se ne sme, jer on ima ekskluzivno pravo da viče, komanduje i napada.

DVOCIFREN BROJ TEORIJA

U autorskom tekstu za "Politiku" od 11. maja, napisanom odmah po izlasku iz bolnice, Šuvakov je nabrojao probleme kojima se Ministarstvo prosvete trenutno bavi. U kvalitet njihovih rešenja ovom prilikom nećemo ulaziti jer je neumesno, s obzirom na batine koje je dobio Šuvakov. Elem, na "jelovniku" Ministarstva prosvete, onog koje već pomenusmo kao dobronamerno, ali nesnađeno, trenutno se nalazi Zakon o udžbenicima, koji se bavi jednim visoko korumpiranim tržištem, što zna svako ko obrazovanje prati makar malo dublje od onoga što pročitava u medijima. Na tom korumpiranom tržištu nije u igri samo Srbija već i okolne zemlje, pre svega Republika Srpska i, donekle, Crna Gora. Zamislamo, teorijski, da postoji nešto što se zove "udžbenička mafija". Ako je ima, ona nije lokalnog, već regionalnog karaktera i mnogi bi se "obrtalo" od štampanja i trgovine udžbenicima našao u sosu kad bi ovu oblast neko ozbiljno uredio. No, Šuvakov se udžbenicima ne bavi, njegov resor je visoko obrazovanje i pokušaj reforme procedure za licenciranje visokoobrazovnih ustanova, državnih i privatnih.

Privatni univerziteti, ta rak-rana sistema visokog obrazovanja, bili su aktuelni u vreme afere "lažni doktorati". A kako veliki deo javnosti pati od kolektivne amnezije, brzo je zaboravljeno prebijanje profesora Ilije Vujačića i profesora Dejana Popovića. Prvi je u emisiji "Utišak nedelje" izneo ozbiljne kritike na račun Univerziteta Megatrend (Džon Nezbit), drugi je profesionalno povezan sa ljudima koji su raskrinkavali sumnjive doktorate sa ovog univerziteta. Dakle, praksa mlaćenja po glavi onih kojima u glavi leži najveća snaga počela je još pre ove, trenutno aktuelne serije prebijanja intelektualaca.

Kad se sve uzme u obzir, nije čudo što Šuvakov ima dvocifren broj teorija o tome ko ga je napao.

NEMA "ALI"

Osim duboko zabrinjavajuće činjenice da ljudi neskloni tući malo-malo pa budu presretnuti i pretučeni ispred kuće ili posla, uznemirava i prijem na koji ove vesti nailaze u javnosti. U komentarima na vesti, na društvenim mrežama, pa čak i u medijima, svaki od ovih

slučajeva dobio je svoju porciju relativizacije, od toga da je možda reč o ličnom sukobu sa nekim, do frapantne krajnosti "tako mu i treba". Opet smo zapljusnuti talasom kvaziargumenta "osudjem svako nasilje, ali...". Ne postoji "ali" kad dođe do metalne štangle po glavi ili dok neko leži u bolnici i čeka nekoliko rekonstruktivnih hirurških zahvata. Zastrašujuće je "ali" u situaciji kad nekog pretuku ispred kuće, one iste u kojoj mu živi i porodica.

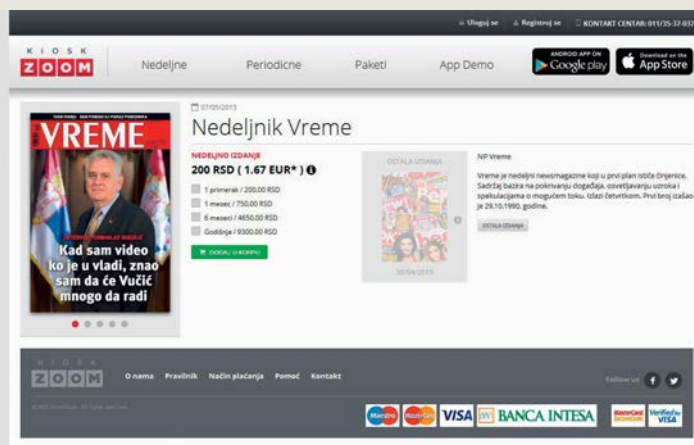
U tom smislu, relativizatorski je i odgovor Rastislava Dinića na tekst Miljane Radivojević na portalu "Peščanik". Dinić se poziva na "reganovski" tvit Milovana Šuvakova, na veze krupnog kapitala i politike, pa napad na njega tumači kao odgovor potlačenih i poniženih. Dinić previđa da u Srbiji batina odavno nije u rukama obespravljenih, već upravo onih drugih. Njegov tekst se zove "Na čijoj si strani". Paradoksalno, to je početak jedne pesme Božidara Mandića, a nastavak glasi: "Na strani onih koji biju, ili onih koji batine dobijaju?" I zaista, možda svako od nas treba sebi da postavi pitanje na čijoj je strani. Mogao bi se Dinić

od ovoga odbraniti argumentom da su građani Srbije oni koji svakodnevno dobijaju metaforičke batine od vladajućih struktura. Ali, između metafore i stvarne razbijene glave razlika je velika, bez obzira na to kojoj političkoj opciji pripada ta glava.

Metafora o sindromu kuvane žabe dosadila je i bogu i narodu, ali u ovoj priči je sasvim umerena. Svakodnevno smo zapljusnuti vikom i drekom premijera Srbije koji šikanira ministre, novinare i slučajne prolaznike na javnoj sceni. Verbalno nasilje nas zaskače iz televizora, sa radija, sa naslovnih strana tabloida. Na društvenim mrežama, bar 200-300 ljudi, sa zaštitnikom građana Sašom Jankovićem na čelu, svakodnevno dobija jezive pretnje, uvrede, kletve i poniženja. Te gadosti čita na hiljade ljudi. Ta vrsta nasilja se formalno zove virtuelno ili onlajn nasilje, ali ono je vrlo realno i teško je, gotovo nemoguće, zaštititi se od njega. Pre ili kasnije, verbalno, medijsko i virtuelno nasilje materijalizuju se u metalnu štanglu, a psovka se pretvori u dve kopče na glavi ili smrskanu jagodičnu kost.

JOVANA GLIGORIJEVIĆ

VREME za Android i iOS

Od 4. maja "Vreme" možete čitati i na ios i Android uređajima. Više detalja potražite na portalu zoomkiosk.com, koji omogućava elektronsku kupovinu digitalnih izdanja vaših omiljenih novina, magazina i časopisa. Proces registracije i kupovine izdanja je jednostavan, a portal prilagođen pregledima sa mobilnih uređaja. Tu su i native aplikacije za ios i Android uređaje. Kupljena izdanja možete čitati i kada niste priključeni na internet, snimanjem na mobilnom uređaju ili računaru.

Ćufte u sosu od fraza

Malo je šta tako nepodnošljivo kao ljudi koji se, bez ikakvog ironijskog odmaka, izražavaju u blokovima gotovih frazeta (to je nešto kao verbalne ćufte iz konzerve, koje samo podgreješ pre konzumacije!), obesmišljenih raubovanjem. Znae već one smarače koji će vam, izraza umudrenog kao kakeće dete, veleizjaviti nešto tipa "Naš problem je što se nikada nije dogodio Šesti oktobar"; ništa bolji od njih nisu ni oni mudrijaši koji će vam svu raskoš svoje nepismenosti demonstrirati izjavom kako su, evo upravo sad, "pored telefona" jer, božemoj, nisu valjda "na telefonu", ta to je nepravilno... Osim što baš nije, nego naprotiv.

E, negde među te dražesne kategorije spadaju i gnjava-tori, tupadžije i lenjodusi koji će neku svoju bombastično poučitelnu priču poentirati zaključkom kako se tako i tako "radi svugde u demokratskom (razvijenom, naprednom, civilizovanom etc.) svetu", pa da zato tako mora i kod nas, ako nećemo da bidnemo varvari. Nevolja je tek u tome da se za-

nih ljudi stranaka. Ta stvar varira od prilike do prilike: odlazi se u slučaju izborne katastrofe, ili generalne besperspektivnosti određene politike, ili hroničnog uzajamnog zamora lidera, partije i glasača, etc. Kad stvari stoje drugačije, ne odlazi se: evo, samo koji dan kasnije jedan od one trojice sa Ostrva (Najdžel Faradž, UKIP) već je povukao ostavku, tj. stranka ga je lepo zamolila da ostane... A zašto i ne bi? UKIP je realno dobio mnogo glasova, i ima potencijal daljeg rasta. Te stvari sa postizbornim ostavkama naprosto ne funkcionišu mehanicistički, po nekom automatizmu, nego zavise od milion okolnosti. Uostalom, ko li je to nedavno bio apsolutni pobednik lokalnih izbora u Francuskoj? Gle, gle, bio je to izvesni Nikola Sarkozy, onaj isti koji je pre koju godinu izgubio predsedničke izbore od Fransoa Olanda, pa bi, shodno velesavetima ovdašnjih mudraca, trebalo odavno da je u političkoj penziji, kad, gle ti njega drznika, eto njega nazad, i dalje vodi svoju partiju, pa još i pobeđuje, đubre nevaspitano...

Ne može biti zrele demokratske javnosti tamo gde caruju neznanje, predrasude i gotove frazetine umesto mišljenja

pravo jaaaako malo toga radi istovetno "svugde u svetu", jer je svet, hvala bogu, i dalje mesto poprilično šareno i haotično, tako da se političke, pravne, kulturološke i sve druge norme i prakse blaženo razlikuju od zemlje do zemlje, od grada do grada...

Otkud sad ova guđavina? Neposredan povod su nedavni britanski izbori. Kameron i torijevci su, znamo, razvalili, da sad ne ulazimo u sitna crevca zašto i kako, i u kojoj je to meri posledica pomalo čudnog izbornog sistema, a ne nekog spektakularnog broja glasova za konzervativce. Lideri laburista, liberalnih demokrata i nacionalista najavili su partijske ostavke. I onda je – šta? Među ovdašnjim *online* i *offline* malograđanima i neznavenim dramoserima nastupila prava euforija: "E, tako se to, bre, radi *svugde u demokratskom svetu*! A ne ko ovi naši partijski lideri – zaseli, brate, na doživotno! Nema to, bratac, tamo napolju, nego se zna: da izgubiš izbore, da u Kanosu anonimnosti, mani se ti, derane, politike, nije to (više) za tebe!" Tek primera radi, "Blic" je ovih dana čak i pokarao neke ovdašnje političare zato što nisu nestali u vidu lastinog repa nakon izgubljenih izbora (sećam se da je tekst ilustrovan fotografijama Tadića, Čede, Draškovića...).

Lično ne marim za postizbornu sudbinu bilo kojeg političara, britanskog ili ovdašnjeg. Ali, držim da ne može biti zrele demokratske javnosti, samim tim ni ozbiljne demokracije, tamo gde caruju neznanje, predrasude, gotove frazetine umesto mišljenja, budalasta uopštavanja umesto racionalnog i iznijnansiranog uvida u stvarnost. Elementarno je netačno da je nekakav podrazumevajući demokratski standard "u razvijenom svetu" da svaki gubitak izbora znači i odlazak čel-

Politički i partijski život u parlamentarnoj demokratiji je složen organizam, politika je profesija kao i svaka druga, a broj iole kvalitetnih profesionalaca ni u jednoj delatnosti i ni u jednoj zemlji nije neograničen. Samo univerzalni diletant – recimo, Mislilac sa društvenih mreža... – misli da svako može u svakom trenutku da radi bilo šta – ili, pak, da prestane to da radi, i nikom ništa... Ne ide to tako ni u novinarstvu, ni u sudstvu, medicini ili industriji kotrljajućih ležajeva, pa bogme ne ide ni u politici. Ozbiljan političar može i te kako da gubi, i da tera dalje – da nije tako, ne bismo mi sad gledali baš Nikolića i Vučića na čelu ove države: ako se neko nagutao poraza, oni su... A ovi drugi? Opet kažem, nema automatizma, svaki je slučaj za sebe: na primer, ds se kardinalno zeznuo što je 2012. šutnuo Tadića pre nego što je iznedrio verodostojnu alternativu, a LDP se, naprotiv, kardinalno zeznuo što nije imao snage da se Jovanoviću zahvali za dotađnje usluge; ali ne zato što je izgubio izbore, nego zato što je izgubio svaku verodostojnost, pa i elementarnu orijentaciju i osećaj za stvarnost. A imamo i treći, najbizarniji slučaj: Koštunica Vojislav je vrhunski zeznuo DSS tako što je posle ispadanja iz parlamenta podneo neopozivu ostavku i otišao u Belanovicu. Zašto? Zato što je samo s njim DSS imao neke šanse da se vrati, dočim bez njega, to je tek nakupina jalovih trećerazrednih šušumiga, još jedna mala putinovska agencija bez identiteta.

Tako vam je to u politici, kao i u svemu drugom: stvari su složene, o njima bi valjalo misliti, ali zašto bismo kad za sve imamo gotove frazetine? Uostalom, sve bi bilo drugačije samo da je osvanuo taj Šesti oktobar...

Pozadina jedne hajke

Napadi na Sašu Jankovića, zaštitnika građana, sve su slaboumniji i srazmerno slaboumnosti – sve bestidniji. To već počinje da zbunjuje i našu javnost, ionako oguglalu na slaboumnost, bestidnost i jevtinoću aktera hajke. Sada se već izdvaja jedan od zajedničkih imenitelja u skoro svim temama hajkača: to je, zbog nečega, vojska; nešto oko vojske njih svrbi jače nego sve drugo. Šta? Zašto

Kad je ovaj tužni cirkus oko Saše Jankovića počeo prošlog septembra, prvo su svi pomislili da prekomerna pakost, zloba i pasjaluk potiču od neodoljive potrebe da se stane u od sudnu odbranu premijera i njegove porodice, ljudi životno ugroženih. Šta drugo zaključiti iz premijerove tvrdnje da mu je brat Andrej popio batine samo zbog "prezimeni u ličnoj karti"? Razmotrivši izjave tih osam niških žandarma, Saša Janković pridružio se krivičnom gonjenju protiv njih zbog prekomerne upotrebe sile, ali je podneo i krivičnu prijavu protiv Andreja Vučića, Predraga Malog i ona dva nesrećnika iz Kobri koji su se našli gde nisu smeli, a u pogrešnom trenutku. Tada se još nije moglo razdvojiti "porodicu" od vojske; kasnije se podela pojavila. Zbog nečega su Sašu Jankovića počeli da napadaju sve manje zbog "porodice", a sve više zbog "napada na vojsku". Onda je zaštitnik građana u svom izveštaju pomenuo i izvesne aktivnosti VBA (Vojnobezbednosna agencija) koje da prevazilaze njena ovlašćenja i sektor rada (razna prisluškivanja i guranje nosa u stvari civilne). Vrhunac je nastupio oko istrage o padu helikoptera u martu: tada je potegnuta najteža artiljerija tv Pinka i "Informer", uz terciranje teškokategornika Đuke i ostalih analitičara u civilu.

Više nikoga nisu zanimali ni helikopter, ni prisluškivanja, ni "porodica", ni žandarmi, ni Kobre. Saša Janković više puta je sa najviših mesta proglašen za "ubicu" (premijer i bar dva ministra), a onda je bezosećajno, bestidno i bezdušno u sve to upletena i porodica Gojković. Tako su

jedni problemi zatrpani drugim problemima, što je već uobičajena taktika ove vlasti. Sve vreme, međutim, govori se o zaštitniku građana kao o licu sumnjivom između ostalog i za podiranje borbene moći vojske, rušenje poverenja u vojsku, maltene izdajniku i ko zna čijem infiltriranom agentu.

GRUPA GRAĐANA

Ministar odbrane, kao nadležno lice, dozvolio je sebi da dvaput direktno optuži Sašu Jankovića za "ubistvo" kome ovaj nije ni bio prisutan; ministar Gašić je posle objašnjavao kako je, eto, neko izgubio život, pa bi to bilo to. Jedan ministar morao bi da zna razliku između ubistva, nehata, zadesa i samoubistva, ali mi možda previše zahtevamo. Isto se odnosi i na ministra dr Stefanovića, ali i na premijera koji je – za razliku – barem pravnik. Kada je zaštitnik građana otišao u VBA da vidi neka dokumenta vezana za incident iz septembra, izgleda da je došlo do neprijatnih scena i razmene izvesnih reči, posle čega se on okrenuo i otišao.

Zanimljivo je da su svi hajkači na Sašu Jankovića osetili potrebu da razdvoje svoje službene i partijske položaje i funkcije od svojih građanskih ličnosti (ako možemo tako da kažemo): Vladimir Đukanović nastupa "kao građanin", nikako kao član Partije i narodni poslanik; ministri takođe; oni na stvar gledaju nekako više sa "moralne", je li, strane. Istovremeno svi zajedno, od Vučića nadole, razdvajaju "ličnost" Saše Jankovića od institucije Zaštitnika građana. On je ne razdvaja jer su te stvari neodvojive:

KOME SMETA ZAŠTITNIK GRAĐANA:
S. Janković, B. Gašić, N. Stefanović
i načelnik VBA P. Cvetković

Foto: Milovan Milenkovic

za njega, ali i za njih. Kakvi ljudi – takvi funkcioneri.

Nego, vratimo se mi temi. Postalo je više nego upadljivo da vojska i njena služba bezbednosti u svemu tome igraju ulogu mnogo veću nego što bi zasluživale. Kao da neko pokušava da vojsku i – naročito – VBA zaštiti od nejasnih (barem javnosti) pretnji i zadobije izvesnu naklonost od nje. Dobro: nije da VBA nije brljala tu i tamo, ali to se dade srediti na diskretnije načine, a i brljotine nisu takva pretnja – osim oficirima koji su dogurali do vrhunca svojih skromnih sposobnosti i ne umeju ništa bolje. S druge strane, svaka vlast voli da ima i tu Službu blizu sebe, pogotovo ako joj Državna bezbednost nije sasvim u šaci. Nema tu ničeg novog.

GENERALSKA ZADOVOLJŠTINA

Molim: maršal Tito držao je Upravu bezbednosti JNA u šaci i odvojenu od Dr-

Foto: FoNet

Foto: FoNet

Foto: Miloš Miškov

žavne bezbednosti od samog početka (III odeljenje OZNA, pa KOS). Nije dobro da se svi bezbednosni poslovi stave u jednu ustanovu, kao što je pokazao IV plenum CKSKJ 1966. na Brionima. Tada je Uprava bezbednosti JNA odigrala ključnu ulogu u neutralisanju Rankovića i njegovih kadrova, ali i u očuvanju kontinuiteta Državne bezbednosti. Do 1990. vojna Služba gledala je svoja posla, njuškajući i po civilstvu i po inostranstvu, ali neprimetno.

Kada se JNA urušila u sebe 1991. u pokušaju da istovremeno spase i komunizam i

Jugoslaviju, Uprava bezbednosti nije mogla da se spase, iako je pokušavala. Slobodanu Miloševiću vojna Služba bila je problem. Toliki problem da je dao uhapsiti načelnika, gen. Aleksandra Vasiljevića, i da je dopustio da se Služba kompromituje: prvo onim promašenim filmom o Špegelju, a zatim propašću mreža Labrador i Opera. Tek sa dolaskom gen. Aleksandra Dimitrijevića, Milošević je pomislio da je Služba pod kontrolom. Sve do 1999. Uprava bezbednosti, sada kao deo Generalštaba, a ne više Ministarstva odbrane, ostala je izolovana od *mainstream* haosa u državi – ili je tako izgledalo. Neposredno pred sukob sa NATO-om Milošević

smenjuje gen. Dimitrijevića, a zatim reaktivira gen. Vasiljevića (što je bila kobna greška, kao što će se videti). Sve do poslednjeg petooktobarskog prevrata generali Vasiljević i Gajić praktično vode Službu; načelnik gen. Geza Farkaš tu je bio samo formalno. Izgleda da je Uprava bezbednosti odigrala izvesnu ulogu u prevratu i u kontrolisanju stanja u vojsci i u Generalštabu. Tiho i diskretno, ali efikasno. Gen. Vasiljević dobio je zadovoljštinu.

ŠTA SKRIVA PASJALUK

Nova vlast odmah je podelila službe bezbednosti. Voji Koštunici bilo je jasno da je Radimir Marković gotov i da ga

NOVA EMISIJA
NEDELJKA 17. MAJ, 20h
WWW.VREME.COM/ZUMIRANJE
UŽIVO

Razgovor odgovornog urednika

"Vremena" FILIPA ŠVARMA

sa sociologom JOVOM BAKIĆEM,

urednikom NSPM ĐORĐEM VUKADINOVIĆEM

i BRANISLAVOM BUGARSKIM, pokrajinskim

sekretarom za međunarodnu saradnju

i lokalni razvoj

Otvoreno i bez cenzure

KUDA IDE SRBIJA

– socioekonomska situacija na osnovu

istraživanja NSPM-a

komentarišite uživo na:

[#Zumiranje](https://www.twitter.com/NedeljnikVreme)

sačuvati ne može. Dos je uzeo MUP, a zatim i RDB, kad je Marković uhapšen. Koštunici je ostao gen. Aco Tomić na čelu Uprave bezbednosti. Tu je bilo raznih veselih događaja, a najveselija je bila pijana junska noć 2001, kada vojna Služba umalo nije upala u prostorije vladinog Biroa za komunikacije u čuvenoj aferi "četvorožilnog kabl". Stvari su se smirile tokom dve vlade Vojislava Koštunice i kasnije nije bilo trvenja, barem ne vidljivih. Tokom kohabitacije Tadića i Koštunice opstao je prećutni model podela: predsednik drži vojnu, a premijer državnu bezbednost.

Sada, međutim, imamo i predsednika i premijera iz iste stranke. Slažu se kako-tako, ali postoji uverenje da se slažu sve manje. Takva se mišljenja oslanjaju na potmula, ali i javna trvenja i varnice između Kabineta predsednika i Vlade. Došlo je dotle da savetnica predsednika optužuje ministarku u Vladi za ambiciju da postane "srpska Kolinda", između ostalih neslaganja.

Gde sada tu spada Saša Janković, zaštitnik građana? Nigde – osim što se preko njegovih leđa lome naponi da se vojna usreći i privuče na jednu stranu. Druga strana šalje gardiste na Crveni trg da pokažu "srpski strojevi korak", odlikuje Gardu i razna vojna lica, svako malo prima načelnika Generalštaba Dikovića, pa neka crknu dušmani. Nezahvalan posao da pljujući Sašu Jankovića razveseli vojku zapao je pre svega ministra odbrane Gašića, koji tome očito nije dorastao, mada se jako trudi. Jednostavno – nije uverljiv; naprotiv... Ni ovi drugi nisu mnogo bolji, uostalom. Kampanja je postala toliko histerična, lažljiva, jevtina i klevetnička da se ljudima sve više gadi, a u Sašu Jankovića raste poverenje u raznim ozbiljnim anketama. Ipak se ta svinjarija od kampanje nastavlja, uprkos očiglednoj šteti po aktere. Znači da tu ima neki dublji uzrok. Da li se time skriva neka svinjarija malo veća od okolnosti da su pripadnici Kobri neovlašćeno čuvali koga ne bi smeli? Da je neko ipak imao ulogu u padu helikoptera? Da je vba ipak prisluškivala gde nije smela; koga i zašto? Ovakva histerija ne može da ne pobudi sumnje: šta to nije u redu? Zloba i pasjaluć uvek skrivaju nešto.

MILOŠ VASIĆ

ZAVET KOJI NIJE ISPUNJEN

Suočavanje sa prošlošću, nesuglasice oko uloge partizana i četnika u Drugom svetskom ratu, opasnost neofašizma u Evropi, primena nemačkog modela prevazilaženja prošlosti na druge narode koji sa sobom nose teret ratnih zločina neke su od tema o kojima je bilo reči na tribini koju su povodom Dana pobede u Drugom svetskom ratu 9. maja organizovali forum ZFD i nedeljnik "Vreme". O ovim i drugim pitanjima razgovarali su Ivan Ivanji, pisac, logoraš u koncentracionim logorima Aušvic i Buhenvald, Stjepan Mesić, bivši predsednik Hrvatske, prof. Dragoljub Mićunović, bivši predsednik Skupštine Srbije i Crne Gore, prof. Volkhard Knige, istoričar i direktor Memorijalnog centra Buhenvald, i dr Predrag Marković, istoričar. Tribinu je moderirao Filip Švarn, odgovorni urednik nedeljnika "Vreme"

Forum ZFD
i nedeljnik
Vreme
u petak,
8. maja 2015.
u Press centru
UNS-a, Knez
Mihailova 6/III,
u 15 časova
organizuju
tribinu

O „ratu svih ratova“, da li je zauvek otklonjena opasnost od fašizma u Evropi, da li se oživljavanjem hladnoratovskih odnosa između Zapada i Rusije točak istorije okreće unazad, o sučeljavanju sa prošlošću, o nesuglasicama oko istorijske uloge partizana i četnika, o tome da li je nemački model prevazilaženja prošlosti primenljiv na druge narode koji sa sobom nose teret ratnih zločina i kako su doživeli ili kako danas vide kraj Drugog svetskog rata govoriće:

STJEPAN MESIĆ, bivši predsednik Hrvatske
prof. DRAGOLJUB MIĆUNOVIĆ, jedan od osnivača Demokratske stranke i bišići predsednik Skupštine Srbije i Crne Gore
IVAN IVANJI, pisac, Titov prevodilac, logoraš u koncentracionim logorima Aušvic i Buhenvald
prof. VOLKHARD KNIGGE, istoričar, direktor Memorijalnog centra Buhenvald
dr PREDRAG MARKOVIĆ, istoričar

70 GODINA OD KRAJA DRUGOG SVETSKOG RATA

UČESNICI TRIBINE: Filip Švarm, Dragoljub Mićunović, Stjepan Mesić, Ivan Ivanji, Volkhard Knige i Predrag Marković

Fotografije: Miloš Miškov

Preživeli logoraši Buhenvalda, u kome je bio zatočen i Ivan Ivanji, po završetku rata položili su zakletvu na engleskom, francuskom, ruskom, poljskom i nemačkom jeziku: "Naša parola je uništavanje nacizma u korenu, naš cilj je izgradnja novog sveta mira. To smo dužni svojim drugovima i njihovim srođnicima. Kao znak spremnosti za borbu, podignite ruke i zakunite se."

Ivanji kaže da ovo obećanje nije ispunjeno, jer se od kraja Drugog svetskog rata širom sveta ređaju novi sukobi, rat za ratom. "Devedesetih je rat zahvatio i nas, u toku je sukob u Ukrajini. Nema mira nijednog trenutka. Jevreji su dobili državu Izrael koju neki smatraju pretnjom i kojoj prete neprekidno. Amerikanci su imali koncentracione logore i mučilišta u Avganistanu, ali i u Rumuniji i Poljskoj, a Gvantanamo bej, uprkos obećanju predsednika SAD Baraka Obame, nije zatvoren. Zavet buhenvaldovaca nije ispunjen, a moja generacija ne može više mnogo da učini. Nije dobar svet koji moja generacija napušta, a na mladima je da ga učine boljim", rekao je Ivanji.

Na Dan oslobođenja na moskovskom Crvenom trgu održana je Parada pobednika. Njoj su prisustvovali državnici 27 zemalja, Srbiju je predstavljao predsednik Tomislav Nikolić, dok Hrvatska nije imala svog predstavnika. Stjepan Mesić smatra da je pitanje odlaska na paradu zavisilo isključivo od donosioca te odluke: "Mi moramo znati šta u stvari sada slavimo. Slavimo pobjedu antifašizma nad najjačim zlom koje je zadesilo istoriju ove planete. Ako to tako shvatimo, onda se u Moskvi ne slavi nijedan režim. Fašizam smo dakle pobijedili u Drugom

svjetskom ratu i dobro je da se na to podsjetimo. Jedni su to proslavili u Normandiji, a drugi u Moskvi. Moramo reći šta slavimo, koje uspomene evociramo. To su uspomene pobjede nad najvećim zlom u svjetskoj istoriji. Neki toga nisu svjesni jer upravo žele falsifikovati istoriju."

MIT I STVARNOST

Pobednici pišu istoriju, političari vrše reviziju. Istorijski podaci koji su danas dostupni ostali su sačuvani zahvaljujući pobednicima koji su ih i zapisivali, rekao je Dragoljub Mićunović. Iako se zbog toga može činiti da ima preterivanja, ipak se tačno zna ko je pobedio i ko je šta uradio. S vremenom, a naročito od pada Berlinskog zida, nastupili su relativizacija i pokušaji revizije istorije. U Beogradu su, na primer, promenjena imena 900 ulica. "Ko može da oduzme ulicu Loli Ribaru, koga su Nemci ubili iz aviona? On nije nikome ništa skrivio što je otišao da se bori", objasnio je Mićunović i rekao: "Kao što je Orvel govorio, kada ovladate sadašnjosti, morate vrlo brzo da ovladate i prošlosti i budućnosti. Za budućnost je lako, ali prošlost mora da se falsifikuje, pa je stalno vršeno nasilje da se modifikuje istorija. Kasnije je postalo mnogo jasnije da politika hoće brzu i upornu reviziju istorije, ovladavanje njom. U normalnim civilizacijama prvo idu mitovi, onda epovi. Kod nas su početkom XIX veka, za vreme Prvog srpskog ustanka, najpre nastale narodne pesme u kojima su guslari hiperbolisali događaje, a onda je iz tih pesama – epova – nastao kosovski mit. Zatim su ti mitovi pretvoreni u politički program. Tako je

mitologija ušla u politiku, a to je mitotvorstvo koje živi u primitivnim narodima. Laži nam ne pomažu mnogo. Samo ono što možemo da proverimo više puta može se nazvati istinom. Pravi problem je stvaranje kritičke javnosti i kritičke istorije koja će stvari postaviti na stvarna mesta.”

Mićunović je dodao i da je zloupotreba istorije vulgarizovana i sa čitavom pričom oko Ravne gore, pa Dražu Mihailovića danas proglašavaju herojem. Činjenica je da su četnici u početku očekivali podršku od Vlade iz Londona, dok su Čerčila zanimali samo borba i broj divizija. “Na kraju je to završilo sa nekoliko oficira oko Draže Mihailovića, pa od 1942. godine oni ne predstavljaju pokret već su samo pasivni seljaci ili aktivni pomagači raznih paravojnih ili drugih neprijateljskih jedinica. Ta je činjenica dokazivana na sudovima i smešno je danas od Draže Mihailovića praviti prvoborca pokreta otpora u Evropi.”

Istoričar Predrag Marković nije saglasan sa ovim tvrdnjama i, navodeći mitologiju pokreta otpora, kazao je da nema većeg mita od, na primer, francuskog: “Pokret otpora u Francuskoj liči na seriju ‘Alo, alo’. Nisu osvojili nijedno selo ili grad. Oni su po taktici ličili na četnike i čekali iskrcavanje. Banja Luka je dala više boraca od cele Francuske. Mitologija je, dakle, prisutna i kod velikih naroda. Svima nam je poznata priča oko Normandije jer smo gledali američke filmove, ali retko ko zna za operaciju Bagration, koja je daleko veća i koja se odvijala istovremeno. Gledajući partizanske filmove, mi nemamo jasnu sliku kako je to zaista bilo. Bilo je mnogo teže nego što je prikazano. ‘Otpisani’ su rađeni po istinitim uslovima; život ilegalaca u Beograda merio se u danima. Uspomenu na taj rat komplikuje i arogancija režima SFRJ koji je bio uveren u svoju posebnost, pa zato nije slavio 9. maj kao neradni dan. Nama je veći praznik bio 22. decembar, a o danima ustanka da ne govorimo. Kada krenu preispitivanja da li smo mi zaboravili ovaj praznik, nema dileme, zaboravili smo ga odmah.”

Svaki narod ima pravo na mitove, ali oni ne smeju postati realna politika i ne smeju se tako koristiti, smatra Mesić: “Goli otok je sigurno bio velika ljaga i velika greška. Ipak, treba se podsetiti zašto je do toga došlo. Crvena armija je bila praktično na našoj granici i postojala je velika opasnost da se ona pokrene i dođe na prostor Jugoslavije. Nije bilo opasnosti da četnici, ustaše, domobrani, bijele garde pređu na stranu Crvene armije. Opasnost je dolazila od onih koji su mogli preuzeti vlast, od komunista.”

NEMAČKA LEKCIJA

Svi učesnici tribine saglasni su u tome da su Nemačka i njeno stanovništvo uspešno savladali lekciju iz Drugog svetskog rata i da su u tome uspeali zahvaljujući samokritici. Profesor Folkhard Knige smatra da je u Nemačkoj po tom pitanju mnogo toga bolje urađeno nego u drugim delovima sveta. Ipak, i dalje nije sve u potpunom redu i postoji mnogo toga što zabrinjava: “Zadovoljan sam što se u velikim konfliktima koji su trajali decenijama u posleratnom periodu SR Nemačke etabliralo samokritično istorijsko pamćenje koje odbija nacionalsocijalizam kao ideologiju, politiku nacionalsocijalizma i rat. To se više ne smatra nezgodom istorije već zločinom protiv čovečanstva. Raduje i to što se mlađe generacije pitaju ko je

■ **Nije antisemitizam uveden čisto ideološki, već je to urađeno iz praktičnih razloga. Prvi motiv je bio da se opljačka jevrejska radnja, tek kasnije došla je prefinjenija priča o višoj rasi. Sve je to bilo naslonjeno na strah, a kada strah pobedi nadu, stvara se podloga za retrogradne, fašističke ideologije. To su problemi sa kojima se srećemo i danas i zbog kojih ne možemo da napredujemo.**

– Dragoljub Mićunović

■ **U čitankama u Hrvatskoj ispod fotografije dr Ante Pavelića piše samo poglavlник NDH. Nekoliko strana iza, uz fotografiju i ime Josipa Broza Tita piše da su za njegovo vrijeme učinjeni bezbrojni zločini. Današnje generacije dobijaju krive informacije iz čitanki. O tome ko piše čitanke, niko ne razmišlja.**

– Stjepan Mesić

želeo taj režim, ko ga je finansirao, ko mu je klicao, ko su počinili, a ko žrtve. Uvek je postojao i jak pokret koji je negirao zločine nacionalsocijalizma, koji je želeo da ih banalizuje ili da ih na neki način eksteritorijalizuje i premesti iz ruku nemačkog naroda, da tu ideologiju i zločine pripiše samo Hitleru i maloj grupi oko njega. To je trajalo do 80-ih i 90-ih godina prošlog veka dok se od koncentracionih logora nisu napravili memorijalni centri. Potpuno sam uveren da je etabliranje kritičkog i istorijskog pamćenja u kome se u nacionalnim okvirima mora sećati na zločine i nesreću koja je naneta drugima od elementarnog značaja za demokratizaciju društava i očuvanje humanosti. Bio bih, međutim, zabrinut kada bi sr Nemačka iz ovog sećanja i razračunavanja sa prošlošću sada napravila izvoznu robu za čitav svet. Mislim da o tim iskustvima treba da razgovaramo, ali ne i da Nemačka treba drugima da govori šta da rade.”

Ono što zabrinjava profesora Knigea i mnoge njegove sunarodnike jesu novi, jaki desno orijentisani populistički pokreti koji se protive strancima.

Nemci su kritički nastrojeni prema fašističkim idejama i mnogi su smogli snage i rekli šta nije valjalo i zašto treba osuditi te zločine. O problemu pobednika i poraženih u ratu više se ne govori jer je sve sasvim jasno. Ipak, ima pokušaja da se na neki način taj nacionalsocijalizam prikaže u boljem svetlu, ali grupice koje to pokušavaju doživljavaju osudu, rekao je Mesić i dodao da se takve osude na ovim prostorima ne dešavaju često: “Na našim prostorima u naletu povijesnog revizionizma, pobjednici se pokušavaju prikazati kao gubitnici i zločinci, a poraženi se pokušavaju prikazati kao pobjednici, a oni koji su ubijali četiri godine pokušavaju se amnestirati. Moramo se pridržavati toga da priznajemo samo povijesne činjenice. Samo ako se toga budemo držali, možemo očekivati

i malo bolju budućnost, a ako budemo pali u naletu radikalnog nacionalizma koji može izbjeći kontroli, možemo doživjeti da se ulice i trgovi nazivaju po imenima ratnih zločinaca.”

Jedan preduslov za etabliranje samokritičnog sećanja i ono što je izvršilo ogroman pritisak da se Nemačka kritički razračuna sa prošlošću bio je pogled iz okupiranih zemalja i iskustvo rata koje je Nemačka nanela čitavoj Evropi. Većina Nemaca onog vremena je podržavala Hitlera, smatra Knige: “Rat u Jugoslaviji okupiranoj od Nemačke istovremeno je bio rat protiv okupatora, ali i građanski rat i socijalnopolitička revolucija. Zbog toga frontovi nisu jasno razgraničeni i iskustva nisu jasna kao što je to bilo u Nemačkoj 1945. godine. Ako ste želeli istinu u Nemačkoj, moralo se reći da je ona želela Hitlera, njegovu ideologiju. Klicalo se i profitiralo od tog rata. Mi smo mali deo onih koji su progonjeni i koji su se borili u pokretu otpora. Većina je ipak učestvovala u sprovođenju zločina ili im se nije suprotstavljala.”

RAVNOGPORSKI POKRET

Značaj jugoslovenskih antifašista u Drugom svetskom ratu je ogroman i, ne računajući Kineze, brojčano je to bila peta armija na svetu, rekao je Marković: “Proporcionalno to je bila najveća gerilska vojska na svetu. Kada su partizani 1944. godine postali regularna armija, bili su četvrta saveznička vojska po veličini. Ono što zbunjuje ljude je višestrukost pokreta otpora, ali to nije samo naša osobina. U Poljskoj su bila dva

■ **Sasvim je jasno da je Draža Mihailović sarađivao sa nemačkim okupatorima i Nedićevom vladom. O tome je pisao kapetan nemačke vojnoobaveštajne službe Jozef Matl. On opisuje da su predstavnici Draže Mihailovića s njim, u njegovom stanu uspostavili vezu još 29. oktobra 1941, da se Draža sastao sa predstavnicima nemačke vojne komande 11. novembra i da je direktna saradnja Ravne gore sa Nemačkom počela već tada.**

– Ivan Ivanji

istoričare. Istoričar se drži onoga što on smatra dokumentom, a dokument je obično nešto što je urađeno po nečijoj narudžbini i samim tim sumnjivo.”

“Problem sa četnicima je što to nije bila jedna vojska”, odgovorio je na to Marković: “Četnici su bili konfederacija labavih seoskih policija, a svaki vođa imao je svoju politiku. Neki od njih su zaista sarađivali sa okupatorom. Kao što je profesor Knige rekao, bilo je mnogo građanskih ratova, preko dvadeset vojski se borilo na prostoru Jugoslavije i svaka je imala svoju politiku, a menjale su se i strane. Gledano u celini, sa okupatorom su naročito sarađivale lokalne četničke vođe, i to uglavnom zbog novca. Ono što je problem sa našom istorijskom svešću je što je ona bila crno-bela. Kad je pao komunizam, ljudi su se zapitali da li su svi antikomunisti u pravu ako su komunisti u krivu. Sa antifašizmom je problem što je morao da bude samo crvene boje, a očigledno je u ratu bilo raznih boja antifašizma. U zabuni, posle pada komunizma, klatno se pomerilo suviše nadesno u nekim situacijama. To zahteva doslednu edukaciju, koja je jedino u Nemačkoj dobro urađena. Ne postoji zemlja u Evropi koja na zvaničnom nivou pokazuje više senzibiliteta. Desničari u Nemačkoj su krajnje marginalne pojave. Na nivou intelektualnih elita i školskih programa oni su uzor samokritičkog poimanja prošlosti. Ni tamo nije išlo lako. Ne zaboravimo da je taj proces počeo da se ubrzava od 60-ih godina, tada je postignut konsenzus o tome što oni nazivaju prevladavanje istorije. Ako je njima trebalo dvadeset godina da savladaju tu istorijsku traumu, od ratova u Jugoslaviji je prošlo isto toliko godina, što znači da bi i mi trebalo da počnemo da savladavamo prošlost.”

pokreta otpora – vojska u otadžbini i narodna vojska, dok su u Grčkoj postojale Narodnooslobodilačka vojska i Grčka demokratska armija. Da uprostimo, to su naši partizani i četnici. Levičarske gerile su bolje organizovane i borbenije, one su ideološke zato što su ravnodušne prema žrtvama.”

Replicirajući ovoj Markovićevoj tvrdnji o postojanju dva pokreta otpora, Ivan Ivanji je pitao zašto se malo ko bavi onim što je govorio Jozef Matl, kapetan nemačke vojnoobaveštajne službe, koji jasno opisuje da su predstavnici Draže Mihailovića s njim, u njegovom stanu uspostavili vezu 29. oktobra 1941, da se Draža sastao sa predstavnicima nemačke vojne komande 11. novembra i da je direktna saradnja Ravne gore sa Nemačkom počela već tada: “Saradnje između četnika i partizana bilo je tokom leta. Tito je, uz opasnosti po život, dva puta išao da se dogovara sa Dražom o zajedničkoj borbi, ali je Ravna gora to odbila. Vilijem Dikin kaže da Nedićeva vlada od jeseni 1941. godine novcem, uniformama i oružjem podržava pokret Draže Mihailovića. Nema reči o dva pokreta otpora, to su priče i laži koje se ovde pojavljuju u medijima. Jozef Matl je svoje beleške ostavio arhivu u Gracu, niko to još nije obradio. Postoji njegov testament da se ta dokumentacija otvori prvom ozbiljnom istraživaču koji uputi zahtev. Kada se to dogodi znaćemo šta je taj čudni tip još ostavio. I kod nas ima mnogo literature o koncentracionim logorima koju niko ne čita i obrada svega toga predstoji. Pošto istoričari grde mitologiju, a obično se bave mitologijom, ja više verujem u beletristiku nego u

■ **Netrpeljivost i ksenofobija javljaju se u nekim novim formama, ali one sigurno nisu fašizam. Ono što je paradoks jeste da ako dođe do neke vrste neofašizma, on se sigurno neće pojaviti u Nemačkoj. Pre u Austriji, Mađarskoj ili Estoniji. To su zemlje koje su izbegle suočavanje sa prošlošću.**

– Predrag Marković

OPASNOST OD NEOFAŠIZMA

Problem u vezi sa fašizmom je i njegovo pogrešno tumačenje i shvatanje. Svako od nas nešto drugo naziva fašizmom, a istorijski precizno, to je staleška država koja se izrodila iz socijalizma, to je Musolini, kazao je Ivanji: "Hitler i Musolini se dugo nisu slagali. Nacizam, koji mi nazivamo fašizmom, u teoriji i praksi je nešto drugo. Kod nas je fašizam često sinonim za zlo, za ono što se smatra zlom. Mi često zaboravljamo da su prvi zatvorenici u Dahau, Buhenvallu i u ostalim logorima bili Nemci. Tek kasnije su došli na red nemački Jevreji, a početkom rata i svi ostali. Zato ne pitajte nikad ko je Nemač, nego ko je bio esesovac, a ko je bio u logoru kao komunista, socijaldemokrata, homoseksualac, Jehovin svedok, svedjedno zbog čega. Ima pojedinaca koji su se borili protiv zla i onih koji su bili zlo. Još jedan problem je šta je to genocid, a šta fašizam. Hitlerov režim svakako drži Ginisov rekord za ubijanje.

U svojoj knjizi *Masa i moć*, koju je pisao preko tri decenije, a štampana je 1960. godine, nemački pisac jevrejskog porekla, rođen u Bugarskoj, koji je život proveo u Austriji, Engleskoj i Švajcarskoj, nobelovac Elijas Kaneti, kao primer navodi mnoga poglavlja čovečanstva koja se mogu nazvati genocidom. Prvi njegov primer je borba do istrebljenja dva indijska plemena u Južnoj Americi. Znači, genocid nije nova istorijska pojava jer ona, ako hoćete, počinje već u Bibliji sa Starim zavetom kada Kain ubija svog brata Avelja. Nova je industrija, nove su gasne komore i broj ubijenih."

Mnoge neoliberalne ideje koje su danas prisutne teren su za nastanak fašizma, a za njegovo rađanje postoje tri aspekta, smatra Mićunović: "Prvi je socijalni. Važno je pomenuti ga, jer smo sada u ekonomskoj krizi u kojoj se stvara nezadovoljstvo raznih vrsta. Desničarske partije u Evropi danas izbore dobijaju isključivo na ksenofobiji – nećemo strane radnike jer oni uzimaju naša radna mesta. Pored socijalnog, postoji psihološki faktor kod ljudi koji su željni nereda; lumpenproletariat je porodio fašizam. Nije antisemitizam uvezen čisto ideološki, već je to urađeno praktično. Prvi motiv je bio da se opljačka jevrejska radnja, tek kasnije došla je prefinjenija priča o višoj rasi. Sve je to bilo naslonjeno na strah, a kada strah pobedi nadu, stvara se podloga za retrogradne, fašističke ideologije. To su problemi sa kojima se srećemo i danas i zbog kojih ne možemo da napredujemo. Za sprečavanje neofašizma važno je da parlament radi svoj posao i ima odgovornu vladu koja će razbiti to 'zmijsko jaje' čim se pojavi. To su mehanizmi za njegovo suzbijanje."

Opasnost od neofašizma prisutna je danas širom Evrope i Mesić smatra da bi to trebalo da brine: "Fašizam može nastati u malom prostoru, njegove karakteristike su nam poznate. Ne treba da se opterećujemo fašizmom iz Drugog svetskog rata, on je dobio svoju kritiku. Nama preti opasnost od novog oblika fašizma, od neofašizma, i na njega društvo treba da odgovori akcijom."

■ **Potpuno sam uveren da je etabliranje kritičkog i istorijskog pamćenja u kome se u nacionalnim okvirima mora sećati na zločine i nesreću koja je naneta drugima od elementarnog značaja za demokratizaciju društava i očuvanje humanosti. Bio bih, međutim, zabrinut kada bi SR Nemačka iz ovog sećanja i razračunavanja sa prošlošću sada napravila izvoznu robu za čitav svet.**

– Volkhard Knige

Inflacija pojma “fašizam” problem je o kome treba povesti računa, dodao je Marković: “Netrpeljivost i ksenofobija javljaju se u nekim novim formama, ali one nisu fašizam. Paradoks je da i ako dođe do neke vrste neofašizma, on se sigurno neće pojaviti u Nemačkoj. To bi se pre moglo dogoditi u Austriji, Mađarskoj ili Estoniji, jer su upravo to zemlje koje su izbegle suočavanje sa prošlošću.”

ORIJENTIRI U EVROPI

Antifašistički otpor i iskustvo progonjenih spadaju u zaoštavštinu iz Drugog svetskog rata koja se ne bi smela nekažnjeno banalizovati ili umanjiti, rekao je profesor Knige: “Antifašistički otpor je pojam u množini. Bilo je različitih socijalnih pravaca i u njemu je dobar potencijal za pronalaženje orijentira u Evropi. Postoje dva razloga za to. Najpre, istorija ekstremnog xx veka i nemačkih zločina uči nas šta ne treba da se radi kako društva ne bi upala u nehumanost. I mada ne može uvek doći do dogovora šta bi sada trebalo da se uradi, koje lekcije bi trebalo izvući iz istorije, sasvim je jasno šta ne bi trebalo raditi, koji politički otrov kasnog xix i ranog xx veka ne smemo ni danas prihvatiti kao rešenje za probleme. U te političke otrove spadaju ultranacionalizam, etnički nacionalizam koji se ispoljava kroz agresivno odvajanje drugih i kroz potrebu za automatskim neprijateljima. U to spadaju i socijalni darvinizam, socijalno izazvani strah, svi oblici rasizma, svi oblici političkog mišljenja o neravnopravnosti ljudi. Te političke otrove trebalo bi da nazivamo baš tako – otrovima.”

Preživeli logoraši su ta svoja iskustva dobro shvatili i u stanju su da deluju protiv bilo kakvog oblika nasilja. Ti borci za oslobođenje, preživeli i progonjeni, stvorili su ogromno bogatstvo političkog, filozofskog i socijalnog mišljenja. Među njima

su Ivan Ivanji i Stefan Esel, dodao je Knige: “Esel je iz svog otpora izvukao značajan zaključak rekavši da ima mnogo kultura na ovom svetu, ali da postoji samo jedna civilizacija koju bi svi trebalo međusobno da podelimo. To je civilizacija nedeljivog dostojanstva ljudi i nedeljivih prava ljudi. To su iskustva koja ne smemo zaboraviti.”

ZAJEDNIČKA PROSLAVA DANA POBEDE

Na pitanje da li bi narodi nekadašnje Jugoslavije mogli da se dogovore da zajednički obeležavaju Dan pobede, Mesić je rekao da bi to bio dobar potez, ali da je u trenutnoj situaciji teško izvodljivo: “Kod nas se Dan pobjede ili Dan Evrope prešućuje. I kad se evociraju uspomene na najveću pobjedu u povijesti čovječanstva, pominju ga veterani, borci, antifašisti... Ako bismo se malo bolje i hrabrije organizovali, mogli bismo da zaustavimo ono što se događa danas u Evropi i svijetu. Mislim da bi bilo dobro da se ovakve teme i tribine organizuju po cijelom prostoru bivše Jugoslavije jer bi tada manje šanse imali oni koji određenu retoriziju pretvaraju u glavnu temu. U Jasenovcu je ubijeno oko 83 hiljade ljudi samo zato što su bili različiti. Postoji li veći zločin od toga? U Nezavisnoj državi Hrvatskoj bilo je 60 logora, a ona nije bili ni nezavisna, ni država, a ni Hrvatska. Nekoliko koljača i lupeža dovezeno je kamionima i rekli su ‘sada imate državu’. Ona nije nastala nikakvim referendumom, nikakvim izborima, nego voljom bajoneta onih koji su okupirali dio prostora bivše Jugoslavije.”

Prema Knigeu, zajedničko obeležavanje Dana pobede na nivou država Jugoslavije moglo bi mnogo da doprinese oslobađanju od nacionalsocijalizma u Evropi: “To oslobođenje je suštinski datum evropske istorije i trebalo bi da bude i deo nacionalnih istorija. Još jedna pouka koju bismo mogli da izvučemo iz rata i koju bismo morali ozbiljno da shvatimo i primenimo

je transnacionalno istraživanje, obrazovanje, rad na školskim knjigama, udžbenicima, rasprave na značajne datume..."

Kritičko pristupanje ovim pitanjima i usaglašenost oko njih ključni su za budućnost. I kada postoji podjela zbog neslaganja sa nekim podacima, ne sme postojati i razilaženje. Na istoričarima je da utvrđuju činjenice i da se bave onim što se događalo, ali se događaji iz vremena okupacije nikako ne smeju prećutkivati, smatra Mesić. "Ne smijemo zaboraviti da je bilo retorizije i moramo shvatiti što je dovelo do nje. U Hrvatskoj je srušeno preko tri hiljade spomenika koji su obilježavali ljude i događaje iz Drugog svjetskog rata i antifasističke borbe. U čitankama koje se koriste u školama u Hrvatskoj ispod

Još četiri tribine

Tribina "70 godina od kraja Drugog svjetskog rata" prva je u nizu razgovora koju Fondacija zdf i nedeljnik "Vreme" realizuju ove godine povodom velikih godišnjica u istoriji. Tema narednih događaja iz ovog serijala su: Masakr u Srebrenici, operacija "Oluja", 5. oktobar i Dejtonski sporazum.

fotografije dr Ante Pavelića piše samo poglavnik NDH. Nekoliko strana iza, uz fotografiju i ime Josipa Broza Tita piše da su za njegovo vrijeme učinjeni bezbrojni zločini. Čudimo se onda zašto onaj na stadijonu koji informacije dobija iz takve literature u Hrvatskoj kliče 'Ubij, ubij Srbina', a u Srbiji 'Ubij, ubij Hrvata da Šiptar nema brata'. Današnje generacije dobijaju krive informacije iz čitanki. Niko ne razmišlja o tome ko te čitanke piše", rekao je bivši predsjednik Hrvatske.

KRIVCI ZA RASPAD SFRJ

Podsećajući na noviju istoriju, građanske ratove i raspad SFRJ, Mićunović je rekao da su za to krivi predsjednici pojedinačnih republika. Oni su usvojili predsjednički sistem, kako bi na neposrednim izborima uzeli svu moć. Ti predsjednici su išli od jedne do druge Titove rezidencije u pokušaju da se dogovore. Pošto do dogovora nije došlo, organizovan je sastanak predstavnika svih parlamenata iz svih republika da kažu šta misle o budućnosti zajedničke države. Šokantno je da nijedna politička partija zapravo nije želela raspad. Narod nije hteo da se Jugoslavija

raspadne, ali je šest predsednika, svaki za sebe, htelo svu vlast. "Pitanje koje me muči jeste da li smo se mi na ovim prostorima uvek mrzeli, što bi se moglo zaključiti na osnovu svađa, ubistava, zločina... To je postalo opšte mesto, ali ne i istina. Mi smo često bili ugroženi od istih okupatora i u takvim situacijama smo sarađivali. Sarađivali smo i kulturno, stvarajući zajednički jezik, koji je potom razbijen. Odgovornost današnje inteligencije ogleda se u dve stvari: prvo da se prekine sa mitologijom, laganjem, montiranjem, izmišljanjem; drugo, ali podjednako važno je da imamo hrabrosti da kažemo šta se u našoj istoriji dešavalo. Ovo je tlo natopljeno nasiljem. Da nije bilo Drugog svjetskog rata, mi ne bismo pravili reprizu devedesetih godina. Problem je u edukaciji i hrabrosti da se kaže ko je i šta radio. Mi smo mali svet, dobrim delom u opasnosti da bude zaboravljen jer veliki stratezi imaju mnogo veće i isplativije ideje. Neće nam pomoći niko ako sami sebi ne pomognemo, a možemo da uspemo jedino kroz projekte saradnje, edukacije, tolerancije...", zaključio je Mićunović.

SANJA ŠOJIĆ I KATARINA STEVANOVIĆ

Stvarno i moguće

– Dragi, koliko ostaješ u Rimu?
 – Dan i po, ne može manje...
 – Nekako si mi snuđeniji nego obično, raduješ se tom susretu, ili bi da ga skineš s vrata?!
 – Jedva čekam da mi da blagoslov za srećan let natrag...
 – Šta Irinej kaže? Verovatno te ne prekoreva i ne zamera ti, ali ne može mu biti ni svejedno...
 – Da okajem tih sat-dva u Vatikanu trebaće mi četrdeset viđenja sa Njegovom svetošću, i nemoj molim te da ga zoveš Irinej, jeste mu to ime, i govoriš to među nama, ali će ti se omaći pred novinarima, ili dok budeš delila čorbu i kojekakve prnje sirotinji...
 – Dobro, svetost, svetost, pre sam govorila "svetlost", meni je to logičnije, svetlost... Kako putuješ?
 – Falkonom! Da putujem ekonomskom klasom mogao bih samo s tobom! Kako smo bili uzbuđeni kad smo počeli da letimo avionom, sviđalo nam se i ono čekiranje, predaja prtljaga, čekanje da najave i naš let... Sad to ne bih više mogao da istrpim, ni tu dangubu, ni turiste... Pa ti ne prevezu prtljag, idi kod pape nepresvučen (pevuši u pola glasa: "Oprosti mi, papeeee, oprosti mi Iriii...")...
 – Ko ide s tobom?

što nije bila vrela, ošurio bi me...)...
 – Uh, ovo je kao morska bolest, jesmo li iznad mora?
 – Nismo još, nad Zagrebom smo, ali sve je pod kontrolom (*prigušenim glasom*: Izgleda da si narukvicom sata povukao i reglere za gašenje motora...), primetili su da gubimo visinu, nude nam vanredno sletanje...
 – Oli, šta da radi majstor?
 – Vi ćete znati najbolje, gospodine predsedniče...
 – Naravno da ću znati, ali mudar čovek sluša savete profesionalaca, zašto sam te poveo?...
 – Ja sam za to da se vratimo u Beograd, ako rezervoari nisu ispražnjeni...
 – *Predsednik, ponovo pilotu*: Kako stojimo sa gorivom?
 – Imamo ako hoćete i do Moskve!
 – Onda okreći i pravac Beograd! Stašenjka, šta ti veliš?
 – Kako god vi kažete, samo da se ovo srećno završi...
 – *Predsednik*: Majstore, pravac "Nikola Tesla"! Zahvalite se Hrvatima, nismo toliko nisko pali da krenemo u Vatikan i da završimo u Zagrebu, radi posete papi stavili smo živote na kocku, na nebu smo dobili jasan znak da vizita nije blagoslovena, idemo kući!

Nema vam danas iole važne osobe koja nije prisluškivana: lisici i ždralu, kojima se verovatno i samima neko službeno bavi, dopao je kandži transkript privat. razgovora; dični ga pripadnici naše faune objavljuju čuvajući ipak identitet protagonista

– Što pitaš? Staša, Oli...
 – Mislila sam, naravno ako ima mesta u avionu, da sa domaćicom obidem koje sirotište, a posle da mi ona preporuči neki rimski butik... Volela bih da je upoznam, toliko je skromna...
 – Papinica?
 – Da, papadija! Sigurno je dobrotvorka, papa je popularan gotovo kao ti...
 – Samo što je Sveti otac neoženjen! Ho-lo-stoi! Holostoi – kak su-hoi!!! How is my Russian, a?!

– Jao, sad se i ja sećam, to za papu, znala sam i kako se to zove...
 – Ima ko zna: celibat!
 – Jeste! Koliko ti stvari držiš u glavi, mili, latinskih, ruskih, engleskih...
 – Uh, kad reče ruskih, nije mi baš prijatno da izađem pred Putina kao osoba koja je papi maltene poljubila papuču, to sam na poslediplomskim studijama imao iz istorije, neki kralj, valjda francuski, morao papi da celiva papuču... Celivat, celibat – varvari, barbari!
 – Hajde, ne pravi se važan, nemoj da ja upišem dva fakulteta!...

✱

Tako je naš junak pošao na služb. put bez br. družice, ali sudbina nije htela da prenoči on u tuđini, zrakoplov je, okružen hrvatskim oblacima, počeo da se trese, potom i da gubi visinu.
 – Majstore, šta to bi?!

– Ništa, gospodine predsedniče, mala turbulencija koju nam kontrola leta nije najavila... (*tisim glasom*: Ubriši i ovo ovde, dobro

– O: Tako je, šefe, samo šta ćemo reći medijima: ova naša pustolovina mora malko da se razradi i unapredi, koliko smo ono padali kljunom ka Novskoj? Četiri kilometra?
 – P: Ne treba preterivati. Dva kilometra smo pikirali, a tresli smo se koliko? Četrdeset minuta? Majstore, šta je realno?!

– Sve je realno što budemo rekli, ne snima se ništa, biće naša reč protiv njihove!
 – P: Čije njihove?! Na našoj strani biće i staro i mlado, i istok i zapad, i sirotinja i tajkuni, koji su u svojim malim avionima sigurno prošli kroz ovakvu golgotu... Dobro, u Golgoti se pešači, ali ova naša zračna odiseja ima da bude opevana kako dolikuje, zato imamo Stašu... Ovo kao da manje trucka?!

– P: Gospodine Predsedniče, i ostali uvaženi putnici, ubrisali smo tablu, skinuli satove, prstenje, i kravatu, da ne pokrije neku foto-čeliju, ne berite gajle!
 – Aferim, majstore, svako zlo ima svoje dobro: i pored najbolje volje nije bilo suđeno da se vidim sa papom, sutra mi dolaze majstori u Bajčetinu, čovek mora da je kući kad ima majstore...
 – S: Ima jedno još veće dobro, šefe!
 – P: Na šta cilja lepa glavica?
 – S: Pa ovo je saobraćajna nezgoda! Neko za ovo mora da odgovara! Avion nije domaće proizvodnje, ali ministarka saobraćaja jeste! Neka da ostavku, neka nas novčano obešteti, i daleko joj lepa kuća! (Počinje krčanje na snimku, lija i ždral nisu do odlaska ovog broja u štampu uspeali da razaberu kraj bogougodnog domundavanja.) ¶

Nigde Malog, nigde Velikog

Krenu repriza Parade, VIP sedala ne bila prazna, sve zauzeli poštovani građani, na drugom kraju Trga pojedine partije su samostalno davale svoj doprinos pobjedi nad fašizmom...

Reporter stiže baš kad uključiše video-zid, koji bio pored spomenika knezu Mihailu, sa bine, na koju bjehu dve grande ikebane so cveće, dvoje voditelja saopštiše da za nekoliko trenutaka, tačno u 9 sahata, u centru prestonice Rusije, na Crvenom trgu, počinje parada...

Pred binom bi tri reda sedala, u prvom ambasador Rusije Čepurin, Belorusije Čušev, savetnik u ambasadi Azerbejdžana Pašajev. U prvom redu i lider Srpske napredne partije Nenad Popović, sa svoju tradicionalno-patriotsku frizuru gospođa DSS Sanda Rašković... u drugom redu tri bajkera iz slavnog udruženja Noćnoe volk, koji su svoja slavna prevozna sredstva parkirali desno od bine. Iza VIP sedala stotinak ljudi, nigde gospodina Malog, nigde gospodina Velikog, iako je u Prenos parade bila uključena državna logistika.

NOVI KOMADI

Dakle, uključiše RTS prenos, general Šojgu prevozom krenu u smotru jedinica, tv komentator objavi da to jedna od najvećih parada u istoriji, 15.000 vojnika, 1300 stranih, 75 srpskih gardista... prisutni dadoše aplauz, sa ekrana bi veliko Uraaa, ministar Šojgu krenu ka Svečanoj tribini, predsednik Putin primi raport, stade za govornicu, Poštovani građani

Rusije, dragi veterani, poštovani gosti, drugovi vojnici, mornari...

Kad Putin pomenu Srbiju, živnuše prisutni, zateže se transparent "Prezident Putin spasi Srbiju od NATO okupacije", koji držahu momci sa "Zavetnici" crnim majicama. Krenu defile jedinica, posle Mongolije, Srpski gardisti, koji su jedini gazili drugačiji strojevi korak, na ponos svi prisutni preko ceo ekran bi gospodin Tomislav Nikolić.

Komentator preko naš Javni servis najavi da se očekuje nekoliko novih komada tehnike, objavi i da je svake godine nad Crvenim trgom lepo vreme, ove godine deset aviona raspršivalo oblake, što 6,7 miliona evra. Prvo bi istorijska tehnika, tenk T-34, pa nova tehnika, tenk "Armata", od koga se najviše očekivalo... Pojaviše se helikopteri, koji najbolji na svetu, avion "Antonov", koji najveći na svetu, bombarderi, lovačka avijacija, sve sam "mig" i "suhoj", "Striži" na nebu opraviše Rusku zastavu...

Aplaudiralo se i napred i pozadi, Parade se završi pesmom, tv komentator podseti da bilo 15.000 vojnika, 148 jedinica vojne tehnike, da prisustvovalo i nekoliko

predsednika država i vlada, među kojima i predsednik Srbije Tomislav Nikolić, koji je, pred odlazak u Moskvu, rekao da je pravo i obaveza Vojske Srbije da zauzme mesto među pobednicima... što i bilo, Srpski gardisti gazili srpskim strojevima korakom, njih 75 prešlo 280 metara, i dostojno predstavljalo svoju zemlju.

Putin čestita generalima, RTS se odjavi, na bini bi pesma, voditelji rekoše da bila himna današnjeg dana, Dan pobe, koju izveo Dmitrij Jurtajev, najaviše da će govoriti izvanredni ambasador Ruske federacije u Srbiji, Aleksandar Čepurin, ambasador Belorusije, Vladimir Čušev, savetnik u ambasadi Azerbejdžana Pašajev i veterani Velikog otadžbinskog rata. Javi se Čepurin, Dragi veterani, Bagrađani, hvala svima što ste sa nama... Ostalo preveđe gospodin Prevodilac, Mi Rusi i Srbi jako volimo ratne praznike, u istoriji smo imali poteškoća, ali smo uvek pobeđivali... Proterali smo nemačku fašističku zverku, uništili smo je, i oslobodili, i Srbiju, i Rusiju, i nemački narod, i Evropu, i ceo svet...

Ambasador Čušev na srpskom reče, Dobro dan, dragi srpski veterani, gospo-

PESME I GOVORI: Umetnica Galina, ambasadori i veterani, publika i ekipa s transparentima

Fotografije: D. Todorović

po sredini sede jedan sa tašnu, koju stavi preda se, u odelo, sa kravatu, sve gleda dalje od Galine. Ne bilo više od desetak ljudi, Galina pređe na "Podmoskovske večeri", sve živnu, jedino dvojica u prvom redu bili van teme, otvorili Srpsko-engleski rečnik, pa se sve slažu da postoji prošlost od nekoliko minuta, i dupla prošlost.

Tačno u podne krenu prva repriza Parade, general Šojgu se opet prekrsti i krenu u smotru jedinica... Na drugom kraju trga, neka bude kod "Ruskog cara", anti-fašistička promocija sps-a, zastave, muzika na svaki nivo, letak Socijalisti protiv fašizma, koji ima crvenu, revolucionarnu, i plavu, evropsku, stranu. Na plavoj strani piše da 2010. Ivica Dačić bio dobitnik prestižne nagrade-titule "Evropljanin godine". Među zastave i ministar Antić, a među sve najbolje stajala, i slikavala se, drugarica poslanica Dijana Vukomanović. Drugarica Dijana imadela belu majicu sa pesnicom na kojoj pisalo Socijalisti protiv fašizma. I još imadela tesno mi ga skrpoji crvene pantalone, koje imadahu sitan izrez na članci, kao i kakav treba, crven, ruž za usne, i crvenu o desno rame torbicu.

Na bini, na onaj video-zid, repriza Parade je išla dalje, opet nastupi Mongolija, iza nje Naši gardisti, jedina jedinica koja drugačije gazi strojevi korak, preko ceo ekran jopet bi predsednik Nikolić, nastaviše se tri roda vojske Narodne republike Kine... Preko puta se instalira i Srpska radikalna stranka, na štandu sa Šešelji slikom potpisivanje Narodne peticije za jok vraćanje vojvode u Hag. Među taj materijal dominantne knjige, u preko nekoliko primeraka, sa slike Vučić gospodin, i taj naslov "Politička fukara"...

Program prenosa Parade se nastavi, gospodin sa torbom preda se je držo položaj u prvom redu, posle prve reprize, sledilo još programa, pa druga repriza Parade, sve do vatrometa sa Ušca.

A centralna državna proslava, sa televizija prenos, bila uveče, u Sava centru. Tamo, ko brinuo di je, na najbolji način demantovan, bio gospodin Premijer, sa decu u pionirske marame oko sebe rek'o, Imamo sreću da na Dan pobeđe, slavimo pobeđu jake pobedničke Srbije!

DRAGAN TODOROVIĆ

din Prevodilac prevede na srpski, Dobar dan, draga gospodo... Čušev nastavi na srpskom, gospodin Prevodilac se povuče, Danas je veliki praznik, veliki za istoriju, ne samo za prošlost, nego i za budućnost... Živela Rusija, živela Belorusija, živela Srbija, živio Azerbejdžan!

TESNO CRVENO

Savetnik Pašajev izvadi hartiju, pa bi detaljan, Azerbejdžan dao značajan doprinos pobeđi, na frontu više od 700.000 ljudi, skoro polovina poginula, doprinos nije bio samo na bojnom polju, više od 70 posto nafte, 80 posto benzina i 90 posto motornog ulja bilo iz Azerbejdžana. Reč dobiše veterani, gospodin Prevodilac je sve uredno beležio, i prevodio, Dragi Beograđani, danas je divan dan, srdačno vas pozdravljam, i želim dobro zdravlje i sreću, naše prijateljstvo ništa neće pokvariti...

Tri reda VIP sedala ne bila prazna, sve popuniše poštovani građani, nastavi se Prenos, behu inserti iz ratnih filmova i žurnala. Na dugom kraju od bine, neka bude kod "Ruskog cara", ambasador Čepurin i lider SNP Nenad Popović kod

partijskog SNP štanda, deli se Georgijevska lenta, koja, na letku pisalo, simbolizuje Dan pobeđe, a njena crna i narandžasta boja smrt i vaskrsenje. Na pozadini letka bilo, Neka svet vidi Georgijevsku lentu, i neka današnje slavlje pokaže da su Srbija i Rusija opet zajedno!

Tu se novinarima obrati gospodin Nenad Popović, Danas je 70 godina pobeđe nad fašizmom, veliki praznik, svi građani Srbije treba da budu ponosni, drago nam je da su Srpski gardisti marširali zajedno sa ruskom vojskom, što je naš Predsednik bio sa Ruskim predsednikom... Obrati se i ambasador Čepurin, gospodin Prevodilac objavi svoje beleške, Hvala vam svima za lep dan, nisu bili potrebni avioni da se rasteraju oblaci... mi ćemo slaviti i dalje... Neko iz pratnje viknu, Srbija, Rusija, velika bratija, vratiše se do bine, Čepurin se uslika sa transparent "Prezident Putin spasi Srbiju od NATO agresije"...

Program Prenosa se nastavi, na bini se pridruži umetnica Galina, plava haljina sa na prsa svetlucavo-providnu borduru, klimnu harmonikašu, bi "Tamna je noć". Bi i "Ovo je Srbija", svi prisutni viknuše, bravo! VIP sedala su bila zauzeta,

Širi plan, jasnija slika

“Vreme” i u ovom broju nastavlja seriju članaka o dobrom upravljanju i jednakom pristupu pravdi kao mogućim Milenijumskim ciljevima Ujedinjenih nacija posle 2015

Mnogo je i vremena i papira utrošeno na opis i argumentovanje štetnosti koju korupcija donosi političkom sistemu, ekonomiji, moralnim temeljima društva, građanima... Korupcija se toliko često izdvaja kao problem i stavlja u prvi plan, da pomalo zaklanja širu sliku – cilj kojem bi trebalo težiti – dobru vladavinu (dobro upravljanje).

Odnos između korupcije i dobrog upravljanja bi se najjednostavnije mogao opisati na sledeći način: “Korupcija je obeležje lošeg upravljanja, ali upravljanje može biti loše i bez korupcije.”

Vladavinu (upravljanje, obe reči se koriste pri prevođenju engleske reči “governance”) bismo mogli da definišemo, na primer, kao “postupak donošenja odluka i postupak u kojem se te odluke primenjuju (ili ne primenjuju)”. Postoje i brojne definicije “dobrog upravljanja”. Tako, Svetska banka, koja se dosta bavila ovim pitanjem, kada govori o dobrom upravljanju podrazumeva sledeće elemente: 1) dobro rukovođenje, to jest postizanje ciljeva efikasnosti, efektivnosti i ekonomičnosti; 2) javnu odgovornost (polaganje računa); 3) razmenu i slobodan protok informacija (transparentnost, otvorenost); 4) pravni okvir koji je pogodan za razvoj (pravičnost, poštovanje ljudskih prava i sloboda).

U drugim definicijama i opisima se, pored već pomenutih elemenata (kojima se pridaje veći ili manji značaj), mogu naći i drugi – na primer, “legitimitet” (da vlada mora da ima pristanak onih nad kojima vlada), sloboda medija (kao deo sistema javne odgovornosti), kompetentnost (delotvorno kreiranje politike primena usvojene politike i pružanje usluga), “participativni način vladavine”, način vladavine koji obezbeđuje “materijalno blagostanje društva i održivi razvoj uz socijalnu pravdu” itd.

Participativnost, jedan od elemenata dobrog upravljanja, obezbeđuje se bilo neposredno, bilo preko slobodno izabranih predstavnika građana. Preduslov za participativnost su jednakost prava,

sloboda udruživanja i izražavanja. Da bi participativnost dala pune efekte, ona treba da bude zasnovana na informisanosti i dobro organizovana. Ovaj element dobrog upravljanja može da predstavlja branu korupciji, čak i kada to nije naročito vidljivo.

Tipičan primer su zakonodavne javne rasprave. Ako se one organizuju, građanima, udruženjima i privrednim subjektima daje se mogućnost da ukažu na potencijalno koruptivne odredbe u propisima ili da predlože norme koje će smanjiti rizik od nastanka korupcije. Da li će se participativnost zaista i ostvariti zavisi od znanja i volje potencijalnih učesnika da daju svoj doprinos, ali i od spremnosti organa vlasti da svaki dobijeni predlog brižljivo razmotre. Kad već govorimo o ovome, valja podsetiti da u Srbiji postoji mnogo problema u vezi sa javnim raspravama – zakonske garancije njihovog kvaliteta nisu dovoljne. Ako se javne rasprave ne održe, a bile su obavezne, ne postoji mogućnost da se takav propis ospori pred Ustavnim sudom zbog kršenja procedure.

Participativnost koja se ostvaruje učesćem na izborima nailazi na brojna ograničenja i izazove. Građani, mediji i političari često govore o tome da je neka partija ili neki pojedinac “izneverio volju građana”, ulaskom u koaliciju, glasanjem za neki zakon, nekim konkretnim potezom. To nije samo pravno-politički problem (nemogućnost da se istovremeno obezbedi i sloboda mandata i da se narodni predstavnici učine odgovornim pred biračima), već uglavnom postoji nedoumica oko suštinskog pitanja – šta je uopšte bila volja birača? Naime, programi i obećanja koja se iznose pred građane na dan izbora su retko kada konkretni, a nikada nisu sveobuhvatni. U takvim situacijama se teško može govoriti o “informisanom izboru” kao preduslovu participativnosti.

Pravna država (vladavina prava) i oblici njenog ispoljavanja, koji se smatraju elementima dobre vladavine, u samoj su srži ostvarivanja antikorupcijskih ideala.

Pravni okvir mora da bude i jasan i pravičan. Pravila koja postoje treba da se primenjuju nepristrasno. O ostvarivanju vladavine prava stara se nezavisno sudstvo...

TRANSPARENTNO I ODGOVORNO

Od načela dobre vladavine za borbu protiv korupcije su od velikog značaja transparentnost i javna odgovornost (polaganje računa, eng. accountability). Transparentnost podrazumeva obavezivanje organa vlasti da informacije koje poseduje (osim u izuzetnim, zakonom predviđenim situacijama) dostavi svakom ko ih zatraži. Ovo načelo se sve više ostvaruje i tako što se organi obavezuju da objave najbitnije informacije (npr. o budžetu, uslugama, organizacionoj strukturi, javnim nabavkama...) unapred, pre nego što ih iko zatraži. U Srbiji je osnovni izvor obaveze za ovu vrstu informisanja Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, koji nalaže organima vlasti da objave informatore o radu na svojim veb-stranicama i da ih svakog meseca ažuriraju. U stvarnosti, ovi dokumenti su nepotpuni, a veoma često i neažurni. Sledeći korak, koji je takođe lako ostvariv, ako postoji spremnost, jeste objavljivanje podataka u pretraživom i lako čitljivom obliku.

Polaganje računa i odgovornost se mogu ispoljiti na razne načine – preispitivanje prvostepenih odluka pred višim instancama, razmatranje izveštaja o radu u parlamentu, kontrola od strane organa koji su stručni za pojedine oblasti (npr. Zaštitnik građana, Državna revizorska institucija), politička, disciplinska, krivična odgovornost...

S druge strane, i korupcija se definiše na mnogo načina. Navešćemo tri takve definicije ili opisa:

“Korupcija postoji ukoliko dođe do namernog narušavanja principa nepristrasnosti pri odlučivanju u cilju prisvajanja neke pogodnosti.” (Vito Tanci)

“Korupcija je jednaka monopolu uvećanom za diskreciju i umanjenom za

RUKU POD RUKU: Loša vladavina i korupcija

Foto: Wikimedia

postojanje javne odgovornosti. Bilo da se aktivnost odvija u javnom, privatnom ili neprofitnom sektoru, i bilo da se odigrava u Uagaduguu ili u Vašingtonu, korupcija teži da se pojavi kada pojedinac ili organizacija imaju monopol nad dobrom ili uslugom, kada mogu po slobodnoj volji da odrede ko će dobiti to dobro ili uslugu i u kojem obimu, i kada nikome za to ne polažu račune." (Robert Klitgard)

"Za potrebe ove Konvencije, 'korupcija' podrazumeva zahtevanje, nuđenje, davanje ili primanje, direktno ili indirektno, mita ili svake druge nezaslužene koristi ili stavljanje u izgled iste, koje remeti pravilno obavljanje bilo koje dužnosti ili ponašanje koje se traži od primaoca mita, nezaslužene koristi ili koristi koja se u tom smislu stavlja u izgled." (Građanskopravna konvencija protiv korupcije, Savet Evrope).

ODNOS LOŠE VLADAVINE I KORUPCIJE

Kao što je rečeno na početku teksta, vladavina može biti loša i bez korupcije, ali će sa korupcijom sigurno biti loša. Uspešnost u "kontroli korupcije" se koristi kao jedan od pokazatelja "dobre vladavine".

Ako ministar, gradonačelnik ili direktor javnog preduzeća zaključe štetan ugovor, to može biti posledica korupcije. Ali, iz same činjenice da je ugovor štetan ne proizlazi da je javni funkcioner bio korumpiran. Taj ministar, gradonačelnik ili direktor javnog preduzeća je možda bio u zabludi da je ugovor koji potpisuje povoljan – na primer, zato što su mu tako predočili loši savetnici, zato što mu je politički lider kojem bezrezervno veruje tako rekao, zato što su predstavnici druge ugovorne strane na njega ostavili sjajan utisak... Takav funkcioner može i treba da odgovara za "loše upravljanje", zato što nije sledio procedure, zato što nije odabrao saradnike, zato što nije otvorio mogućnost stručnjacima i građanima da mu ukažu na štetnost ugovora i slično, ali ne može da odgovara za korupciju. Isto tako, moguća je situacija u kojoj donosilac odluke nije korumpiran, raspolaže svim informacijama, ali jednostavno nije sposoban da razluči bitno od nebitnog i da donese najbolju odluku (narod bi rekao: "nije pokvaren, nego glup").

To što je svaka korumpirana vlast loša, ne znači nužno da je korumpirana

vlast uvek i lošija (mada često jeste). Na primer, ako je jedna korumpirana vlast uspostavila sistem u kojem ipak uspeva da obezbedi privredni rast i da zadovolji neke potrebe građana, ona može u krajnjem rezultatu da se pokaže kao uspešnija od neke druge, manje korumpirane vlasti.

Veoma često se, naročito u međunarodnim organizacijama, izbegava se eksplicitno pominjanje korupcije ili borbe protiv korupcije, pa se umesto toga govori o "dobrom upravljanju". Zvaničnici to čine da bi izbegli da se kroz pomen korupcije stvori neprijatna atmosfera (naročito u državama gde se o korupciji vlastodržaca ne sme ni pričati otvoreno). Kada se pak kaže da je cilj da se "unapredi upravljanje" ili da se "pospeši dobro upravljanje", mnogo je lakše uvrstiti na agendu neko važno pitanje (npr. donošenje zakona o javnim nabavkama ili građevinskim dozvolama). Drugo je pitanje da li takve strategije na kraju zaista donose bolje rezultate od otvorene diskusije o svima vidljivom problemu.

NEMANJA NENADIĆ,

Programski direktor Transparentnost Srbija

Mediji, snegovi i šaš

Savet za borbu protiv korupcije prosledio je 26. februara Vladi Srbije izveštaj sa 24 preporuke koje se odnose na vlasničku strukturu i kontrolu medija. Ni za dva i po meseca izvršna vlast nije stigla da razmatra ovaj dokument i naloži hitnu implementaciju preciziranih mera, a nije stigao nijedan utemeljen prigovor

Piše: **Miroslava Milenović**

Od 26. februara, kad je Savet za borbu protiv korupcije prosledio Vladi Srbije izveštaj sa 24 preporuke koje se odnose na vlasničku strukturu i kontrolu medija, javna podrška stigla je od obe novinarske asocijacije – UNS-a i NUNS-a, Društva novinara Vojvodine, Sindikata novinara Srbije, ali i gromoglasna tišina Vlade čiji je Savet, savetodavno telo. Tek ćemo videti da li je dosadašnja ćutljivost aktuelnih predstavnika izvršne vlasti posledica želje da sve prekriju snegovi, ruzmarin i šaš.

Koliko god bilo rano za zaključivanje, činjenica je da ni za dva i po meseca izvršna vlast nije stigla da razmatra ovaj dokument i naloži hitnu implementaciju preciziranih mera. Sa druge strane, Savetu za borbu protiv korupcije nije stigao nijedan utemeljen prigovor, počev od izvršne vlasti sve do učesnika prošlonedeljne panel diskusije, u našoj i organizaciji Misije OEBS-a, na kojoj je bilo upečatljivo odsustvo predstavnika Vlade Srbije.

Preporuke Saveta, kao sastavni deo "Izveštaja o vlasničkoj strukturi i kontroli medija u Srbiji", usmerene su na razrešavanje pet ključnih problema. Najpre, netransparentnost medijskog vlasništva, u čemu nema pomaka još od "Izveštaja o pritiscima i kontroli medija" iz 2011. godine. Zatim, netransparentnost finansiranja, ekonomski uticaj kroz budžet, poreske olakšice i ostali indirektni oblici finansiranja javnim novcem (na primer, nejednakost u poreskom tretmanu). Potom, privatizacija 84 medija i neizvestan status javnih servisa. Tu su cenzura i autocenzura (usled čega mediji nisu korektor vlasti, već dugi niz godina u gvozdenom zagrljaju političke i ekonomske elite). Najzad, tabloidizacija u pojedinim medijima, koja podriva bazične društvene vrednosti.

Preporuke za rešavanje ovih pet "medijskih problema", koji se tiču celog društvenog tkiva, obuhvataju gotovo svih deset preporuka prethodnog "Izveštaja o pritiscima i kontroli medija", tako da je Savet sada, u stvari, nastavio tamo gde je stala njegova prva predsednica Verica Barać. Nameće se logičan zaključak da stojimo u mestu. Odnosno, da je tokom ovih 15 godina, koliko postoji ovakvo stručno-savetodavno telo Vlade, uprkos promenama vladajućih garnitura, zacementirana nespremnost nosilaca državnih funkcija, predstavnika političke i ekonomske elite da odustanu od metodologija kontrole i pritiska.

Istina, deo stručne javnosti je očekivao da će uz istovremenu primenu seta novousvojenih medijskih zakona i podzakon-

skih akata biti lakše i efikasnije sprovođenje preporuka iz našeg izveštaja.

Zabrinjava ali ne čudi što izvršna vlast ne želi transparentan dijalog sa Savetom o sprovođenju preporuka iz izveštaja. Frapantno je što u prošlonedeljnoj javnoj debati u beogradskom Medija centru nije učestvovao predstavnik resornog ministarstva, a to ostavlja gorak ukus tim više što čelni ljudi istog ministarstva stavljaju Savetu "na dušu" izostanak većeg priznanja u izveštaju (valjda treba "blanko") zbog donošenja seta medijskih zakona.

Sa druge strane, izveštaj Saveta je 18. marta razmotrio skupštinski Odbor za kulturu, ali do danas nema nikakvih preporuka niti zaključaka. Da li bi objašnjenje trebalo potražiti u okolnosti da je predsednica tog odbora iz opozicione stranke, a da većinu ima vladajuća koalicija? Ovi prvi kao da su već zaboravili kako su medijsku scenu devastirali dok su prethodnih godina bili na vlasti, a ovim drugima se ne sviđa činjenica da su u minule tri godine preuzeli obrazac ponašanja svojih prethodnika. Prema tome, izveštaj Saveta još čeka i na parlamentarnu podršku.

U međuvremenu, stile su neformalne optimistične poruke sa adresa tri nezavisne regulatorne institucije.

Agencija za borbu protiv korupcije će utvrditi da li, u okviru njenih ovlašćenja, postoji povreda zakona od strane javnih funkcionera koje je Savet apostrofirao u izveštaju. Državna revizorska institucija (DRI) najavila je početak revizije finansijskih izveštaja političkih stranaka, što je premijera u savremenom političkom životu Srbije. Verujemo da će bar delimično, na određenom uzorku, biti pročešljani i troškovi marketinških aktivnosti i medijskih usluga političkih stranaka u izornoj kampanji iz 2014. godine. Najzad, Goran Karadžić, predsednik Regulacionog tela za elektronske medije (REM), na već pomenutoj prošlonedeljnoj javnoj raspravi najavio je da će učiniti sve da u potpunosti budu sprovedene bar tri preporuke iz izveštaja Saveta, koje se odnose na REM. Savet će svakako pratiti da li će i u kojoj meri REM i čelni ljudi tog tela biti "izolovani" od vaninstitucionalnog i političkog uticaja.

Stiče se utisak da se sprovođenje novih medijskih zakona, od početka godine, odvija nedovoljno dobro. Savet je kroz izveštaj i preporuke upravo ukazao na rizična područja koja ni novi zakoni adekvatno ne rešavaju i to se pokazalo kao tačno. Primera radi, u procesu uspostavljanja novog registra medija, zbog koli-

zije zakona i podzakonskog akta, u Agenciji za privredne registre (APR) priznaju da ne znaju koje podatke treba da pribave od izdavača medija.

Na preporukama Saveta posla ima prvenstveno za Vladu Srbije, a zatim i za ministarstva kulture, finansija, privrede, telekomunikacija, unutrašnjih poslova, REM, APR, DRI, Komisiju za zaštitu konkurencije, Poresku upravu, Agenciju za privatizaciju, upravne odbore RTS-a i RTV-a, osnivače Saveta za štampu, Kancelariju za Kosovo i Metohiju. Savet nije nadležan da postupi umesto onih kojima su preporuke upućene. A preporuke Saveta nisu produkt namere da se vodi državna politika ili da se bavi politikom. One su posledica obaveze Saveta da "sagleda aktivnosti u borbi protiv korupcije, da predlaže Vladi Republike Srbije mere koje treba preduzeti u cilju efikasne borbe protiv korupcije i prati njihovo sprovođenje, i da daje inicijative za donošenje propisa, programa i drugih akata i mera u ovoj oblasti" ("Odluka o osnivanju Saveta za borbu protiv korupcije"). Bez dijaloga radi sučeljavanja mišljenja, otvorenih debata, medija koji kontrolišu vlast, efikasna borba protiv korupcije može lako da se pretvori u deklarativnu.

Istovremeno, ove preporuke mogle bi da budu osnova šireg razgovora o položaju medija u Srbiji (koji, nažalost, nije ekskluzivan na medijskoj mapi regiona, pa i van njega), kako je rečeno u raspravi vođenoj povodom izveštaja sa potpisom Verice Barać, još 2011. godine. Aktuelno i danas. Tim više što su preporuke na trasi državne politike ulaska u EU. Kad smo već kod toga, u onom delu izveštaja Evropske komisije o napretku Srbije koji se odnosi na otvaranje pregovora o Poglavlju 23 iskazano je očekivanje da rad Saveta bude osnažen, dok je u akcionom planu za to poglavlje upisana obaveza da se o izveštajima Saveta diskutuje na sednicama Vlade uz prisustvo članova Saveta.

U čekanju da, za godinu dana, podvučemo crtu ispod obećanog, očekivanog i urađenog – nakon sumiranja prvih efekata primene novih medijskih propisa i privatizacije medija – Savet ne sedi skrštenih ruku.

Naime, uveliko je u toku rad na dopunskom izveštaju, fokusiranom na troškove oglašavanja i marketinških aktivnosti u institucijama javnog sektora. Savet će uraditi analizu tokova novca i pokušati da numerički odredi veličinu tog tržišta u Srbiji, na uzorku od 140 ministarstava, državnih agencija, javnih preduzeća... Na njihove adrese su prošlog meseca upućeni zahtevi za podacima, i to na svim nivoima: lokalnom, pokrajinskom, republičkom. Javna je tajna da je reč o manje-više istim igračima koji simuliraju konkurenciju u postupcima javnih nabavki, što tranziciju srpskog društva svodi na simulovanu ekonomiju.

I, još nešto. Broj preporuka nije slučajna, ima ih tačno 24. Savet je i takvom simbolikom želeo da potcrta: još nije završen rad na 24 predmeta iz prethodnih naših izveštaja, baš kao da bi predstavnici izvršne vlasti najviše voleli da i to prekinju već pomenuti ruzmarin, snegovi i šaš.

*Autorka je članica Saveta za borbu protiv korupcije Vlade Republike Srbije

CSR Srbija 2015

Izazovi korporativne društvene odgovornosti: Kako to rade najbolji?

Četvrtak, 21. maj 2015.
Crowne Plaza Hotel, Beograd

PROGRAM KONFERENCIJE

08.30 – 09.30 Registracija & Welcome Coffee	13.00 – 14.00 Lunch Break
09.30 – 09.40 Otvaranje konferencije Michel Saint-Lot, direktor Kancelarije UNICEF-a u Republici Srbiji	14.00 – 14.25 Case Study 3 powered by Henkel
09.40 – 10.40 Panel br. 1 Društveno odgovorno ponašanje: Uloga države powered by VOJVODANSKA BANKA	14.25 – 15.25 Panel br. 3 Ko se u domaćim kompanijama bavi CSR-om powered by Orange
10.40 – 11.05 Case Study 1 Društveni aktivizam: Filip Vukša	15.25 – 16.25 Panel br. 4 Ljudi i Zveri Koliko smo društveno odgovorni prema životinjama
11.05 – 11.30 Coffee Break	16.25 – 16.50 Coffee Break
11.30 – 11.55 Case Study The Walk To End Breast Cancer powered by AVON	16.50 – 17.15 Case Study 4 Esma Redžepova: Kako sam podizala 47 dece
11.55 – 13.00 Panel br. 2 Mediji: Društveno odgovorno izveštavanje vs. poslovni interesi izdavača Carlsberg powered by Carlsberg Srbija	17.15 – 18.15 Panel br. 5 Čemu služe i kako rade fondacije powered by DELTA Fondacija
	18.15 – 18.20 Zatvaranje konferencije
	18.20 – 19.00 After Work Cocktail

Učesnici

200 profesionalaca iz oblasti medija, komunikacija, marketinga i društvene odgovornosti; NVO, predstavnici Vlade Republike Srbije i Vlade AP Vojvodine

Medijska pokrivenost

64 magazina i 12 internet portala Color Press Grupe u celom regionu, dnevne novine, internet portali, nezavisni blogeri i TV stanice.

Prijave učešća ivana.petrovic@color.rs

Akreditacije za medije jelena.savic@color.rs

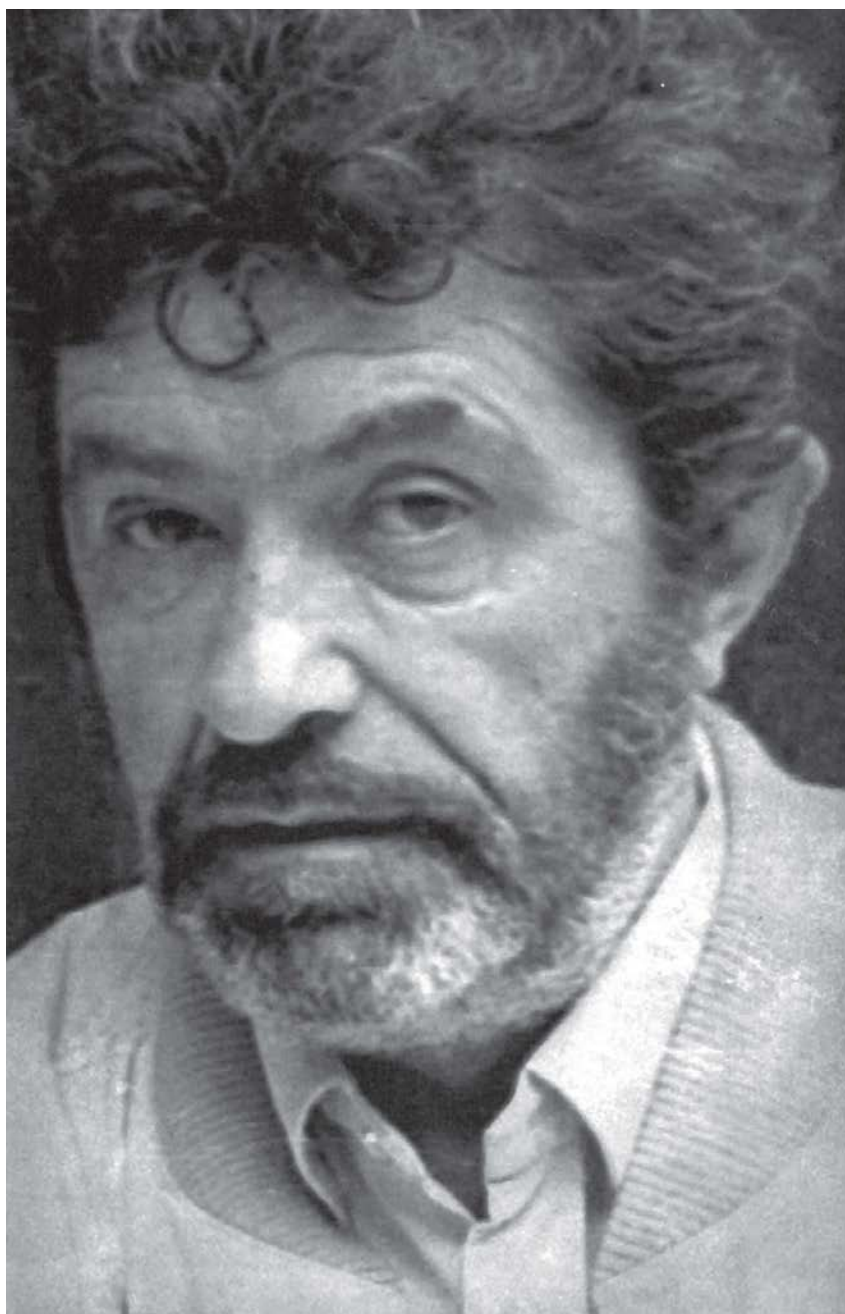
Prijave smeštaja katarina.drobac@color.rs

KOTIZACIJE I INFORMACIJE

drustvenaodgovornost.rs/csr-srbija-2015

U Ulici Zulfikara

Pre nekoliko dana objavljena je vest da će na predlog Skupštine grada jedna ulica u užem centru Beograda poneti ime Zulfikara Zuke Džumhura. Mada je rođen u Konjicu, a umro u Herceg-Novom, ključni grad u Džumhurovom životu bio je Beograd, u koji su ga doneli kad je imao samo dva meseca, kad je njegov otac Abduselam postao imam Bajrakli džamije. Nakon Drugog svetskog rata Zuko je postao jedan od simbola grada koji je upravo postajao svetska metropola, grada u kome će četvrt veka nakon smrti dobiti svoju ulicu

Iz fotodokumentacije "Borbe"

U zbirkama citata Oskara Vajl-da redovno se navodi njegova rečenica: "Svu svoju genijalnost uložio sam u život, u djelo sam uložio samo talenat." Ako u našoj književnosti postoji pisac na koga bi se ta rečenica dala primijeniti, to je Zuko Džumhur. Onome što je imao u sebi, Zuko se divio i kod drugih ljudi. Preljep je onaj završni odlomak njegovog putopisa što govori o hodočašću na grob pjesnika Hafiza: "Stojeći skrušeno pred ovim časnim grobom koji je više ličio na cvijećem ukrašenu, bogatu svadbenu trpezu, nego na vječno prebivalište jednog velikog pjesnika, sjetih se Sremske Kamenice, Dunava, lađa koje vuku šlepove i čika-Jove Zmaja. Sjetih se čika-Jovinih stihova posvećenih Hafizu. Tu Zmajevu pjesmu naučio sam napamet još u gimnaziji. Bilo mi je pravo zadovoljstvo da ih ovdje na Hafizovom grobu napišem na jednom komadiću hartije:

*Nakuc'o se čaša, napev'o pesama,
Napio se raja sa mednih usana,
Gde je naš'o slasti, tu joj nije prašt'o,
Sad gori l' mu duša – barem znade zašto.*

Stihovima sam dodao Zmajev naslov pjesme: 'Na grobu Hafizovom'. Ubrao sam jednu veliku žutu ružu u vrtu, uvio je u papir na kome sam napisao stihove i položio veliki žuti cvijet na grob pjesnika kome se Zmaj toliko divio. Učinio sam to u Zmajevu ime."

DAN REPUBLIKE

Položiti žutu ružu uvijenu u papir sa ispisanim stihovima na Zukin mezar u Konjicu – to bi bio lijep gest, skoro citatni. Da, Zuko Džumhur je sahranjen u Konjicu, svom rodnom gradu (rođen je 1920. godine), mada nije tamo umro. Umro je u Herceg-Novom 27. novembra 1989, a sahranjen je dva dana kasnije – na Dan Republike. Bio je to valjda posljednji pravi Dan Republike u živom i cijeloj Jugoslaviji. Dvije godine ranije, grupa Zabranjeno pušenje objavila je u izdanju Diskotona album *Pozdrav iz zemlje Safari*. Posljednja

Džumhura

pjesma na A strani zvala se *Dan Republike*. U njoj su se očevi-partizani, uz Lepu Brenu na tv ekranu, još uvijek sjećali ratnih dana. Dvije godine kasnije, dok je ilovača padala po Džumhurovom tabutu, već su se naslućivale trube novog rata. Umro je Zuko Džumhur mjesec dana nakon pada Berlinskog zida, zajedno sa svijetom i zemljom čiji je identitet počivao i na njemu.

Ako je pozicija Jugoslavije u hladnoratovskom svijetu jedna zakovana raskidom sa Staljinom 1948. godine, onda je vizuelni simbol tog raskida nacrtao Zuko Džumhur. Mislim, naravno, na onu antologijsku karikaturu iz "Politike" na kojoj Karl Marks sjedi za stolom, a iza njegovih leđa na zidu stoji Staljinov portret. U *Ocu na službenom putu*, Emir Kusturica genijalno varira motiv iz Kunderine *Šale*. Njen protagonist strada zbog vlastite šale, dok otac iz Kusturičinog filma strada zbog komentara Zukine karikature, zbog tvrdnje da je pretjerana.

ZUKOVA HODOLJUBLJA: Crtež iz Španije

Izgleda da je i Tito bio svjestan da je Zuki crtež važniji za kontekstualizaciju raskida sa Informbiroom od svih celomudrenih papazjanija partijskih teoretičara. Kažu da je Tito volio Zuku, a Enes Čengić bilježi sljedeću anegdotu: Sa suprugom Vezirom bio je Džumhur jednom prilikom na večeri s Titom i Jovankom Broz. "Znate li Vi, druže Tito, šta je rekla moja majka Vasvija kad ste se Vi oženili?", pitao je Zuko Tita. Tito je, naravno, kazao da ne zna. "Neka u ovoj državi ima neko stariji i od Tita!", rekao je Zuko, a Maršal se glasno nasmijao.

ISLAM U BEOGRADU

I makar se rodio u Konjicu, a umro u Herceg-Novom, najvažniji grad u životu Zuke Džumhura bio je Beograd. Imao je samo dva mjeseca kad se sa ocem Abduselamom i majkom Vasvijom preselio u Beograd. Živjeli su u Vasinoj ulici. Zuki otac je, naime, bio vjerski službenik, hodža, koji je u prve dvije svoje beogradske godine najprije bio imam Bajrakli džamije, da bi ga 1923. kralj Aleksandar postavio za glavnog imama u Vojsci Kraljevine Jugoslavije. Živio je Abduselam Džumhur skoro stotinu godina, pa je umro samo šest godina prije svoga sina. Evo šta piše na njegovom nišanu: "Ovde počiva rob božji Hafiz Abduselam

Džumhur sin hafiz Zulfikara, vojni muf-tija, rođen 1885. umro 1983. godine, koji je svoj život posvetio za dobro naroda i otadžbine. Neka svemoguća podari njegovoj plemenitoj duši mir i rajsko naselje."

U Beogradu je Zuko završio osnovnu školu i nižu gimnaziju. Tu je i apsolvirao na Pravnom fakultetu prije nego je prešao na Likovnu akademiju koju je završio u klasi Petra Dobrovića. U islamskoj tradiciji, hafizom se naziva onaj koji Kur'an zna napamet. Čovjek kojem su i djed i otac bili hafizi, postao je slikar, onaj, dakle, koji krši jednu od temeljnih zabrana svoje vjere. A uz to se i propio. A ipak, nije da ovaj čovjek što je nosio ime najpoznatije Prorokove sablje, sablje sa srebrenim rukohvatom i štitnikom, nije bio musliman, ne samo zato jer je tražio da bude sahranjen po muslimanskom običaju. Bio je musliman kao što je to bio i pominjani pjesnik kojem je na grob spustio žutu ružu uvijenu u papir sa Zmajevim stiho-vima, po kulturi i identitetu. U tom smislu, Zuko Džumhur je i jedan od simbola muslimanske komponente u identitetu modernog Beograda. Ne mislim ovdje na tursku i arapsku etimologiju brojnih beogradske toponime, na vijekove osmanske vladavine, na jezičke, arhitektonske i mentalitetske tragove orijenta, nego na

sve ono čime se u Beograd u posljednjih stotinjak godina zadužili njegovi građani muslimanskog porijekla.

BEG OD TEŠKOG RADA

Živeći u Beogradu poslije Drugog svjetskog rata, Zuko Džumhur je bio jedan od simbola grada, kako bi Miljenko Jergović kazao, "jedan od onih koji su u pedesetima stvarali atmosferu toga grada,

Iz fotodokumentacije "Borbe"

U ŠETNJI: Sa Ivom Andrićem u Mogorjelu

njegovu liberalnu auru i mangupsku naraciju". Dio te atmosfere sjajno je uhvatio Mirko Kovač u *Kristalnim rešetkama*, svom najbeogradskijem romanu. Ima u tom romanu divna epizoda kad narator na Kalemegdanu kratko razgovora sa Zukom Džumhurem. Epizoda završava rečenicom: "Kad god sam sreo Džumhura nešto sam naučio."

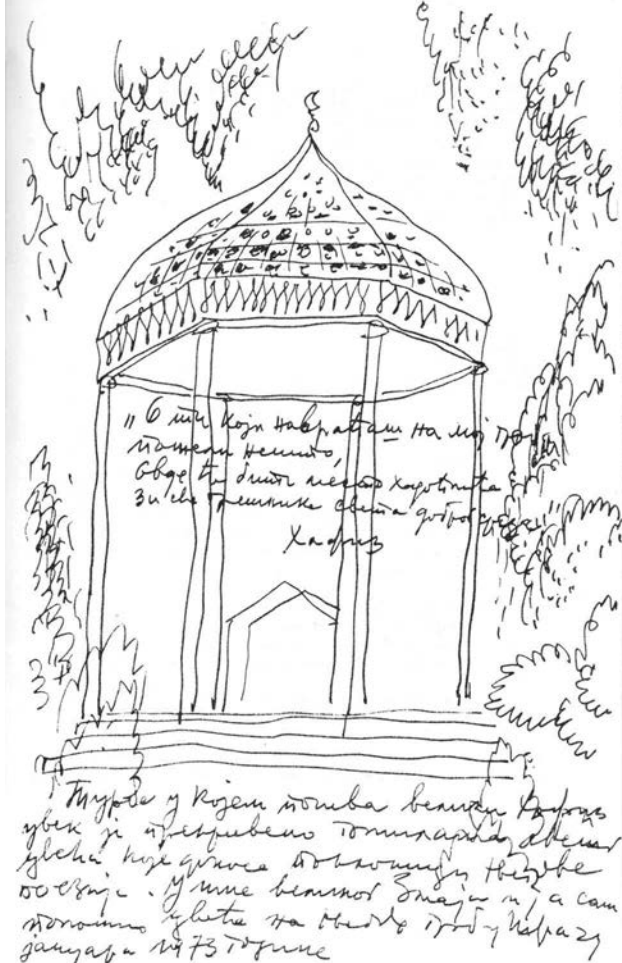
Često se ističu i Zukine zasluga za

Zuko Džumhur na crtežu Mome Kapora

oživljavanje Skadarlije. Momo Kapor je znao da potencira Zukinu *neuobičajenu ležernost i originalnu umetnost življenja*, a na jednom je mjestu o Džumhuru zapisao i ovo: "Čega god se dotakao, postajalo je umetnost. Nacrtana na salveti, na platnu, na papiru ili ono što je napisao ili doživio, propagirajući svoj privatni stil života, na koji su se svi lepili kao mušice."

Ovako je u jednom intervju sam Džumhur opisao svoj *privatni stil života*: "Ja bih prvo odvojio dvije stvari: rad i težak rad. Ja sam veliki protivnik teškog rada. Niko ne bi trebao da radi teško. Pravedno društvo ljudima treba olakšati rad, pa će im automatski olakšati i život. Ko god kaže da nas težak rad obogaćuje i oplemenjuje, laže. Težak rad samo iscrpljuje. Možda nam puni bisage, zbog toga i radimo, ali nam prazni vijuge, i cijelo tijelo, ispija i krv i vedrinu i živost i sve ono dobro čega ima u nama. Težak rad zapravo je kazna, a ne nagrada. Rad bi trebao da je lagan, lijep, pun zadovoljstva i bez briga. A to čovjek može lakše obezbijediti sam nego s drugima. Zato su nekako najbezbrizniji umjetnici, oni ne zavise od šefova i preduzeća. Poslije teškog rada možeš se samo napiti, a alkohol je za većinu ljudi isto što i teški rad – tegoba koja ih uništava. Drugo smo mi

PISMA IZ AZIJE: Na grobu Hafizovom

meraklije. Uništava i nas, ali to smo izabrali. Samo jedan lijek postoji i pali protiv teškog rada. Lijek je bijeg. Ja cijeli život bježim, u putovanja, u putopise, u slikarstvo i čitanje. A bježim i u alkohol, ne krijem to. Ja sam ti čuveni bježač. Bježim i slavim bijeg i bježanje. Zato smo i izmislili umjetnost, da se imamo gdje skloniti od teška života i još težeg rada."

Iz zadnje rečenice ovog fragmenta pomalja se Niče i ona njegova čuvena fraza da *imamo umjetnost kako ne bismo umrli od istine*.

ŽIV DUH I BOGATO SRCE

Bježeći od teškog rada, Džumhur je cijelog života – radio. Još i prije nego je objavio svoju prvu knjigu (*Nekrolog jednog čaršiji*, Svjetlost, Sarajevo 1958) Zuko već se proslavio kao slikar, karikaturista i novinar. Kasnije se u životu njegova umjetnička svestranost, dotakla i još nekih medija. Bio je scenograf i kostimograf, zatim televizijski autor, likovni kritičar, a možda je najvažnije izdvojiti Džumhurov scenaristički rad. On je bio koscenarista dva važna igrana filma: *Horoskopa* režisera Bore Draškovića iz 1969. te *Mirisa Dunja Mirze Idrizovića* iz 1982. Pisac predgovora za *Nekrolog jednog čaršiji* bio je Ivo Andrić. Ovaj tekst je

i u Andrićevoj bibliografiji značajan, jer Andrić u pravilu nije uopšte pisao predgovore. Ovako kaže Andrić: "Prva pomisao koja se javlja pred ovom prozom jeste: da će autorov stil morati da ima nešto od njegove crtačke vještine. I ta pomisao ne vara. I ovde linija, gola i tvrda, polazi sa neočekivane tačke, ide pravo i kruto, čini vam se da će tako i u tom pravcu ići do unedogled, ali se odjednom negde lomi i neočekivano zakreće kud nikad pomisao ne bi. (...) Ova proza je zaista epigramatična i bleskovita kao karikatura ili skica iz slikarevog putničkog bloka. (...) Uzmite je i vi u ruke i čitajte je! Ona to zaslužuje. Čitajući je, putovaćete po čudljivom redu vožnje, ali zanimljivim putevima, a za vođu i nenametljivog tumača imaćete jednog umetnika živog duha i bogatog srca."

Da, živ duh i bogato srce, kako je to za bilježio Andrić, ključne su riječi Džumhurovog umjetničkog svijeta, a to važi i za buduće Džumhurove knjige, za *Pisma iz Azije* te *Hodoljublja*, kao uostalom i za njegove televizijske putopise. O ključnoj zajedničkoj niti koja spaja Džumhurove knjige i tekstove s njegovim televizijskim

zapisima lijepo je pisao Ivan Lovrenović: "Zuko Džumhur je prije svega bio biće komunikacije; neutažive žeđi za komunikacijom, ali i čudesne darovitosti za nju. Pa i kada ga gledate na mrtvome filmskom platnu, vi osjećate kako vam taj čovjek izlazi u susret, kako govori upravo vama, kako upravo s vama hoće da podijeli svoje oduševljenje, kako želi da gotovo fizički izađe iz platna do vas, jer ste vi ta osoba koju on u tom trenutku hoće za svoga sugovornika, onoga kome prenosi svoje znanje."

SLIKE I REČI

Nekrolog jednoj čaršiji ponajbolja je Džumhurova knjiga. Ona se otvara tekstom *Grad zelene brade*, tekstom o Počitelju što je, uz Andrićev *Na kamenu*, u *Počitelju* najljepša posveta tom gradu *mrkom i dotrajalom*. Džumhurov tekst zapravo je niz skica i misaonih bljesaka, kratka autentično džumhurovska bilješka o magičnom gradu *na mrtvoj straži mrtvih carevina*. Kombinujući čudesno bogatu erudiciju i stil koji kao da je nastao stapanjem slikarskog talenta i golemog dara usmenog kazivača Džumhur

docnije piše, recimo, o Juksek-Kaldrmi, *strmom istanbulskom sokaku i posljednjoj mahali Evrope*. Putopis čiji je naslov ponijela cijela knjiga govori o Istanbulu, a Džumhur neće zaobići ni Jedrene i Jerusalem.

Zuko jest bio čarobnjak riječi, no dio posebnosti *Nekrologa* jednog čaršiji krije se i u njegovim crtežima. Andrić je u svom predgovoru zapisao da Džumhurova poređenja zadivljuju i ljepotom i tačnošću te je naveo primjer kad Džumhur uspoređuje starog kaluđera sa ogromnim crnim slovom ispalim iz Biblije. Slikovitost Džumhurovog pera i vještina njegovog kista napajaju se sa istog izvora. Sam je uostalom kazao: "Samo se slike dugo pamte, a riječi već sutradan promijene svoj red." Mijenjale ili ne mijenjale svoj red, Džumhurove riječi nam, međutim, posreduju istu sliku, sliku umjetnika i čovjeka koji je obilježio silne svjetske ulice kojima je prolazio, a kojem su prvi pojam ulice, ono što je Andriću bila njegova čuvena višegradaska staza, stvorile beogradske ulice, sliku dostojnu ulice koja će da nosi njegovo ime.

MUHAREM BAZDULJ

AMERICANA NIGHT

DOM OMLADINE BEOGRADA
23—05—2015

SALA AMERIKANA

IRENA ŽILIĆ
HRVATSKA

JESTER'S PLAY
BOSNA I HERCEGOVINA

ANA ĆURČIN & DUKAT STRAY (DOGG)

MOTHERSHIP ORCHESTRA

Uz podršku:
Dom omladine Beograda
MTV
AMERICAN EMBASSY BEGRAD

Slike iz rata

Izložba u Muzeju istorije Jugoslavije predstavlja umetnički pogled na ratnu stvarnost, ali i posleratnu reakciju na ideologiju fašizma

Povodom obeležavanja 70 godina od pobeđe nad fašizmom, u Muzeju istorije Jugoslavije u Beogradu, na Dan pobeđe 9. maja, otvorena je izložba "Umetnost kao otpor fašizmu". Dragoljub Kuprešanin, autor izložbe, izabrao je 145 likovnih dela, slika, crteža, grafika i skulptura od 73 autora, nastalih tokom Drugog svetskog rata i u godinama nakon oslobođenja. "Izložba predstavlja umetnički pogled na ratnu stvarnost, ali i posleratnu reakciju na ideologiju fašizma", kaže za "Vreme" Kuprešanin. "Nismo se bavili umetničkim vrednostima izloženih dela niti smo ih analizirali, već nas je isključivo zanimala istorija u njima. Želeli smo da pokažemo kako je likovna umetnost pričala o Drugom svetskom ratu. Ratna dešavanja, život u izmenjenim uslovima, sukobi, portreti učesnika rata, ratne siročadi, tifusara, narod u zbegu, strahote u koncentracionim logorima, smrt na bojištu, pobeđe, bili su inspiracija umetnika."

Stav da likovna dela iz ratnog perioda imaju značaj dokumenta o ratnim istorijskim događajima i ličnostima, Dragoljub Kuprešanin ilustruje primerima sa izložbe: slikarskim delima *Igmanski marš* Đorđa Teodorovića i *Prelaz preko Neretve* Ismeta Mujezinovića, drvorezom Branka Šotre *Sutjeska*, mapom crteža Ismeta Mujezinovića *Najmlađi za slobodu*, litografijom Ede Murtić *Iz zbege*, crtežom tušem Bore Baruha *Bežanijska*, bakropisom Krste Hegedušića *Vešanje*, uljem na platnu Marijana Detonija *Noć na Zelengori*, pastelom *Streljanje* Zlatka Price, crtežom olovkom Miloša Bajića *Odlazak na rad* nastalim u logoru Mathauzen, crtežom tušem Aleksandra

Rizah Štetić, *Ustaše u selu*, 1946.

Branko Kovačević, *Bili smo okupirani, ali...*

Đurđe Teodorović, *Sutjeska*, 1953.

Pivo Karamatijić, *Partizanka*

Emir Dragulj, *Povratak ratnika*, 1971.

Deroka Čelija u Đušinoj ulici, njegovim akvarelom *Prva patrola oslobođilaca u mojoj ulici*, printom Ismeta Mujezinovića *Pobeda*, skulpturom u bronzi 6. april Save Sandića, skulpturom u drvetu i bronzi *Krvava bajka* Stevana Dukića, skulpturom u bronzi *Rastanak* Lojzeta Dolinara, figuralnom grupom u bronzi *Ustanak* Frana Kršinića...

Slike i skulpture su, kaže Kuprešanin, nastajale posle oslobođenja na osnovu crteža i skica urađenih tokom rata: "Na frontu niti je bilo vremena niti materijala za razradu skiciranog. U torbi su se nosili blok i olovka, u koncentracionim logorima je bilo samo materijala koji se prokrijumčario po cenu života, a u zarobljeničke logore, dakle u one gde je Crveni krst imao pristup, ponekad je i stizalo ponešto za crtanje."

Jedan od autora tekstova objavljenih u katalogu ove izložbe, Miklavž Komelj, kaže da bismo partizansku umetnost Jugoslavije mogli shvatiti kao paradigmatički primer umetnosti Otpora, ali, s druge strane, ona je mnogo više od toga, pošto je otpor u Jugoslaviji prerastao u istinsku revoluciju, koja je i reči partizan proširila značenje, u svetском kontekstu. On smatra da je partizanski pokret pobudio stvaralaštvo narodnih masa i da se upravo u tom uzdizanju, koje se manifestiralo u eksploziji stvaralaštva među ljudima, koji su se u borbi prvi put politički osvestili, može videti dokaz dubine revolucionarnog procesa. "U današnjim revizionističkim raspravama o odnosu između partizanskog pokreta i revolucije, često se pravi jedna fundamentalna greška: masovnom narodnooslobodilačkom pokretu, koji navodno nije imao veze sa revolucijom, želi se suprotstaviti jedan tanak sloj profesionalnih revolucionara, koji su u pokret unosili revolucionarne ideje po ugledu na Sovjetski Savez. Istraživanje partizanske umetnosti omogućuje nam, naprotiv, da otkrivamo duboku revolucionarnost čitavog pokreta upravo u njegovim krajnjim protivrečijima." A jedno od njih je, smatra Kornel, činjenica da je i umetnost stvarana u ratu, kao i partizanski pokret, u sebi integrisala protivrečje: ratovanje protiv rata.

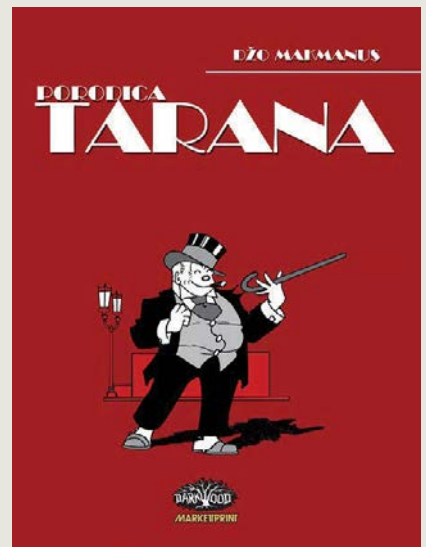
SONJA ĆIRIĆ

Novac u rukama

Strip serijal o bračnom paru bogatih skorojevića danas čitamo na sasvim drugi način od vremena kada smo ga kao deca pratili u socijalističkim novinama

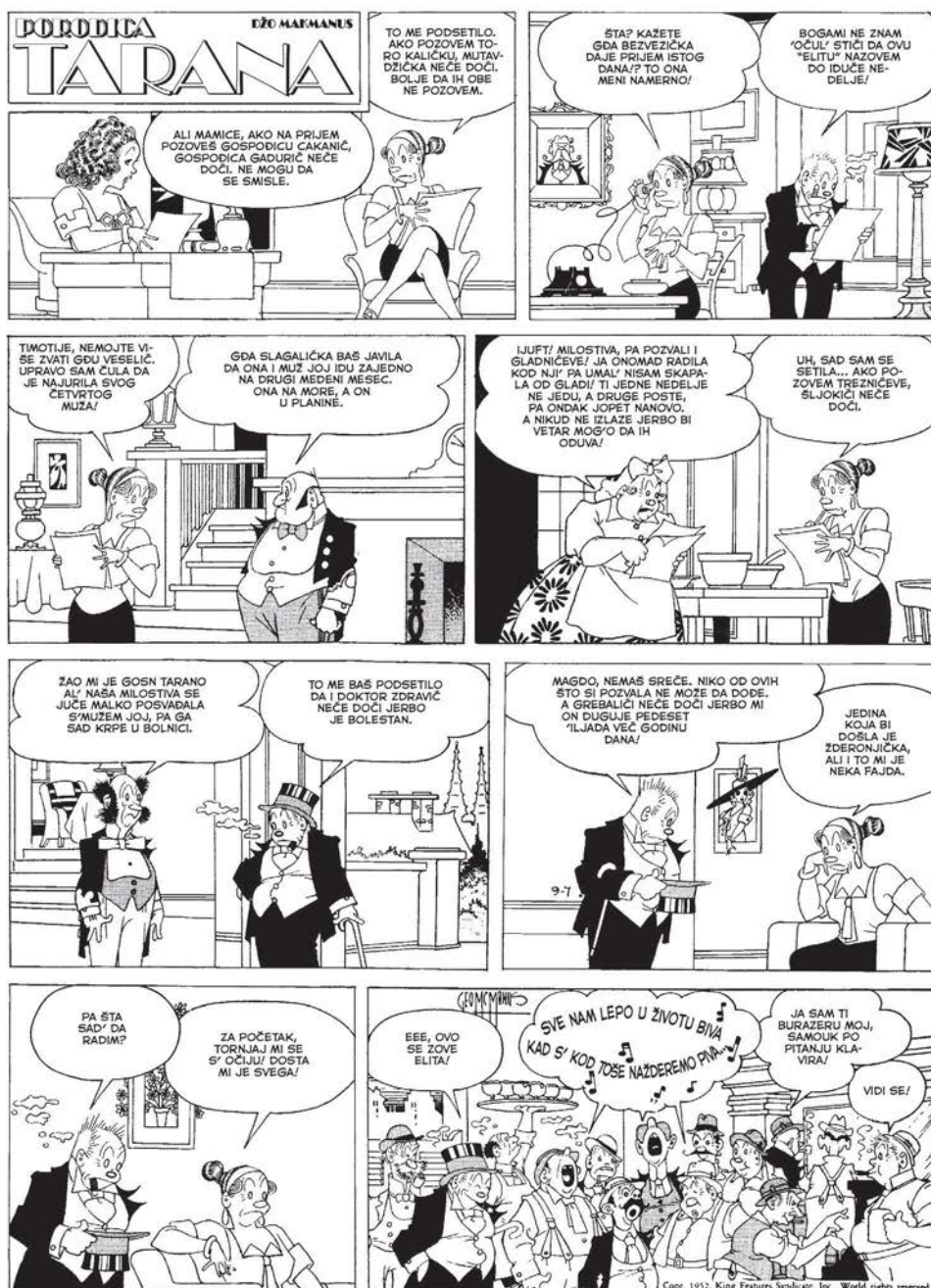
Izvinjavamo se, mnogo se izvinjavamo rođenim fanovima stripa, ali ovo je is-povest rođenog fana novina... U našoj se kući oduvek čitala "Politika", otac bi svakog poslepodneva, vraćajući se s posla, donosio u kuću te ozbiljne, dostojanstvene novine za obrazovanje socijalističku klasu, a s diskretnim šmekom predratne građanstine, dakako one leve, inače ne bi bila moguća u vremenu našeg odrastanja... U "Politici" su izlazili kaiševi Diznijevih izdanja, beše to carstvo Paje Patka i Mikija Mause; nije da sam imao nešto protiv. Moj omiljeni rođak, teča iz Niša, međutim, čitao je samo "Večernje novosti". Bio je zastavnik JNA, a zastavnici JNA obično nisu imali osobito visokih pretenzija glede "kuženja svijeta", što bi rekao Štulić, tako da su im vazda frivolne i bez kompleksa mlograđanske "Novosti" nekako baš pasovale. E, u tim je "Novostima" izlazio strip Porodica Tarana, i ja bih se za dugih letnjih boravaka u tetkinom i tečinom domu posve navikao na sumanute dogodovštine gosn Tarane i njegove rospije od žene, tako da bi mi nedostajale kad bih se vratio kući, serioznoj "Politici" i svim onim ozbiljnim stvarima u teškom slogu...

Šta je nama tada, usred nepojamno davnih sedamdesetih, dok je Drug Tito jošte veselo leteo i plovio svetom, značio jedan Tarana, osim teške američko-imperijalističke egzotike? Pa dobro, nije Radina Vučetić bez razloga taj naš režim nazvala "Koka-kola socijalizam", tako da smo mi produktima američke masovne kulture bili vrlo solidno impregnirani, iako je dubiozno koliko smo mogli razumeti kontekst iz kojeg su nam dolazili. Mada, opet, a šta je čitava menažerija serijala Paja Patka nego kapitalizam u bezbroj lekcija? A šta je tek sumanutu srebroljub Baja Patak nego grafički prikaz one mantre "greed is good", tog pogonskog goriva tzv. liberalnog kapitalizma? A u poređenju s ozbiljno poremećenim Bajom, gosn Tarana je stvarno nedužna cvečka...

Kako god, na našem se tržištu nedavno pojavio album *Porodica Tarana* (Marketprint, Novi Sad i Darkwood, Beograd 2014), izbor iz serijala (izvorno Bringing Up Father) koji je Džo Makmanus (George McManus) objavljivao od 1913. pa sve do smrti, 1954, a zatim su ga, sve do 2000. preuzeli drugi umetnici. Što bi se reklo – eto jedne male američke društvene istorije kroz ceo Dvadeseti vek... Ovo izdanje, nažalost, nije praćeno nekim jačim pogovorom i drugim neophodnim "pratećim elementima", ali reklo bi se da su ovde sabrane epizode objavljivane pred smrt izvornog tvorca Tarane.

Enivej, gosn Tarana (Jiggs) je irski imigrant u Americi, običan šljaker s pripadajućim kulturološkim bekgroundom bele radničke klase tog vremena, koji na nekakvoj lutriji fasuje tada ogromnih milion dolara i preko noći postane pripadnik/pripravnika klase bogataša. Sve je to lepo, i nije da Tarana ne voli da ima para, ali on nekako ne vidi da bi one u njegovom životu morale da promene bilo šta, osim one glavne stvari: da više ne mora da dirinči da bi živeo, nego može da se posveti dokoličarenju (tj. kartanju i opijanju u lokalnoj birtiji) sa starim ortacima. Njegova žena Magda (Maggie), međutim, s

neba palo bogatstvo vidi kao priliku za društveno napredovanje u "nobles" pravcu, suštinski zapanjujuće slično onome čemu teži Sterijina Fema: zato sirotog Taranu stalno gnjavi odlascima u operu i posetama "finom društvu", te troši jezivo mnogo para na skupe i groteskno neprikladne krpe, šešire, nameštaj i kojekakve statusne simbole...

Zaplet većine epizoda gotovo je navlas isti, kao da Makmanus razrađuje one Keno-ove Stilske vežbe: Magda bi da drži Taranu u kućnom zaptu – to kad ne idu u operu i na slična mesta – a ovaj traži svaki način da pobjegne u bircuz Kod Toše na čoške gde će da se oda jeftinoj, zasitnoj hrani, kartama i galami sa starim, neobogaćenim jaranima... I tako on šmugne napolje, ona ga ukeba, i nastane belaj... Magda, osim što

je nadžak, ima i tešku ruku, tako da Tarana malo-malo pa teško nagraiša od batina jer je opet nešto uprskao, što je inverzija patrijarhalnog stanja koja mora da je bila osobito zabavna u vreme dok je strip izvorno izlazio. Tarana se zapravo doima kao nesigurni slabić, pa opet, čitalac je svim srcem na njegovoj strani, naprosto zato što emituje onu vrstu autentičnosti koja nam imponuje; njegova žena, pak, stalno iritira svojim kreštavim skorojevičstvom, ali i ono je nekako u granicama podnošljivog, to jest, nešto u nama razume taj impuls dugo osujećivanih; baš kao što je i svet sveprisutnih socijalnih nejednakosti, mada više nego vidljiv u ovom stripu, nekako podnošljiviji od ovog koji gledamo oko sebe: e sad, je li to zato što nacrtani svet generalno ima sklonost da

bude lakše podnošljiv od stvarnog, ili je naprosto taj svet prve polovine dvadesetog veka – kada je, recimo, svugde još dominirao stvarni novac (keš) a i za najbogatije ljude ste tačno znali od čega su tako bogati, ono što naknadno proizvodi stanoviti nostalglični efekat, pitanje je za milion dolara...

Bitan element začudnosti i šarma ovog stripa, pored sjajnog crtačkog stila koji ide od realističkog ka grotesknom samo do one tačke koja ne može prerasti u izrugivanje sopstvenim junacima, a pri tome je beskrajno maštovit (pogledajte samo kako je likovno tretirana posluha, životinje, bogataški polusvet, "žive" slike koje vise po zidovima etc.), jeste i jezik koji se govori u kući Taraninih, "iskvaren", imigrantsko-donjoklasni; sećam se da me je

kao klinca taj nemogući, nepočesljani Taranin jezik oduševljavao, a kako i ne bi kad sam nešto slično slušao svugde oko sebe, ali u sterilnoj socijalističkoj štampi ničega takvog nije bilo? Prevodilac ovog izdanja Đorđe Dimitrijević dobro je izlazio na kraj s njim.

Danas, eto, živimo u Taraninom svetu, s tom sitnom razlikom što nismo osvojili premiju na lutriji. Zato je ovo dobro vreme za ponovno iščitavanje ovog stripa, ovaj put obogaćeno novo-starim "istorijskim iskustvom". Pitam se, pitam, da li je onaj natmureni estetski konzervativac Krleža ipak nekad čitao Taranu? Jer, znate, sve ovo, pa to su vam zapravo Gospoda Glembajevi, samo drugim, naizgled vedrijim sredstvima.

TEOFIL PANČIĆ

Zvuk scene

Knjiga *Ulaz slobodan* posvećena muzici koju je Peđa Vranešević uradio za preko stotinu pozorišnih predstava važan je iskorak u borbi protiv zaborava, koji inače hronično podriva temelje našeg samopoštovanja

Čak i u nekim razvijenijim zemljama dešava se da daroviti pojedinci svojim delom utiču na širu kulturnu scenu, da "ozračie" prostor u kojem deluju. Na taj način, upečatljivost individualne pojave ponekad liči na čitavu malu instituciju, koja često prevazilazi birokratsku skučenost onih "istinskih" institucija. Jedan od takvih slučajeva je Peđa Vranešević, čovek-scena, koji je – samostalno ili u saradnji sa bratom Mladenom – stvorio ogroman opus filmske, televizijske i pozorišne muzike, jednako kao i muzike za bend Laboratorija zvuka braće Vranešević, koji je osamdesetih godina nastupao na velikim koncertnim podijumima u Jugoslaviji (iako su zahvaljujući svom kolažno-vodviljskom pristupu definitivno bili nešto drukčije od tadašnjeg mejnstrima). Teatralnost njihovog scenskog nastupa imala je elemente cirkusa, sa koloritnim ličnostima kao što su Vilmoš Kauboj ili (bodi-bilder) Petar Čelik, koji su zajedno sa muzičarima nastupali na bini tokom koncerta. Kao svestrana ličnost, Peđa Vranešević se bavio još mnogim drugim aktivnostima – arhitekta po obrazovanju, bio je čak neko vreme zaposlen u Urbaniističkom zavodu Novog Sada, ali je upamćen i kao multimedijalni umetnik, aktivan u grupi KOD (1971–1972), koja je bila važna za ranu novosadsku (i jugoslovensku) scenu konceptualne umetnosti. Neko vreme tokom sedamdesetih bio je i filmski kritičar u listu "Indeks", kao i urednik filmskog programa na Tribini mladih, a počev od ranih devedesetih bio je muzički urednik na tv Novi Sad.

Zahvaljujući prepoznatljivom stilu, a

Autoportret Peđe Vraneševića, 1969.

reklo bi se i humoru, generacije su odrastale uz, recimo, muziku špice za tv seriju "Poletarac" (koja se nekako organski uklapala uz animacije Dušana Petričića), a numere Laboratorije bile su pop sočinenija koja su se prilično frekventno vrtela po medijima, što je često zamagljivalo "ezoteričnu" prirodu čoveka koji je u velikoj meri sve to pokrenuo. Predrag i Bata

Vranešević ostavili su velikog traga u našoj filmskoj muzici – kritika je reagovala (a festivalski žiriji nagrađivali) na ovu vrstu njihove delatnosti. Njihov impresivan opus obuhvata čak 20 igranih filmova, 57 dokumentarnih, 66 animiranih, 12 kratkih igranih, 11 televizijskih filmova, 18 televizijskih serija itd. Međutim, obimna produkcija muzike Peđe Vraneševića nastala za pozorište (preko stotinu predstava!) potpuno je drugačiji slučaj – iako je publika često bila u stanju da prepozna kompozitora muzičkih numera (iako nisu pročitali afišu ili plakat na kojem je pisalo ime autora muzike), ta muzika je živela koliko i postavka jedne pozorišne predstave. Razume se da, u nekim predstavama, muzika nije ni trebalo da bude nešto drugo nego zvučna kulisa, pa publika nije ni bila naročito ponukana da u muzici koja potcrtava dramaturgiju predstave prepoznaje nekakav individualni izraz. Važnost kompozitorovog rada je iz ovih razloga ponekad bila nepravedno relativizovana. Zato je hvale vredan pokušaj da se ova vrsta aktivnosti Peđe Vraneševića dokumentuje

u knjizi, čiji su autori Živko Popović i Ira Prodanov Krajišnik, a izdavač Akademija umetnosti u Novom Sadu.

Pored toga što je sarađivao sa značajnim jugoslovenskim rediteljima i pozorišnim kućama, što je već po sebi dovoljno da upiše njegovo ime u anale ovdašnjeg teatra, Vranešević je takođe i sam autor nekoliko projekata koji žanrovski lebde između toliko raznolikih autorovih interesovanja. Da podsetimo, Vranešević je, zajedno sa Želimirom Žilnikom, autor prve naše rok opere, pod nazivom *Fabrike radnicima*, nastale 1971. godine, a koja je premijeru doživela tek osamdesetih, i to u Fabrici vagona Goša u Smederevskoj Palanci. Žilnik i Vranešević su zajednički potpisali i *Gastarbajtersku operu*, koja je najpre pripremljena za izvedbu a zatim odbijena od strane prestižnog minhenskog Kamerspil teatra, da bi 1977. bila postavljena u novosadskom Srpskom narodnom pozorištu. Od značaja je i muzičko-scenski performans Peđe Vraneševića *Uzjahati konje Svetog Marka*, koji je 1984. godine bio čak pet puta uzastopce izveden u ICA (Institut za savremenu umetnost) u Londonu. Konačno, godine 2011. je Vranešević u Beogradu i Novom Sadu izveo svoju Slet operu *Nema zemlja*, koja je referisala na autorovu prethodnu saradnju sa Želimirom Žilnikom, ali je osvežena novim dizajnom i muzičkom obradom. Svi ovi projekti su po prvi put dokumentovani na jednom mestu upravo u knjizi *Ulaz slobodan*, koja je time obogatila istoriografiju našeg teatra ali i popularne muzike (uz sva moguća hibridna prožimanja koja karakterišu neuhvatljiv Vraneševićev opus).

Knjiga beleži i brojne aspekte saradnje ovog autora sa pozorišnim rediteljima (Dejan Mijač, Branislav Mićunović, Dušan Jovanović, Vida Ognjenović i ko sve ne...), a posebnu zanimljivost čine anegdote sa rada na predstavama, često zabeležene kroz britke i duhovite Vraneševićeve reminiscencije. Pored svega, tu je i DVD sa muzikom i vizuelnim materijalima iz predstava, što ovaj poduhvat čini važnim iskorakom u borbi protiv zaborava, koji – valjda ćemo se složiti? – hronično podri-
va temelje našeg samopoštovanja. ¶

SASA RAKEZIĆ

foto M. Milenković

Koncert: **Viva Vox, Arena, Beograd, 9. 5. 2015.**

Utisak koji nedostaje

Da su se malo osvrnuli na “ovde i sad”, lako bi im na setlistu ‘zapala’ neka antifašistička pesma, ili Divljanova, ili Utisci grupe Kozmetika, ili neka sasvim četvrta, i svi bi znali da Viva Vox ima stav, kao što ima originalnost i duh

Da koncert ne-akademskog hora Viva Vox u ljubičanstvenu beogradsku Arenu dovede oko 10.000 posetilaca (ulaznice po ceni 1200–2500 d.) – primetno više nego što su brojne svetske zvezde uspele pod istom kupolom – danas i nije naročito iznenađenje. Jer, ovaj hor (dalje: vv) na veliku scenu Srbije je ušao je *online* i takoreći niotkuda rasprodao dvoranu Sava centra (krajem 2011, vidi “Vreme” 1092 i DVD *Live At Sava Centar*, 2013, Mascom), da bi godinu kasnije na tom mestu trijumfovao tri večeri za redom. Otud je logično da svoj 10. rođendan (kao udruženje građana) slave u Areni, pred sve većom masom mladih obožavalaca. Što bi rekla M. Mid, nikad nemojte sumnjati da mala grupa posvećenih građana može... a ima ju i bitboksera!

Proslava se podudara i s objavljivanjem prvog albuma vv, *Viva Vox* (studijski CD, Mascom, 46 min.). I dok je koncert u Areni (130 minuta programa, ne računajući pauzu i bis) predvidivo prostoprosiren u odnosu na one u Sava centru, repertoar i na debitanskom disku i uživo počeo je da iskazuje neke probleme. No, redom...Već na početku (*By The Way* RHCP) vv demonstrira svoje najjače strane, jer

za glas(ove) bez razmišljanja vezujemo melodiju i harmoniju, pa i dinamiku, ali (ovakav) ritam retko! Dirigentica Jasmina Lorin ubrzo objašnjava biomuzički ritam/usklađivanje srca – iza kog stoji vezivna moć muzike, npr. “Porodica koja svira zajedno, ostaje zajedno” – kao uvod u zaista krasnu verziju *Srce* ekv. Uspomena s *Titanika* (poslednja pesma broskog orkestra?) je *Nearer My God To Thee*, a iz UN su upotrebljene da naglase poruku solidarnosti s migrantima/izbeglicama/azilantima. Potvrđen i dobrotvornim delima, vv je ove večeri istakao CZA/Centar za zaštitu i pomoć tražilaca azila, uz bučno odobravanje prisutnih. A Lenonova *Imagine* je uvek potresna i veličanstvena.

Samoorganizovani, samohodni vv timski rad obavlja uglavnom sopstvenim/unutarnjim resursima, ali im je ovaj put koreograf bio Mirko Knežević (*Ples sa zvezdama*), dok su na velikom platnu iza hora u efektno režiranim projekcijama igrali prvaci Narodnog pozorišta Bojana Žegarac Knežević i Milan Rus, latino-plesači Luka Bugarin i Jelena Boro-
vić, i brejker Srđan Postin. Kao stilistkinja horu je pomogla Ivana Guteša, i to ne za ‘uniforme’ (koje sami kreiraju). Repertoarski, još od ‘drugog sc’ (“Vreme” 1144)

nema ekumenskog/neogospel i našeg folklornog 'bloka', a zastupljenost solistkinja je primetno opala iako su ženski vokali većinski u vv. U solo-tačkama pevači više nikog ne oponašaju, ali su obično 'utopljeni' u horsku pratnju, bez osobenosti. Tome verovatno doprinosi i – zbog podmlađivanja publike razumljivo – 'pomeranje' izabranih numera na kraj xx i rane godine XXI veka, konkretno na tvrde rokerske derivate (metal, garagrunge, tehno i sl.) među kojima obilje tačaka baš ne krasí muzikalnost. Vox-obrade *Du Hast* (Rammstein, ove večeri samo s trenutnim plamičcima), *Killing In the Name* (RATM) i 'bazenske' Nirvana su za uzor, ali čemu onda arčenje vv-veštine

i na Prodigy, Muse, i posebno na niskona- ponske *Paradise* (Coldplay) i *Feeling Good* (M. Buble)? Drugi deo koncerta postajao je dosadan, da bi ga *Enter Sandman* (Metallica) i ugušio.

Ovacije i bis, normalno, pa su opet zablistali u balka-narodnoj 'Ajde Jano, da bi usledila *The Show Must Go On* Queen – savršeno suvišna jer je već u programu ključna *Bohemian Rhapsody* – i ponovo pajtonovska *Always Look On The Bright Side Of Life*. Nije baš vaspitano zakerati domaćinima proslave što u posluženju nema ovog ili onog, ali nešto je nedostajalo da i ovo bude prekratnički koncert vv. Da, njima su se u međuvremenu

događale razne važne i lepe stvari (UN, EXIT, 'Kolarac'/Betovenova IX simfonija, domaći festivali, nastupi po regionu i svetu...), no da su se malo osvrnuli na ovde/sad, lako bi im na set-listu 'zapala' neka antifašistička pesma, ili Divljanova, ili *Utisci* grupe Kozmetika, ili neka sasvim četvrta... I svi bi znali da vv ima stav, kao što ima originalnost i duh. Ovako, hor Viva Vox je na razvodu, i može se okliznuti na onu stranu gde kvantitet/obim karijere hoće da potisne kreativnost.

A šteta bi bilo, jer su se taman ustoličili kao jedan od najkvalitetnijih izvoznih artikala popularne muzike iz Srbije. ¶

DRAGAN KREMER

Lagunin književni klub

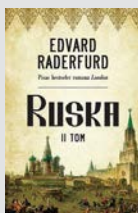
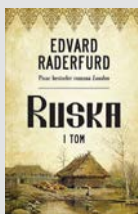

Nakon nobelovaca Mo Jena i Žozea Saramaga, Lagunin književni klub je u petak predstavio britanskog pisca Edwarda Raderfurda. Njegov dvotomni roman *Ruska* govori o 1800 godina istorije Rusije kroz život nekoliko porodica, priču o Alanima, Kozacima, Hazarima, Mongolima, o Ivanu Budalici, kasnije poznatom kao Ivan Mudri, o Petru Velikom i starovercima, o komunizmu, Staljinu...

Ruska je, hronološki, drugi Raderfurdiv roman iako su Lagunini čitaoci već upoznati sa njegovim stvaralaštvom zahvaljujući objavljenim romanima *Njujork* i *London*, a koje je ovaj britanski pisac napisao posle romana *Ruska*.

Ovaj autor, prema rečima prevoditeljke Aleksandre Čabraje, nastoji u svojim delima da na "vrlo pitak način, vrlo čitljivo, opiše istoriju neke države ili grada, od njihovog nastanka do savremenog doba". Kako kaže, *Ruska* je nazvana po selu čije žitelje prati kroz više vekova, i donosi priču o jednoj velikoj civilizaciji ispričanu "kroz živote nekoliko porodica, različitog porekla, ali sjedinjenih i isprepletanah u stvaranju sudbine svoje zemlje".

Prema mišljenju Predraga J. Markovića, autor je napisao knjigu koja je veoma poučno štivo za sve koje zanimaju ruska istorija i njeni žitelji. On dodaje da roman ima sve kvalitete koji se

očekuju od udžbenika – da bude jasno, jednostavno napisan, da donosi činjenice utemeljene na autentičnim istorijskim izvorima, te da je šteta što Raderfurd zaista ne piše istoriju. "Ja sam sa velikom skepsom pristupio tom romanu, jer kako će jedan Englez da piše o ruskoj istoriji. Ali može. Ne morate biti krvno vezani za neko tlo da biste znali mnogo o njemu." Marković je dodao da su u srpskoj književnosti većina romana istorijski, ali da se retko ko zaista bavi detaljima. "Osim toga, obično autori govore o određenom periodu ili događaju, a osim Andrića niko se tom temom nije bavio epski, kroz vekove. Iz tog ugla je Raderfurdiv poduhvat još važniji."

Pisac i dramaturg Miomir Petrović zapazio je da je Raderfurd veoma dobro upoznao rusku literaturu, jer koristi kao uzore dela ruskih klasika, od bajki do Tolstoja i Dostojevskog, ali pre svega Čehova, sledeći njegov primer pisanja o malim ljudima, ali i prikazujući da se najvažniji događaji odigravaju u trenucima kada se ništa ne događa, u tišini. "Iako je uzeo jedan kontinent koji zovemo državom i ogroman period u životu tog naroda sa velikom i značajnom literarnom tradicijom, Raderfurd nije pokušao da dešifruje taj narod na način koji je blizak anglosaksonskoj kulturi, već da nam kroz asocijacije samo predstavi tu kulturu. On voli da nauči čitaoca, a ne da ga učini nezalicom", istakao je Petrović.

Naredna, četvrta tribina zakazana je za 5. jun, u Delfi Caféu u SKC-u, na kojoj će biti predstavljen veliki peruanski pisac, nobelovac Mario Vargas Ljosa i njegov važan roman *Grad i psi*, kojim je Vargas Ljosa zadobio međunarodno priznanje. Radnja romana odvija se u vojnoj gimnaziji s internatom, gde su pitomci podvrgnuti strogoj vojničkoj disciplini i gde vladaju nepisana pravila i zakon jačega. Mladi ljudi primorani su da nauče da se uklope u takvu sredinu i žive otuđeni, što im ne dozvoljava da se razvijaju kao ličnosti, neprekidno potčinjeni i poniženi. ¶

1000 i jedan Žika

Poput Šeherezade iz stare persijske priče, Žika Nikolić je proteklog vikenda ispričao svoju hiljaditu priču u emisiji koja ga je obeležila nadimkom – Šarenica.

Malo ga je u subotu omela Devetomajska parada u Moskvi, ali je zato "hiljadarka" u nedelju bila tačno na vreme. Ovaj desetogodišnji staž zaista je proleteo, pa valja podsetiti da je pokojni Aleksandar Tijanić u znatnoj meri zadužen za stvaranje najpopularnijeg formata zabavnog programa na RTS-u. Tijanić je u liku Žike Seljaka prepoznao arhetipski model Srbina koji vikendom ustaje i želi da vidi "udrobljen" program koji može da obuhvati dijapazon od opere do kolca, od diplomata do poljoprivrednika, sa narodnjacima i starogradskim pesmama kao muzičkim potpurijem. Od početka su obavezni narodni orkestar RTS-a i najčešće lepi momčić Bane Đokić, harmonikaš sa onim lepim pramenom.

omaški i nastupa najrazličitijih gostiju. Žikina emisija je TV arhiva Srbije u protekloj deceniji.

Posebnu draž imaju gostovanja u letnjoj sezoni. Tokom leta, Žika obiđe još jedan krug po Srbiji i dođe gledaocima na noge. Pošto sam sa svojom radio-emisijom pravio slične turneje, uverio sam se koliko je bitno doći do svoje publike. U nekoliko navrata sam širom zemlje zaticao na glavnim trgovima obaveštenja gde lokalna udruženja penzionera pozivaju članove i simpatizere da se "lepo obuku i dođu na javno snimanje emisije 'Žikina Šarenica'". Naravno da su došli, uvek.

Šta ne volim u "Šarenici"?

Video sam mnoge nadobudne "urbane" likove kako se kiselo smeškaju tokom gostovanja kod Žike, jer su svesni da je to najpouzdaniji način da Srbija čuje za vas, vašu knjigu, koncert ili CD. Žanrovska papazjanija mi nikada nije smetala, jer Žika Se-

Tijanić je u liku Žike Seljaka prepoznao arhetipski model Srbina koji vikendom ustaje i želi da vidi "udrobljen" program koji može da obuhvati dijapazon od opere do kolca, od diplomata do poljoprivrednika, sa narodnjacima i starogradskim pesmama kao muzičkim potpurijem

Formula vašar + Vegas odmah je dala fantastične rezultate i donela ogromnu gledanost.

Zašto volimo Žiku?

Za mene je godinama njegovo lice bilo po definiciji otelotvorenje domaćinske Srbije, tradicionalne i patrijarhalne. Žika je tokom godina ublažio svoje stavove, pa danas ređe javno govori o "pravljenju dece" kao načinu borbe protiv bele kuge, a politička korektnost i medijski zakoni ne dozvoljavaju da se nazdravlja u programu. Žika je spontano govorio ono što je u Srbiji opšti stav, u emisiji se jelo i pilo ono što je bilo na sofri gledalaca, a muzika je davala atmosferu raspevanog neradnog dana. On je čak i terminom vezan za neradni dan (vikendom odmori!) kada je budna starija ekipa – njegovih najvernijih gledalaca. Žika je zato za prosečnog TV konzumenta, danas digitalizovanog, autoritetom rame uz rame sa učiteljem, popom ili oficijom.

Kod Žike je sve srpsko! Najavljuju se najlepše srpske reklame, kojih je sve manje pred globalnom najezdom multinacionalnih korporacija, muzika je narodna, a srpski je čak i – pad koji umesto papirnih podsetnika Žika otvara sa tri prsta – krsteći ga dok zumira tekst. Ovaj voditelj pokazao je prirodni talenat za šou-program, jer tokom emisije neprekidno igra TV simulantku. Malo je voditelja u Srbiji koji su u stanju da paralelno u živom programu od 2 sata žongliraju sa folklorom, publikom, orkestrom, gostima i reklamama.

Na internetu ćete pronaći sate i sate njegovih snimaka,

ljak je spontano upotrebio postmodernističku logiku spajanja nespojivog. Tako se oblačio u rimskog imperatora – dokazujući da je moguće biti Seljak Imperator. Međutim, nikada nisam voleo lokalne političare koji obožavaju da paradiraju kroz "Šarenicu". Vole da dođu i ministri, a Žika je propustio da prema vlasti ima odnos koji svaki seljak u Srbiji ima. Nikada nema apsolutnog poverenja jer svaka vlast 'oće da zajebe seljaka, pa seljak uvek mora da bude trunku namazaniji.

U nedelju je bilo primetno da je u toku 1000. epizoda. Neverovatno je da ovako popularnoj emisiji RTS nije obezbedio novu i bolju scenografiju. Neverovatno je da posle 1000 epizoda u realizaciji još uvek jure ton ili kadar sa sagovornikom. Neverovatno je da tokom godina Žika nije dobio pojačanje, jer njegove kovoditeljke u emisiji ne bih da komentarišem. Generalni utisak je da postoji zasićenje i zamor voditeljskog materijala koji se odražava na energetske nivo emisije. Nije dobro da "Šarenica" zavisi samo od inspiracije voditelja, svuda u svetu iza ovakvih emisija stoji ozbiljan kreativni tim koji osvežava svaku novu epizodu i svaku novu sezonu. Žiki je orkestar otpевao "Op žica žica, Žika Šarenica" sa delom teksta gde se kaže da "sviraju čak i kad nema para"! Urednik je Žiki za jubilej, u staroj sindikalnoj tradiciji, poklonio monografiju, poruka je opet jasna – para nema! "Šarenici" pretila opasnost da se poput RTS-a zatvori u sopstvenu ponavljajuću samodovoljnost. Plašim se da za budućnost "Šarenice" neće biti dovoljan samo Žika, jer televizija poput revolucije troši svoje aktere. Ne daj se, Žiko! ¶

Pobeda u senci

Prošlonedeljni parlamentarni izbori u Velikoj Britaniji najavljeni su kao jedni od najneizvesnijih do sada.

Rezultat je iznenadio sve, uključujući i premijera Dejvida Kamerona, koji je osvojio apsolutnu većinu. Sa druge strane, Škotska nacionalna partija je oborila sve rekorde. Tako i u novom mandatu starog premijera ostaju otvorena dva ključna pitanja – ostanak Škotske u Velikoj Britaniji i ostanak Britanije u Evropskoj uniji. Kameron je najavio da bi referendum o izlasku zemlje iz EU mogao da bude održan već sledeće godine, a ne 2017. kako je obećao

Po osmehu Dejvida Kameron na fotografiji koju je postavio na Tviter dan nakon izbora uz reči "Ovo je za svetliju budućnost", bilo je jasno da rezultat parlamentarnih izbora nije iznenadio samo analitičare i demantovao istraživanja javnog mnjenja koja su danima pred izbore predviđala koalicionu vladu već i samog Kameron. Zahvaljujući britanskom većinskom sistemu, Kameronova stranka, koja je osvojila 37 procenata glasova, dobila je 331 odbornika u parlamentu (326 je potrebno za većinu) i po prvi put nakon 23 godine ima mandat da samostalno sastavi vladu. Već u petak, dan nakon izbora, premijer je počeo da objavljuje imena ministara, a već u ponedeljak je predstavio sve članove nove vlade. Da je pobeda konzervativaca iznenadila sve, videlo se i po skoku funte odmah nakon objavljivanja rezultata.

Škotska nacionalna partija, zagovornik nezavisne Škotske, koju predvodi Nikola Sturdžon, sada već i zvanično zvezda ovogodišnjih izbora u Britaniji, osvojila je 56 od 59 škotskih mesta u Britanskom parlamentu i odnela istorijsku pobedu.

Laburisti su pretrpeli najveći poraz u poslednjih trideset godina, delom zbog Škotske nacionalne partije koja im je oduzela glasove u svim tradicionalno laburističkim izbornim jedinicama u Škotskoj, osim u jednoj. Laburisti su pobedili

jedino u Londonu. Zbog preteranih napada na bogate, udvaranja levice i ignorisanja podela u sopstvenoj stranci završili su u opoziciji, a britanska štampa ocenjuje da Laburističku partiju očekuje traženje sopstvenog identiteta. Ed Miliband je podneo ostavku ubrzo nakon objavljivanja rezultata, a u narednih sat vremena to su uradili i vođa Liberalno-demokratske stranke Nik Kleg i lider Stranke za nezavisnost Ujedinjenog Kraljevstva Najdžel Faradž.

ZA UJEDINJENU NACIJU

Dejvid Kameron je u jednom od prvih obraćanja javnosti poručio da će se u narednih pet godina boriti za sve ono što je započeo, ali i za "ujedinjenu naciju". U euforičnom raspoloženju u danima nakon izbora i sa duboko poraženim laburistima, koji su predstavljali glavnu pretnju konzervativcima, Kameron je izgleđao bar nekoliko puta jači i snažniji nego pred izbore dok su se istraživanja javnog mnjenja igrala procentima.

Međutim, dan nakon izbora Britanija je počela da se vraća u realnost – stari premijer znači da pitanje izlaska zemlje iz Evropske unije ostaje aktuelno, a snažna Škotska nacionalna partija u Vestminsteru dalje otvara pitanje škotske autonomije i pretnje otcepljenjem. Parola "Škoti dolaze" koju je Kameron koristio u izbornoj kampanji da bi upozorio na

opasnost eventualne koalicije laburista i Škota, sad je postala njegova realnost, iako u potpuno drugom kontekstu. Sa laburistima u opoziciji, Škoti nisu dobili važnu ulogu jezička na vagi pri formiranju koalicione vlade, ali ih je apsolutna većina lansirala kao Kameronove glavne

referenduma

NOVI STARI PREMIJER I PORAŽENI IZAZIVAČ: Dejvid Kameron sa suprugom Samantom Return i šef laburista Ed Miliband sa suprugom Justinom Arive

Fotografije: Photo AP

opozicione oponente. Dok laburisti pokušavaju da shvate šta se desilo i rade na izboru novog rukovodstva stranke, Nikola Sturđžon je istakla da će njena stranka vršiti najveći mogući pritisak na vladajuću većinu u parlamentu.

Preko vikenda u Londonu su

nezadovoljni građani ispred Dauning strita protestovali sa parolama "Izbacite torijevce napolje" i pozivali Kamero-na da dâ ostavku zbog nepravde koja je nanesena neproporcijalnim izbornim sistemom. Jedna od najpopularnijih poruka na društvenim mrežama u Britaniji

bila je "Torijevci su osvojili 37 odsto glasa, više od 50 odsto mesta u parlamentu i svu moć". Tabloidi danima sastavljaju liste stvari kojima Britanci "i dalje mogu da se raduju", sada kad ih čeka još pet godina sa Kameronom na čelu. Ozbiljnija štampa piše o mudrosti koja će

SENZACIONALNA POBEDA: Šefica Škotske nacionalne partije Nikola Sturdžon

Kameronu biti potrebna, ne samo da bi sačuvao svoje mesto nego i Veliku Britaniju kakva je danas.

REFERENDUM O IZLASKU IZ EU

Referendum o izlasku Britanije iz Evropske unije sada je izvestan, ali pitanje je kada će biti održan – do kraja 2017. godine ili ranije. Pritisak na premijera da jasno objavi svoje namere počeo je da raste odmah nakon objavljivanja izbornih rezultata. U danima nakon izbora Kameron je rekao da se već bacio na posao i kontaktirao telefonom neke od kolega iz Evropske unije. Dok su britanski mediji kao pozitivnu preneli reakciju nemačke kancelarke Angele Merkel koja je pozdravila reizbor Kamerna, predsednik Evropske komisije Žan-Klod Junker je nakon izbora rekao da se nada “fer dogovoru” sa Kameronom. Kako će taj fer dogovor izgledati, evropski lideri žele da vide što pre, a po nekim izjavama evropskih zvaničnika zahtevaće od Kamerna da svoj program za Evropu predstavi najkasnije do samita EU u junu. Iako je UKIP na izborima srušen sa zemljom i izbrisan iz trke, na Kameronu je ostao pritisak evroskeptika iz njegove sopstvene partije. Jedan od glavnih problema u pregovorima sa Evropskom unijom biće želja Velike Britanije da smanji slobodu kretanja radnika, čemu se Evropa oštro protivi jer to predstavlja jedno od njenih osnovnih načela.

Bivši predsednik Evropske komisije Žoze Manuel Barozo rekao je da je Kameron sada u jačoj poziciji nego pre godinu dana. Međutim, sada kada nema liberaldemokrata, ni većine od 70 poslanika u

Vestminsteru, Kameronu je svaki poslanik važan. Jedan od evroskeptičnih torijevaca, koji je ostao anonimn, rekao je listu “Independent” da veruje da će Kameron dobro pregovarati, ali da sigurno neće dobiti ono što Britanci žele, ne zbog toga što je slab, nego zbog evropske birokratije. “Ti ljudi žive na drugoj planeti”, rekao je.

Kamerona očekuje smirivanje strasti u partiji u kojoj i najmanji izliv besa i neslaganja može da ga košta mnogo. To što više nema liberaldemokrata je mač sa dve oštrice. Evroskeptici u Konzervativnoj stranci su do prošle nedelje imali municiju protiv premijera zbog liberaldemokrata i brenda “liberalnog konzervativizma” koji je Kameron zastupao, dok je većina njih mrzela koaliciju.

Kako to može da izgleda videlo se u avgustu 2013. godine. Tada je Kameron pretrpeo jedan od najvećih udara na svoj autoritet kada su se evroskeptici pridružili laburistima i blokirali intervenciju Britanije u Siriji. Kameron se upisao u listu prvog premijera u poslednjih sto godina koji je izgubio poverenje svojih poslanika po pitanju spoljne politike. Na koji način planira da smiri strasti u novim uslovima biće jasno posle 27. maja kada će predstaviti detaljan program vlade i planove o pregovorima sa Evropskom unijom. On je već najavio da će najpre insistirati na “posebnom položaju” Velike Britanije u EU, na priči koja je do sada išla na živce velikim igračima iz Evrope. Čovek broj jedan u pregovorima biće Džordž Ozborn, Kameronov dugogodišnji saradnik, reimenovani ministar finansija, koji je u novoj vladi i prvi državni sekretar, odnosno

zamenik premijera.

Spekulacije o ranijem održavanju referenduma o izlasku Britanije iz Evropske unije mnogi povezuju i sa Škotskom – vrlo je verovatno da će prva ministarka Škotske Nikola Sturdžon u isto vreme tražiti još jedan referendum o nezavisnosti Škotske, koja želi da ostane u Evropskoj uniji. Kameron će morati da žonglira između pritiska evroskeptika iz svoje partije, koji nisu zadovoljni obećanjima datim Škotskoj o prenosu nadležnosti, jake prve ministarke, ali i evrofobičnog raspoloženja Britanaca – 13 procenata glasača je glasalo za desno orijentisani, evroskeptični UKIP, samo što je izborni sistem podelio glasove.

ŠTA HOĆE ŠKOTSKA

Apsolutni individualni pobednik izbora je, po mnogima, Nikola Sturdžon, koja je već najavila da će tražiti poseban status kada je reč o referendumu o izlasku zemlje iz Evropske unije, odnosno pravo veta škotskih poslanika. Iako je malo verovatno da će to pravo dobiti, mnogi ocenjuju da šarmantna političarka može da bude pogubna po Kamerna. Za sada je odbacila mogućnost raspisivanja još jednog referenduma o nezavisnosti Škotske, ali je u danima nakon izbora, na prvi komentar Dejvida Kamerna da drugog referenduma o Škotskoj neće biti, burno reagovala, rekavši da nije na njemu da o tome odlučuje i da će odluku doneti građani Škotske.

Prepućavanja između Nikole i Kamerna počela su dan nakon izbora. Iako je Kameron obećao da će detaljan plan o prenosu ovlašćena Škotima biti gotov u narednih 100 dana, a implementiran već početkom sledeće godine, Sturdžon je izjavila da Kameron pokazuje kako nije spreman da ide do kraja i sprovede u delo sve što je obećano nakon referenduma o nezavisnosti održanog u septembru prošle godine.

Apsolutna većina daće Nikoli vetar u leđa da zahteva više od Londona. Ona je u ponedeljak došla u London i u Vestminster dovela izabrane škotske poslanike čiji je glavni prioritet borba protiv Kameronovih mera štednje. Iako je raspoloženje

u Škotskoj među nacionalistima opalo jer nisu dobili ulogu jezička na vagi, Sturdžon je naglasila da posle apsolutne pobeđe razgovori sa Londonom ne mogu biti "obični".

Pored referenduma o izlasku iz Evropske unije protiv koga se Škotska nacionalna partija zalaže i mogućnosti da nakon što on bude eventualno raspisan i sama Nikola zatraži još jedan referendum o nezavisnosti Škotske, glavne rasprave između Londona i Edinburga vodiće se oko ekonomije. Konzervativni i škotski birači glasali su za različite političke programe. Škoti, kao glasni protivnici mera štednje Londona u kojima više ne žele da učestvuju, zahtevaju da o svojim porezima i taksama sami odlučuju. Međutim, Škotska će morati da smanji visoka očekivanja birača – i sama Sturdžon je, kada su je na BBC-ju pitali da li će odmah krenuti u borbu za punu fiskalnu autonomiju, dala neodređen odgovor – da fiskalna autonomija ostaje cilj, ali cilj kome će se težiti u narednih nekoliko godina. Kameron je dao znak da je puna fiskalna autonomija moguća

rešenje, ukoliko Škotska i dalje bude slala određene sume novca Velikoj Britaniji za troškove odbrane i otplate duga. Sa cenama nafte koje padaju, jasno je da će Sturdžon ovo pitanje odložiti za kasnije.

Procenjuje se da mnogi Škoti nisu toliko glasali za Škotsku nacionalnu partiju koliko protiv laburista i konzervativaca, a to samo znači da će od predstavnika u Vestminsteru zahtevati da što pre srede pitanje novca.

Aleks Salmond, bivši vođa Škotske nacionalne partije, a sada poslanik u Vestminsteru, najavio je da će njegova stranka "vedriti i oblačiti u Londonu" i da to znači da je tlo pod Kameronovim nogama nestabilno. Podsetio je šta se desilo vladama Margaret Tačer i Džona Mejdzora koji su izgubili podršku zbog Evrope i najavio da sa Škotskom nacionalnom partijom u opoziciji Kameron može da leti iz vlade, ne za godinu ili dve, već za nekoliko meseci.

KISELA POBEDA

Na Kameronu je da Škotima da dovoljno, ni premalo ni previše, i da sačuva

Uniju u najefikasnijem obliku. Dok najavljuje da Škotima želi da da dovoljno autonomije kako bi se osećali dobro, moraće da izbalansira i očekivanja evroskeptika iz svoje partije, ali i da ubedi Engleze da Škoti ne dobijaju previše.

Program Konzervativne partije uključuje i takozvane "engleske glasove za engleske zakone", a po kome bi engleski poslanici imali pravo veta kada na red dođu zakoni koji se odnose na finansije, odnosno po kome bi škotski poslanici bili izuzeti iz glasanja. Ukoliko se i kada ovaj predlog usvoji, Kameron će morati da Škotima obezbedi nešto zauzvrat.

Kameronova izjava nakon objavljivanja rezultata da je odneo "slatku pobeđu" nedelju dana nakon izbora izgleda pomalo bizarno. Dok politički protivnici spekulisu o tome koliko je Kameronova većina u stvari jaka i koliko će izdržati, analitičari ističu da je Kameronu najpametnije da što pre osmisli i kaže šta i kada planira u vezi sa Evropskom unijom i Škotskom i tako spase sebe i Uniju slabljenja i potencijalnog haosa.

PETRA ŽIVIĆ

NA PRAVOM MESTU U PRAVO VREME

NOVI DISTRIBUTIVNO - LOGISTIČKI CENTAR

Delta Transportni Sistem - DTS

Integrisana ponuda na jednom mestu. Kompletna logističko-transportna usluga, skladištenje i špedicija
400 zaposlenih vama na usluzi

26.000 paletnih mesta
3.000 paleta na dan
15.000 kupaca

www.dts.rs

dts Delta
Transportni
Sistem

Čovek od milijardu dolara

Najboljem teniseru sveta tek predstoje godine u kojima će, pored turnirskih nagrada, zaraditi i neuporedivo veći novac od sponzorstava i marketinga

U z drugu titulu najboljeg sportiste sveta, nagradu Laureus, koju je dobio i 2012, naš teniski as Novak Đoković popeo se ovog proleća i na listi ukupnih zarada na ATP turnirima tokom dosadašnje karijere. Sad je drugi, pretekao je Rafu Nadala, a ispred njega je samo Rodžer Federer. Švajcarac je zaradio skoro 90 miliona dolara, Novak tačno 77.693.686, a Nadal pet miliona manje. Ova vest nekako se stidljivo provukla u našim medijima, kao da se zavrivanje u Noletov novčanik smatra nemoralnim. U svetu je to potpuno legitimno, tim pre jer je reč o pošteno zaradenom novcu.

MARKETINŠKI KOLAČ

Mada se cifra od 77 miliona dolara može učiniti ogromnom, a ona to zaista i jeste, činjenica je da je Đoković tek počeo da unovčava svoj talenat i majstorstvo, i da ga velika lova tek čeka. I sigurno će mu "leći" makar više ne osvojio nijedan grend slem. Naravno, to je novac od marketinga, onoga što se u svetu naziva "endorsement deals".

Na listi najbolje plaćenih sportista u poslednjih 12 meseci, koju redovno objavljuje američki magazin "Forbs", Novak Đoković je na 17. mestu, sa zaradom od 33,1 milion dolara. Od toga je na turnirima inkasirao 12,1 milion a od sponzorstava i reklama 21. Ispred njega je Federer, koji je igranjem tenisa zaradio 4,2 miliona, a od reklamiranja brendova Rolex, Nike, Gillette, Lindt, Jura, Mercedes Benz i Credit Suisse čak 52 miliona. Kod Nadala je slično. Njemu su Nike i Armani Jeans najveći sponzori, pa je od njih Španac od juna 2014. do maja 2015. inkasirao oko 30 miliona dolara. Od nagrada na turnirima zaradio je 14,5 miliona.

A poznato je da je u proteklih 12 meseci ubedljivo najbolji teniser sveta bio Novak Đoković. Zahvaljujući tim uspesima je i proglašen za najboljeg sportistu planete. Kako je onda moguće da su Federer i Nadal zaradili više od njega? Odgovor je prost, a pre nego što ga damo, treba reći da je Nole još i dobro prošao, jer je u prethodnim sezonama zarađivao od sponzorstava neuporedivo manje i od svojih rivala, pa čak i od mnogih teniserki!

Đoković je tek u poslednjoj godini prepoznat kao globalni brend i magnet za sponzore. Ranije je godinama bio čovek koji može prodati majicu ili patike sa svojim potpisom samo na Balkanu i u Aziji. Federer je odavno zavladao engleskim govornim područjem, pre svega u SAD, gde je i najveće tržište, a Nadal "pokriva" Južnu Ameriku, što je i logično, jer je reč o španskom govornom području. Velika bitka godinama se vodila za tržišta Kine i Rusije. Posle dva osvojena grend slema Kineskinja Li Na potpisala je ugovore vredne 18 miliona dolara u najmnogoljudnijoj zemlji sveta, jedinom mestu gde je moguće prodati milijardu pari patika. A Ruskinja Marija Šarapova je zahvaljujući podjednakoj popularnosti u svojoj otadžbini i u Americi zaradila 24 miliona dolara reklamirajući Nike, Avon, Tag Heur i parfeme sa svojim imenom.

ŠIRENJE UTICAJA

Novak je tek poslednje godine popravio svoj marketinški rejting potpisujući ugovore sa kompanijama Peugeot i Seiko. Pre toga je gro njegove zarade dolazilo od japanske kompanije Uniqlo čije je zaštitno lice pre našeg asa bio domaći teniser Kei Nišikori. Imao je prvi reket sveta pre toga desetogodišnji sponzorski ugovor sa modnom kućom Sergio Tacchini,

koji ova italijanska kompanija nije mogla da ispoštuje jer su Noletovi uspesi, pa samim tim i bonusi po ugovoru, bili jednostavno preveliki. Nije bilo dovoljno para da se plati svetski broj 1, i ugovor je 2012. raskinut, a Đoković je dobio novog sponzora – japanski Uniqlo, deo najvećeg azijskog konfekcijskog lanca Fast Retailing Co. Predsednik kompanije je Tadaši Janai, jedan od najbogatijih Japanaca, koji preko Novaka Đokovića pokušava da se probije na evropsko i američko tržište. "Ponosan sam što sam globalni ambasador ovog brenda. Delimo istu viziju, a to je da uvek budemo najbolji i pomažemo ljudima kojima je neophodna pomoć. Vreme je da sve bude u belom", napisao je Đoković na svojoj Fejsbuk stranici.

U manje Noletove sponzore, ako se tako mogu nazvati firme koje godišnje plaćaju bar milion dolara, spadaju Adidas, čije patike nosi, Head (proizvođač reketa kojima igra), Mercedes Benz, kanadski proizvođač lirdžet aviona Bombardier, Seiko, Dolce&Gabbana... Nekad je to bio i srpski Telekom, ali ni on, kao ni Sergio Tacchini, nije mogao da isprati najboljeg sportistu sveta.

Procenjuje se da je Novak dosad, pored 77 miliona dolara zarade od turnira, inkasirao još otprilike toliko od marketinga. A pošto 22. maja puni 28 godina i ima pred sobom još najmanje četiri najbolje godine, pa i ako se tome doda trend da njegovi "endorsement" prihodi rastu, nije nerealna procena da će do kraja karijere zaraditi i celu milijardu dolara. Od čega treba odbiti deo za porez koji se plaća u zemljama gde se zarada ostvaruje.

Na svoj čist prihod Đoković ne plaća porez, jer je rezident Monaka, minijature mediteranske kneževine koja se smatra jednim od svetskih poreskih rajeva.

Najbogatiji sportisti

Listu sportista koji su najviše zaradili u poslednjih 12 meseci, koju je sastavio magazin "Forbs", predvodi američki bokser Flojd Mejveder, koji je nedavno u "borbi veka" savladao Filipinca Manua Pakjaoa. Mejveder je zaradio 105 miliona dolara. Na drugom mestu je fudbaler Kristijano Ronaldo sa 80 miliona. Do 20. mesta slede: košarkaš Lebron Džejms (72,3 miliona), fudbaler Lajonel Mesi (64,7), košarkaš Kobi Brajant (61,5), golfer Tajger Vuds (61,2), teniser Rodžer Federer (56,2), golfer Fil Mikelsen (53,2), teniser Rafael Nadal (44,5), zvezda američkog fudbala Met Rajan (43,8), bokser Manu Pakjao (41,8), fudbaler Zlatan Ibrahimović (40,4), košarkaš Derik Rouz (36,6), fudbaleri Garet Bejl (36,4), Radamel Falkao (35,4) i Nejmar (33,6), Novak Đoković (33,1), igrač američkog fudbala Metju Staford (33), vozač formule 1 Luis Hemilton (32) i košarkaš Kevin Durant (31,9).

U Monaku je porez – nula. To je razlog što, pored Noleta, tamo žive mnogi drugi sportisti i bogataši. U poslednje vreme sve je više Rusa koji prijavljuju adresu kneževine na Azurnoj obali.

TENIS I OSTALI POSLOVI

Za Novaka je još rano da misli na biznis kojim će se baviti posle tenisa. Mada je neke poslove već započeo, neke i prerano završio, a u nekima je i te kako uspešan i ponosi se time. Zajedno sa porodicom otvorio je u gradovima Srbije lanac restorana "Novak", ali posao ne ide sjajno. Nedavno je kafe-restoran "Novak" u Novom Sadu zatvoren. Sličnu sudbinu doživele su teniska akademija "Đoković" u Kragujevcu, koja nikad nije ni zaživela, kao i ATP turnir na beogradskom Dorćolu, od koga su Đoković digli ruke kad su shvatili da su rashodi neuporedivo veći od zarade. Na toj lokaciji ostali su im teniski tereni i restoran.

Novak je najponosniji na svoj humanitarni rad. Fondacija "Novak Đoković" pomaže, pre svega, deci u Srbiji, a u poslednje četiri godine završili su brojne projekte. Širom sveta poznate su Đokovićeve

MARKETINŠKI POTENCIJAL ŠAMPIONA:

Uniqlo, Adidas, Head, Peugeot, Seiko, Mercedes Benz, Dolce&Gabbana...

Fotografije: Photo AP

NA VRHUNCU SPORTSKE KARIJERE: Novak Đoković

donatorske večere na kojima se prikupljala pomoć za školovanje dece u našoj zemlji. Na prvoj takvoj večeri, u Londonu 2013, prikupljeno je 1,2 miliona funti. Tom događaju su prisustvovali i Goldi Hon,

Naomi Kembel, Boris Beker, vojvotkinja od Jorka Sara Ferguson, globalna ambasadorica Fondacije, globalni predsednik za finansije Milutin Getsbi i brojni drugi gosti. Iste godine organizovana je gala

donatorska večera i u Njujorku. Tu je za decu u Srbiji prikupljeno dva i po miliona dolara, a među gostima su bili Ana Vintur, Karolina Kurkova, Kendis Svonpul...

Najveću zaslugu za uspeh donatorskih večeri ima Đokovićeva supruga Jelena, koja je direktorka Fondacije. Poslednjih godinu i po dana nije bilo ovakvih događaja jer je Jelena najpre čekala bebu, a zatim se posvetila Stefanu, njenom i Novakovom sinu koji se rodio prošle jeseni.

Ipak, i to baš ovih dana kad se igra ATP turnir u Rimu, treba se setiti jednog gesta i jednog iznosa – 750.000 dolara. Prošlog maja, u isto ovo vreme, Đoković je pobedio na turniru u italijanskoj prestonici, a celokupan iznos svoje nagrade poklonio je žrtvama poplava u Srbiji. Ostalo je zapamćeno koliko se u svetu angažovao da se pomogne poplavljenima ne samo u Srbiji, nego i u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. Naišlo je to na silne simpatije u regionu, a na Tviteru je neko napisao i ovu poruku: "Dvadeset miliona ljudi čeka da Đoković završi karijeru pa da obnovi Jugoslaviju." Sumnjamo da Novak u ovom trenutku ima takvu ambiciju.

ALEKSANDAR OSTOJIĆ

M
MEDIGROUP

Narodnih heroja 38
Novi Beograd
Visoka 16
Banovo brdo
www.dr-ristic.com

Dr Ristić DOM ZDRAVLJA
Članica MEDIGROUP

KARDIOLOGIJA

01.05. - 31.05.

011 2693 287

Postizborna tugovanka

Posle izbora u Velikoj Britaniji svima društveni mediji liče na polisu kasko osiguranja. Pobjednici, konzervativci, pitaju se šta im je taj trošak uopšte trebao. Gubitnici posle teške havarije shvataju da nisu čitali sitna slova i da im osiguranje ne pokriva svu štetu, kako su ih ubjeđivali kada su uplašivali.

Analitičari podsećaju da su i pre izbora upozoravali na pogrešan pristup. Prva greška je to što su kandidati slali opšte poruke, uglavnom svima iste, tek malo prilagođene i to geografski. Umesto da su pomoću društvenih mreža formirali interesne grupe i svakoj se obraćali jezikom koji ta grupa razume i želi da čuje. Dobro plaćenima pričaš o povoljnijim porezima, sirotinji o socijalnoj zaštiti, nikako obrnuto i nikako svima sve jer se poruke poništavaju. A od toga ništa gore.

Drugi problem je što je televizijska kampa-nja i dalje bila primarna, što ne bi bilo strašno samo po sebi (televizija je i dalje uticajniji medij) da se televizijske poruke nisu samo preslikavale na internet. Tako da su društvene mreže poslužile tek kao dodatni televizijski kanal umesto da budu svet za sebe. Minimalno su se koristile viralne kampanje, koje birači sami šire zbog njihove kreativnosti i duhovitosti. Uopšte je taj deo podbacio.

Treće, pokazalo se da američki modeli internet kampanja funkcionišu perfektno u Americi, ali im je potrebno ozbiljno prilagođavanje kada ih prenesete preko okeana. Laburisti i konzervativci angažovali su ljude iz poslednje

dve Obamine kampanje da im "srede" internet i to nije dalo bogzna kakve rezultate. Internet se u SAD drugačije koristi, a i društvene mreže skrojene su po tamošnjim merama. Dakle, tajna je u prilagođavanju, ne u prepisivanju.

Opšta je saglasnost da će u budućnosti izbore dobijati "big data", odnosno softver koji precizno obrađuje statističke podatke i svakom biraču šije kampanju po njegovoj meri. Amerikanci su tu opet u prednosti jer takvu statistiku mogu da kupe od društvenih medija, mi ostali možemo samo da se bavimo prognozama i anketama, a u Britaniji se pokazalo koliko one umeju da promaše. To je greška koja se dva-put plaća, prvi put pre izbora, kada naručujete, drugi put posle kada se kaješ što si poverovao.

Stratezi internet kampanja sada veruju da je dobar pristup, za ovaj deo sveta, da se društveni mediji koriste za podizanje aktivizma i širenje ideja, ali da se do krajnjeg korisnika (birača) ipak dolazi neposrednim, ličnim kontaktom. Statistike bi u tom slučaju pravili stranački aktivisti, precizno prateći dešavanja u svojoj okolini i obeležavajući potencijalne birače. Kada se raspišu izbori, već imate nekakve "big data", samo vam treba strategija kako da ih najbolje iskoristite.

Ko ima najbolje organizovanu mrežu aktivista, spremnijih da rade nego da filozofiraju, u boljoj je poziciji. Zovite ih kako hoćete (pa i "botovima"), ipak brojnost i organizacija u kampanji odnose prevagu nad duhovitima, ali umišljenima.

¶

PRODAJA I PRETPLATA

ŠTAMPANO IZDANJE

	Beograd [kurirom]	Srbija [poštom]	kontinentalna Evropa [površinskom poštom]	ceo svet [avionom]
6 meseci	4650 din	4400 din	75 EUR/99 USD	115 EUR/149 USD
12 meseci	9300 din	8800 din	150 EUR/199 USD	230 EUR/299 USD

INTERNET IZDANJE

	bez PDF-a	sa PDF-om
6 meseci		
Srbija	950 din	1500 din
svet	16 USD	24 USD

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. Zabranjeno je da više lica upotrebljava isti nalog. PDF fajl se daje na ličnu upotrebu registrovanom pretplatniku, fizičkom licu, i **ZABRANJENO JE DISTRIBUIRATI CEO ILI DELOVE FAJLA** bez prethodne pisane saglasnosti NP Vreme doo, Beograd. U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene pretplate na štampana izdanja uračunata je poštarina.

Potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite na adresu **VREME, Trg Republike 5, Beograd**, ili faksom na broj 011/3238-662, sa naznakom za šta je uplata izvršena (pretplata za štampano/internet izdanje ili knjiga). **Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt.** Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Sve dinarske uplate treba izvršiti u korist NP VREME **isključivo na račun 160-302538-91**. Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se naplaćuje u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja na internet adresi **<http://www.vreme.com/pretplata>** pomoću kreditne kartice, (cena u USD), kojom prilikom će se stanovnicima zemalja članica EU zaračunati i dodati odgovarajući PDV ili direktno na naš devizni račun – podatke možete naći na internetu na **www.vreme.com/pretplata**. Šestomesečna pretplata na štampano izdanje podrazumeva 26, a godišnja 52 broja. Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski od dana otvaranja naloga.

DOSTUPNO U DIGITALNOM FORMATU
www.novinarnica.net

Dodatne informacije u vezi s prodajom i pretplatom: telefonom, radnim danom od 9 do 15h: 011/3234-774 ili e-mailom na prodaja@vreme.com

čestitka

ALEKSANDAR ZOGRAF.

NA BUVLJOJ PIJACI SAM PRONAŠAO PISMO IZ 1958. —
U PISMU, SINU KOJI SLAVI PETI ROĐENDAN SE
OBRAĆA OTAC KOJI SE NALAZIO NA PUTU ILI JE
OBAVLJAO NEKI POSAO U DRUGOM GRADU... PORUKA
JE BILA OBOGAĆENA MAŠTOVITIM CRTEŽIMA...

DRAGI TATIN

TI SI DANAS NAPUNIO **5** GODINA I PRESTAO SI DA
BUDEŠ

TATI JE ŽAO ŠTO NIJE BLIŽE

PA DA TEBE I MAMU POLJUBI I LIČNO ČESTITA. ALI ZATO JE
TATA POSLAO

DA IH MAMA ZABODE U
1

I DA IH UPALI, A TI ĆEŠ DA DUNEŠ I DA IH UGASIŠ. TADA ĆE SVI DA
TE SE SETE: I TATA, I DEDICA, I ČIKA JOVA I NADA I... I... I...
SVI, SVI, I TVOJE IGRAČKE, A MEĐU NJIMA NAJVAŽNIJ/

UJKA DRAGOŠ TI JE POSLAO JEDNOG BELOG, SLATKOG

DA TE ČUVA DOK SPAVAŠ, A TATA JE

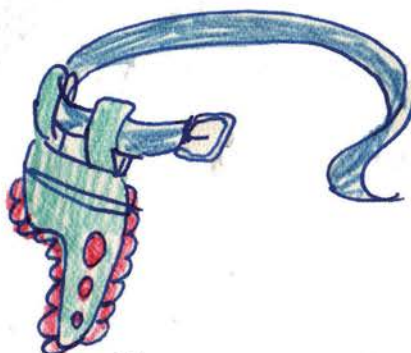
POS�AO

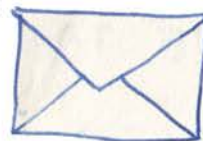
DA KUCI KUVAŠ RUČAK. JOŠ TI JE TATA POSLAO

1 PRAVI KAUBOJSKI

1 PUNO BOMBONA 1 KOLAČA DA PODELIŠ SA BRATOM, A DA
TAKOĐE DAŠ MALO 1 MAMI. ČIM DOBIJEŠ OVO MOJE

ODMAH MI ODGOVORI: NACRTAJ MI SVE ŠTO SE
IGRAŠ 1 TVOJE DRUGARE DA VIDIM KAKVI SU, A
KAD ZATVARAŠ PISMO, ŠAPNI UNUTRA DA LI SI NAUČIO DA PLIVAŠ
(ALI DA NIKO NE ČUJE!). LJUBI TE 1 GRLI TVOJ

TATICA

(POLJUBI MAMICU MESTO MENE!)

Zaljubljanje

“Kad ti i ja budemo veliki, bićemo muž i žena”, najozbiljnije sam rekla Vladimiru, gledajući ga pravo u zenice, ne očekujući odgovor, jer pristanak se po-drazumevao, a onda nastavila razdragano da skakućem i cvrkućem, onako kako samo šesto-godišnje devojčice znaju, čvrsto držeći Vladimirovu ruku – i uopšte se nisam obazirala na začuđeni smeh i komentar naših mama.

U prvom razredu osnovne škole zaboravila sam da sam isprosila Vladimira i zaljubila sam se u Nikolu. On to nije znao, kao što posle, do kraja osnovne škole, nisu saznali ni Zoran, drugi Nikola, Ivica, drugi Zoran i treći Nikola (stvarno retko ime). Zaljubljivala sam se i odljubljivala baš tim redom i uopšte nije bilo važno da oni u koje sam se zaljubljivala – to i saznaju. Bilo je lepo sretati ih svaki dan, vidati ih na velikom odmoru – i dozvoliti srcu da zapleše. Zašto je srce odlučilo da baš zbog njih zapleše, jer bili su potpuno različiti – nisam se preispitivala, a još manje čudila. Jedan je bio, ne opisujem redom, sasvim običan, jedan visok, jedan nizak, jedan lep, jedan zgodan, jedan uvek nasmejan, jedan ni lep ni zgodan, ali izuzetno pametan... a ako ste još i članovi iste sekcije, eto razloga da srce još srećnije kucka.

U prvom razredu srednje škole zaljubila sam se u Velimira, Jančeta, Ivicu, Jovana, Milana, Slobodana i Uroša. Baš tim redom. Zbog nekog je zatrepalo srce u školi, zbog nekog na ekskurziji, zbog nekog na moru, zbog nekog na korzu, zbog nekog posle iznenadnog susreta... ali i njihova srca su zatrepala. Vidno. Jer mi smo se – gledali. I nikada mi ni srce ni mozak, kao ni u osnovnoj školi, nisu ni nudili ni davali odgovor, jer nisam ga ni zahtevala – zašto se tako lako zaljubljujem i odljubljujem?! Srce i mozak samo su ovom zaljubljanju i odljubljivanju diktirali brži tempo i ono što sam u osnovnoj školi “postigla” za osam godina, u srednjoj sam odmah u prvoj. Računajući i raspuste. Školske 1965/66. godine.

Poslednja trojica nisu bili – samo gledanje. Sastajali smo se dva ili tri puta nedeljno, uvek u dogovoreno vreme, uvek u gradu, uvek na početku Glavne ulice, šetali se po korzu, ozbiljni da ozbiljniji ne možemo biti, takvi su bili i razgovori, a praćenje do kuće bilo je – bez držanja za ruke, bez cvrkutanja i bez razdraganog skakutanja.

I svaki od njih, iako nekoliko godina stariji od mene, kada me doprati do kuće, sa pitanjem: “Da li smem da te poljubim?”, činio je istu grešku.

Tiho, ali odlučno, zahvalna mraku što skriva moje crvenilo, uskraćivala bih dozvolu, naglo se okretala – i zauvek odlazila.

Kako u petnaestoj godini priznati “sramotu” – da ne znaš da se ljubiš?

Letnji raspust posle prvog razreda srednje. Kao i svi prethodni raspusti, i ovaj je bio podeljen na tri prelepa dela.

Morski, kada sam sa školom na moru; rodbinski, kada je rodbina kod nas u gostima, i uzvratni, kada sam ja u gostima.

I, u gostima sam.

U gostima sve možeš, ništa ne moraš, a ipak oduševljeno sve hoćeš i sve stižeš.

Da pomažeš, sa rodbinom i vršnjacima, u kući i oko kuće, da hrliš svaki dan na kupanje, da letiš subotom i nedeljom na igranku – i da upoznaš...

On me nije pitao.

U gostima se ne pita.

U gostima se nutka.

Žedne usne odmah su shvatile.

Ko i kada ti, poljupcima, jagodicama prstiju, telom, nepoznate tokove tvog tela natera da polude i sve damare, niz bedra, u jedan njisak pretvori – preintimno je razotkrivati.

O tome se ćuti.

ZDENKA FEĐVER

BIZsmartPAKETI

SBB SOLUTIONS

+ BESPLATNA REGISTRACIJA
.CO.RS DOMENA

KOMPLETNO REŠENJE ZA VAŠ BIZNIS

www.sbb solutions.rs
www.eunethosting.com

Kontakt centar: 19966 i 011 3010500

Akcijska ponuda važi za sve nove poslovne korisnike i traje do 31.08.2015. uz minimalnu ugovornu obavezu od 24 meseca. Korisnik dobija besplatno .co.rs domen, 100 minuta (200 min za Biz Smart Pro) za pozive ka fiksnim brojevima u Srbiji i međunarodnim pozivima ka Zoni 1, 0 din/min unutar SBB mreže i 0 din/min za pozive u okviru United Group mreže u Srbiji, Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj i Sloveniji.

Keš KREDIT

250.000 DIN
ZA FIKSNU MESEČNU RATU
OD 5.000 DIN

**Raiffeisen
BANK**

Iznos kredita 250.000 RSD, mesečna rata 5.000 RSD, rok otplate 84 meseca, NKS 16,24% (fiksna, godišnja), EKS 17,03% na dan 01.04.2015. Troškovi kamate su 169.979 RSD, trošak menice 50 RSD i trošak Osnovnog izveštaja Kreditnog biroa 246 RSD.

Možemo stvarno
www.raiffeisenbank.rs

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec